

משניות סדר זרעים

על פי מהדורת הרב דוד אלטאראס ז"ל
שהודפס בשנת ה'תק"ע בעיר פיסא

פה ירושלים יע"א
שנת סוד יי ליראיו ובריתו להודיעם לפ"ק

הוצאת חטף-סגול

2022

הובא לדפוס באמצעות \LaTeX ע"י שמעון מונטגיו

הקדמה

שנמצאת במשניות שהיה לומד מעלת מורינו
הרב המדקדק רבי דוד בכ"ר שלמה אלטארטס
זצ"ל שעשאה לתיקון המשניות בחייו וזה לשונה

עם שונה שלום

ידיע להוי לך שונה ידיד דתהלות לאל יתברך כעל אשר גמלני
ורב טוב שהחייני וקיימני לגמור בעדי מה שבצפייני צפיתי
ואויתי בעודי בחיים חייתי להיות לי למגן וצנה משכיות סדורות
ערוכות בכל ושמורות מוגהות ביתר שאת כיד ה' הטובה אנה
לידי . והוא יודע ועד כמה יגיעות יגעתי עד שבאתי לכלל ישובן
למוצאן ולמובאן והביאו לי מקום הראשונים שבקדושה להתגדר
זעיר שם זעיר שם ודוד מכרכר בכל עז לפני ה' מטפס ועולה מטפס
ויורד לו לשמו כי כל ישעי וכל חפצי לדבקה בו:

ואלה פקודיהם למסעיהם בראשונה השתדלתי למצוא כל
הגירסאות הטובות והבריאות ש"ס ורבינו שמשון זצ"ל על
המשנה ומבעל הערוך ז"ל זולת מה שהביאו המפרשים הקדושים
אשר בארץ המה הרמב"ם ז"ל והר"ב ז"ל ובעל תי"ט כי מימיהם
אנו שותים:

ועוד שנית בפסק ההלכות מה שלא פסקו הם ז"ל לא שלותי
עד ששקטתי לברר ההלכה על תלה וארמונה על משפטו
ישב . כי דפקתי על דלתי רבינו הגדול פוס ממלל רברבן הרמב"ם
ז"ל בחבורו הגדול ומהולל בתשבחות שם העליתי מצודתי ומצאתי

און לי והוצאתי לאור משפטי ומפוסקים אחרים ולאן מלתא
זוטרתי:

הז אמת חפצתי בטו"חות חכמה כי מצאתי קצת סתירות להרב
ז"ל מיניה וביה מהפי' והחיבור לא רציתי לשלוח יד להכריע
הגם כי כבר ראיתי לאחרונים ז"ל כבת קול יוצאת מפיהם ומפי
כתבם דהלכתא כמילי בתראי דפסק בחבורו דלסוף ימיו עשהו
ויכוננהו ואזן וחקר ותקן ותכן במאזני שכלו הזך כי מי כמוהו מורה
אב הוא דלא לוסף עליהם עם כל זה האיש הנלבב יעשה מה שלבו
חפץ הוא יבחר ולא אני מכריע שאין בו ממש א"כ איפה ראה
כל היכא דתמצא דמות כוכב כזה * בא האות והמופת דהלכתא
כוותיה ואי איכא פלוגתא דרבוותא על הפסק דין מר פסיק כוותיה
ומר לא פסיק כוותיה או הרמב"ם ז"ל דהדר ביה בחבורו עשיתי ציון
כזה * האות הראשון הוא מהפירוש והשני מהחבור ודוק:

ותו משכחת לה דלפעמים במשנה איכא פלוגתא דתנאי ולית
הלכתא כשום חד מניהו משום דאיכא פסק הלכה כי סברא
שלישית דאוקי ש"ס דבתר דידהו סמיכנא ואמשול לך משל
בגיטין פ"ז מ"ד לא תתיחד עמו אלא בפני עדים וכו' מה היא באותן
הימים ר' יהודה אומר כאשת איש לכל דבריה ר' יוסי אומר מגורשת
ואינה מגורשת לית הילכתא לא כרבי יהודה ולא כר' יוסי לפי
שיש פסק דין בזה דמגורשת לגמרי והר"ב ובעל תי"ט השמיטוהו
ויעזבוהו ולו נטשתוהו ובחפוש אחר חפוש באמתחות פי' הר"מ
מצאתיו כי הוא כרבא דכולי ביה וזולתם הרבה והכל רשום
בכתב אמת כי שניתי ושלשתי לעשות ציונים מכוונים במלאכת
השמים:

ועוד בה שלישיה כי בדקתי עד שידי מגעת בש"ס וכל איכא
דמשכחיה דאוקי ש"ס ההוא מתניתין בחסורי מחסרא
עשיתי רושם על פני חוץ לכתוב שתי תיבות כזא חסורי מחסרא

להיותם לי לזכרון בין עיני וטוטפות ולסנבוסין כי זה חלקי מכל עמלי. ומצאתי להר"ב ז"ל דלפעמים הכי קאמר שבש"ס קורא אותו ח"מ וליתא בנשיקת ידיו ורגליו דח"מ תוספת על המשנה בפועל והכי קאמר בכח כידוע המשל בפרק המניח במשנת כ' שהיו מהלכים בר"ה אחד רץ ואחד מהלך או שהיו שניהם רצים כתב הר"ב ח"מ והכי קאמר וכו' ועיין מ"ש דף ל"ב דקאמר התם השתא אחד רץ ואחד מהלך פטור שניהם רצים מבעיא אלא הכי קאמר וכו' עמוד עליו כי האמת יורה דרכו. ושאר פרפראות והבנות בקיצור על קצת משניות ודיוקים בדקדוק הלשון על הקריאה כאשר עיני השונה תחזינה מישרים ומה שימצא בה דבר טוב יתלה הדבר במי שהוא טוב וישר ה' כי הוא הנותן לפתאים ערמה וכח לעשות חיל ומה שלא יצדק כי לא בא אל נכון יתלה הדבר בי לפי קוצר המשיג כי נער אנכי נער ישראל ואוהבהו עושה מעשה נערות. וה' יכפר בעדי אם שגיתי ואתי תלין משוגתי כי אני מכיר את מקומי שאיני כדאי לשום דבר יציב ונכון שאין בי לא חכמה ולא תבונה עת לחננה. קריאת חנה דוד הוא הקטן ולא יבצר ממך מזימה שונה מתנות שנחלן אל לעמו ישראל כי תקנתי מעוות יוכל לתקון בחליף וחסיר ויתיר שגיאות הבאות אל שער הדפוס למען לא אטה ימין ושמאל קולע אל השערה ולא אחטיא בגרסת המשנה בעזר המאזני חיל לתת תמים דרכי ואעידה לי שנים עדים נאמנים כי צרפתים כצרוף את הכסף וכבחון את הזהב הא' בפרק ד' דביצה ואין חותכין את הפתילה לשנים רי"א חותכה באור כצ"ל ולא יותר ובכל הגרסאות חדשות גם ישנות נמצא דתני לב' נרות וטעות הוא בידם דבש"ס הכי קאמר ואין חותכין את הפתילה לשנים. מ"ש בסכין דלא דקמתקן מנא באור נמי קא מתקן מנא תני ר' חייא חותכה באור בפי שתי נרות ע"כ. ופירש רש"י דקמתקן מנא א' היתה ועושה אותה שנים. בפי שתי נרות שתי ראשיה בתוך ב' נרות אם צריך להדליקן כאחד ומדליק באמצע דלא מוכח

דלתקוני מנא מכוין אלא להדלקה בעלמא עכ"ל הא קמן דלא גרסינן במתניתין לשתי נרות דבתוספתא תני הכי ר' חייא ולזה כוין ר' יהודה בכח כשאמר חותכה באור וק"ל. ובעל תי"ט לא קאמר ביה מיד. והב' בפרק ב' דחולין השוחט לשם זבחים כצ"ל ובגרסאות שלנו תני לשם שלמים והיא שגגה שיוצאת שפירוש זבחים כאן ר"ל שלמים ואינו שם כולל כמו בריש זבחים כל הזבחים שנזבחו והביאו בעל תי"ט ז"ל ומצאתיו מתוקן בגירסת הש"ס דפוס אמשטרדם. אם כן ל"ג שלמים דהווי סברי בעלי הדפוס דשלמים עדיפא להו דהוא מפורש טפי. וכי תורת המשנה זאת תורת העולה על רוחה כדסברא דעתייהו וכהנה רבות עמי אשר שם אלהים בפי לדבר. כי הכל עשיתי לזכות את עצמי שלא לגשש כעורים קיר שאיני כדאי וראוי לזכות את אחרים כי מה אני להבל דמה תולעת ולא איש לדייק בלישניה לישנא קלילא הראוי לבילה פרט הנושר בשעת הבצירה דערבא ערבא צריך והבא ללמד ונמצא למד אבל בטחתי בחסד אלהים יעזרני על דבר אמת לאמתו (כי פה לא עשיתי מאומה והבור רק אין בו מים) ויוציאני למרחב יחלצני לתת לי לחם ושמלה שאוכל להוציא לאור מה שיש בלבי לשמור ולעשות כי כל יוכל. ולא יזכור לי עון אשר חטא כי הוא ירבה לסלוח. ותקרב ותבואה עת לחננה כי בא מועד תרבה הדעת כמים לים מכסים בקול ששון ובקול שמחה אכ"ר :

לישנא קלילא והראוי לבילה

דב"ש אלטאראס זלה"ה

תפלת ר' נחוניא בן הקנה שחייב לאומרה כל הנכנס לבית המדרש ללמוד
 יהי רצון מלפניך יי אלהי שלא יארע דבר תקלה על ידי ולא אפשל
 בדבר הלכה וישמחו בי חבירי ולא אומר על טהור טמא ולא על
 טמא טהור ולא על מתר אסור ולא על אסור מתר ולא יפשלו חבירי
 בדבר הלכה ואשמח בהם:

והאר"י זצוק"ל היה אומר אחר תפלה זו שני פסוקים אלו

כי יי יתן חכמה מפיו דעת ותבונה:

גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך:

קודם הלימוד

כתוב בספר תוצאות חיים כשפותח הספר ללמוד בו יאמר

הנני רוצה ללמוד כפי שביאני תלמוד זה לידי מעשה ולידי מדות
 ישרות ולידי ידיעת התורה והריני עושה לשם יחוד קדשא
 בריך הוא ושכינתיה בדחילו ורחימו ויהי נועם יהוה אלהינו עלינו
 ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו:

משניות סדר זרעים

יש בו י"א מסכתות וזהו סדורן

א ברכות ט פרקים ב פאה ח פרקים ג דמאי
 ז פרקים ד כלאים ט פרקים ה שביעית י פרקים
 ו תרומה יא פרקים ז מעשרות ה פרקים ח מעשר שני
 ה פרקים ט חלה ד פרקים י ערלה ג פרקים
 יא בכורים ג פרקים בין הכל ע"ד פרקים:

מסכת ברכות

יום א

פרק א

מאימתי קורין את שמע בערבית · משעה שהכהנים
נכנסים לאכול בתרומתן · עד סוף
האשמורת הראשונה · דברי רבי אליעזר · וחכמים
אומרים עד חצות · רבן גמליאל אומר · עד שיעלה
עמוד השחר · מעשה שבאו בניו מבית המשתה אמרו
לו · לא קרינו את שמע · אמר להם · אם לא עלה עמוד
השחר · חייבין אתם לקרות · ולא זו בלבד · אלא · כל
מה שאמרו חכמים עד חצות · מצותן עד שיעלה עמוד
השחר · הקטר חלבים ואברים · מצותן עד שיעלה
עמוד השחר · וכל הנאכלים ליום אחד · מצותן עד
שיעלה עמוד השחר · אם כן למה אמרו חכמים עד
חצות · כדי להרחיק את האדם מן העבירה:

^ב מאימתי קורין את שמע בשחרית משיכיר בין תכלת
ללבן · רבי אליעזר אומר בין תכלת לכרתי (וגומרה) עד
הגן החמה · רבי יהושע אומר · עד שלש שעות · שכן
דרך בני מלכים · לעמוד בשלש שעות · הקורא מפאן
ואילך · לא הפסיד · כאדם הקורא בתורה:

^ג בית שמאי אומרים בערב כל אדם יטו ויקראו · ובבקר
יעמדו שנאמר ובשכבך ובקומך · ובית הלל אומרים

כָּל אָדָם קוֹרָא כְּדֶרֶכוֹ • שְׁנֵאמַר וּבִלְכֶתָּךְ בְּדֶרֶךְ • אִם בֵּן
 לָמָּה נֶאֱמַר וּבִשְׁכֶּכְךָ וּבְקוֹמָךְ • (אֵלָּא) בְּשַׁעַה שְׁדֶּרְךָ בְּנִי
 אָדָם שׁוֹכְבִים וּבְשַׁעַה שְׁדֶּרְךָ בְּנִי אָדָם עוֹמְדִים • אָמַר רַבִּי
 טַרְפוֹן • אֲנִי הֵייתִי בָּא בְּדֶרֶךְ • וְהִטְתִּי לְקִרְוֹת כְּדַבְּרֵי בֵּית
 שְׁמַאי • וְסִכַּנְתִּי בְּעַצְמִי • מִפְּנֵי הַלִּסְטִים • אָמְרוּ לוֹ כְּדִי
 הֵייתָ לְחוּב בְּעַצְמָךְ שְׁעִבְרָתָ עַל דְּבַרִּי בֵּית הַלֵּל:

ד' בַּשַּׁחַר מְבַרֵךְ שְׁתֵּים לְפָנֶיהָ • וְאַחַת לְאַחֶרֶיהָ • וּבָעֶרֶב
 מְבַרֵךְ שְׁתֵּים לְפָנֶיהָ • וְשְׁתֵּים לְאַחֶרֶיהָ • אַחַת אֶרְכָּה
 וְאַחַת קֶצֶרָה • מְקוֹם שֶׁאָמְרוּ לְהֶאָרִיךְ אֵינוֹ רֹשָׁאִי לְקֶצֶר •
 לְקֶצֶר אֵינוֹ רֹשָׁאִי לְהֶאָרִיךְ • לַחֲתוּם אֵינוֹ רֹשָׁאִי שְׁלֹא
 לַחֲתוּם • וְשְׁלֹא לַחֲתוּם אֵינוֹ רֹשָׁאִי לַחֲתוּם:

ה' מְזַכֵּירִין יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּלֵילוֹת • אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן
 עֲזַרְיָה הָרִי אֲנִי כָּבֵן שְׁבָעִים שָׁנָה וְלֹא זָכִיתִי שֶׁתֹּאמַר
 יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּלֵילוֹת • עַד שְׁדֶּרְשָׁהּ בֶּן זֹזְמָא • שְׁנֵאמַר
 לְמַעַן תִּזְכּוֹר אֶת יוֹם יְצִיאָתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ •
 יְמֵי חַיֶּיךָ הַיָּמִים • כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ הַלֵּילוֹת • וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים
 יְמֵי חַיֶּיךָ הָעוֹלָם הַזֶּה • כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ • לְהִבְיָא לִימוֹת
 הַמְּשִׁיחַ:

פרק ב

הָיָה קוֹרֵא בַּתּוֹרָה • וְהִגִּיעַ זְמַן הַמִּקְרָא • אִם כּוֹזֵן לְבוֹ
 יֵצֵא • וְאִם לֹא • לֹא יֵצֵא • בַּפְּרָקִים שׁוֹאֵל מִפְּנֵי
 הַכְּבוֹד וּמִשִּׁיב • וּבְאֻמָּצֵע שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הִירָאָה וּמִשִּׁיב •
 דְּבַרִּי רַבִּי מֵאִיר • רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בְּאֻמָּצֵע שׁוֹאֵל מִפְּנֵי
 הִירָאָה • וּמִשִּׁיב מִפְּנֵי הַכְּבוֹד • בַּפְּרָקִים שׁוֹאֵל מִפְּנֵי
 הַכְּבוֹד • וּמִשִּׁיב שְׁלוֹם לְכָל אָדָם:

ב אֵלּוּ הֵן בֵּין הַפְּרָקִים • בֵּין בְּרַכָּה רֵאשׁוֹנָה לַשֵּׁנִיָּה •
 בֵּין שְׁנִיָּה לַשְּׁמֵעַ • בֵּין שְׁמֵעַ לְוְהִיָּה אִם שְׁמֵעַ • בֵּין וְהִיָּה
 אִם שְׁמֵעַ לְוִיֵּאמָר • בֵּין וִיֵּאמָר לְאַמֶּת וְיֵצִיב • רַבִּי יְהוּדָה
 אוֹמֵר • בֵּין וִיֵּאמָר לְאַמֶּת וְיֵצִיב לֹא יִפְסִיק • אָמַר רַבִּי
 יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קֶרְחָה לָמָּה קִדְמָה שְׁמֵעַ לְוְהִיָּה אִם שְׁמֵעַ •
 (אֵלּא) כְּדִי שְׂיִקְבֹּל עָלָיו עוֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם תַּחֲלָה • וְאַחֵר
 כֵּךְ יִקְבֹּל עָלָיו עוֹל מַצּוֹת • וְהִיָּה אִם שְׁמֵעַ לְוִיֵּאמָר •
 שְׁוִהִיָּה אִם שְׁמֵעַ נוֹהֵג בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה • וִיֵּאמָר אֵינּוּ נוֹהֵג
 אֵלּא בַּיּוֹם:

ג הַקּוֹרֵא אֶת שְׁמֵעַ וְלֹא הִשְׁמִיעַ לְאַזְנוֹ יֵצֵא • רַבִּי יוֹסִי
 אוֹמֵר לֹא יֵצֵא • קָרָא וְלֹא דִקְדַּק בְּאוֹתֵיּוֹתֶיהָ רַבִּי יוֹסִי
 אוֹמֵר יֵצֵא • רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר לֹא יֵצֵא • הַקּוֹרֵא לְמִפְרָע
 לֹא יֵצֵא • קָרָא וְטָעָה • יַחֲזוֹר לְמָקוֹם שֶׁטָּעָה:

ד הָאוֹמֵנִין • קוֹרִין בְּרֵאשׁ הָאֵילָן • אוֹ בְּרֵאשׁ הַנֶּדֶבֶךְ • מֵה
 שְׂאִינָן רְשָׁאִין לַעֲשׂוֹת כֵּן בַּתְּפִלָּה:

ה' חֲתָן פָּטוּר מִקְרִיאַת שְׁמַע בַּלֵּילָה הָרִאשׁוֹן עַד מוֹצָאֵי
שַׁבָּת · אִם לֹא עָשָׂה מַעֲשֶׂה · מַעֲשֶׂה בִּרְבֵּן גְּמִלְיָאֵל ·
שֶׁקָּרָא בַּלֵּילָה הָרִאשׁוֹן שְׁנָשָׂא · אָמְרוּ לוֹ תִּלְמִידָיו ·
לֹא לְמַדְתָּנוּ רַבֵּינוּ שְׁחָתָן פָּטוּר מִקְרִיאַת שְׁמַע בַּלֵּילָה
הָרִאשׁוֹן · אָמַר לָהֶם · אֵינִי שׁוֹמֵעַ לָכֶם · לְבַטֵּל מִמֶּנִּי עוֹל
מִלְכוּת שָׁמַיִם אֲפִילוּ שְׁעָה אַחַת:

י' רַחֵץ בַּלֵּילָה הָרִאשׁוֹן שְׁמִתָּה אֶשְׁתִּי · אָמְרוּ לוֹ תִּלְמִידָיו ·
לֹא לְמַדְתָּנוּ רַבֵּינוּ שְׁאֵבֵל אֲסוּר לְרַחוּץ · אָמַר לָהֶם אֵינִי
כְּשֶׁאֲרַךְ כָּל אָדָם אֶסְטָגִיס אֲנִי:

י' וּכְשִׁמַּת טָבִי עֲבָדוֹ קִבֵּל עָלָיו תְּנַחוּמִין · אָמְרוּ לוֹ
תִּלְמִידָיו · לֹא לְמַדְתָּנוּ רַבֵּינוּ · שְׂאִין מִקְבָּלִין תְּנַחוּמִין עַל
הָעֲבָדִים · אָמַר לָהֶם · אֵין טָבִי עֲבָדִי כְּשֶׁאֲרַךְ כָּל הָעֲבָדִים ·
כְּשֶׁר הָיָה:

ה' חֲתָן · אִם רָצָה לְקָרוֹת קְרִיאַת שְׁמַע בַּלֵּילָה הָרִאשׁוֹן
קוֹרֵא · רֵבֶן שְׁמַעוֹן בֶּן גְּמִלְיָאֵל אוֹמֵר · לֹא כָּל הָרוֹצֶה
לְטוֹל אֶת הַשֵּׁם יִטּוֹל:

פרק ג

מי שמתו מוטל לפניו פטור (מקריאת שמע) מן
התפלה ומן התפלין נושאי המטה וחלופיהן וחלופי
חלופיהן את שלפני המטה ואת שלאחר המטה את
שלמטה צורך בהן פטורין ואת שאין למטה צורך בהן
חייבין אלו ואלו פטורין מן התפלה:

^ב קברו את המת חזרו אם יכולים להתחיל ולגמור
עד שלא יגיעו לשורה יתחילו ואם לאו לא יתחילו
העומדים בשורה הפנימים פטורים והחיצונים חייבין:

^ג נשים ועבדים וקטנים פטורים מקריאת שמע ומן
התפלין והייבין בתפלה ובמזוזה ובברכת המזון:

^ד בעל קרי מהרהר בלבו ואינו מברך לא לפניו ולא
לאחריה ועל המזון מברך לאחריו ואינו מברך לפניו
רבי יהודה אומר מברך לפניו ולאחריהם:

^ה היה עומד בתפלה ונזכר שהוא בעל קרי לא יפסיק
אלא יקצר ירד לטבול אם יכול לעלות ולהתכסות
ולקרות עד שלא תגז החמה יעלה ויתכסה ויקרא ואם
לאו יתכסה במים ויקרא אבל לא יתכסה לא במים
הרעים ולא במי המשרה עד שיטיל לתוכן מים וכמה
ירחיק מהם ומן הצואה ארבע אמות:

י זב שראה קרי · ונדה שפלטתה שכבת זרע · והמשמשות
שראתה נדה · צריכין טבילה · ורבי יהודה פוטר:

פרק ד

תפלת השחר עד חצות · רבי יהודה אומר עד ארבע
שעות · תפלת המנחה עד הערב · רבי יהודה
אומר עד פלג המנחה · תפלת הערב אין לה קבע · ושל
מוסףין כל היום (רבי יהודה אומר עד שבע שעות):

ב רבי נחוניא בן הקנה היה מתפלל בכניסתו לבית
המדרש · וביציאתו · תפלה קצרה · אמרו לו · מה מקום
לתפלה זו · אמר להם בכניסתי אני מתפלל שלא תארע
תקלה על ידי · וביציאתי אני נותן הודיה על חלקי:

ג רבן גמליאל אומר · בכל יום מתפלל אדם שמונה
עשרה · רבי יהושע אומר מעין שמונה עשרה · רבי
עקיבא אומר · אם שגורה תפלתו בפיו · יתפלל שמונה
עשרה · ואם לאו מעין שמונה עשרה:

ד רבי אליעזר אומר העושה תפלתו קבע · אין תפלתו
תחנונים · רבי יהושע אומר · המהלך במקום סכנה ·
מתפלל תפלה קצרה · אומר הושע השם את עמך
את שארית ישראל · בכל פרשת העבור יהיו צרכיהם
לפניך · ברוך אתה יי שומע תפלה:

ה' הָיָה רוֹכֵב עַל הַחֲמֹר יֵרֵד • וְאִם אֵינוּ יָכוֹל לִירֵד • יַחְזִיר
אֶת פָּנָיו • וְאִם אֵינוּ יָכוֹל לְהַחְזִיר אֶת פָּנָיו • יִכּוּן אֶת לְבוֹ
כְּנָגֵד בֵּית קֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים:

י' הָיָה יוֹשֵׁב בִּסְפִינָה • אוֹ בְּקֶרוֹן • אוֹ בְּאַסְדָּא • יִכּוּן אֶת
לְבוֹ כְּנָגֵד בֵּית קֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים:

י' רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר אֵין תְּפִלַּת הַמוֹסְפִין אֵלָא
בְּחֵבֶר עִיר • וְחֲכָמִים אוֹמְרִים בְּחֵבֶר עִיר וְשֵׁלָא בְּחֵבֶר
עִיר • רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשְׁמוּ כָּל מְקוֹם שֶׁיֵּשׁ חֵבֶר עִיר •
הַיַּחֲדָּי פְּטוֹר מִתְּפִלַּת הַמוֹסְפִין:

פרק ה

אֵין עוֹמְדִין לְהַתְּפִלֵּל אֵלָא מִתּוֹךְ כְּבֹד רֹאשׁ • חֲסִידִים
הָרָאשׁוֹנִים הָיוּ שׁוֹהִים שְׁעָה אַחַת וּמִתְּפַלְּלִים • כְּדִי
שְׁיִכְנוּ אֶת לִבָּם לְמָקוֹם • אֶפִּילוּ הַמֶּלֶךְ שׁוֹאֵל בְּשִׁלּוּמוֹ
לֹא יִשְׁיכְנוּ • וְאֶפִּילוּ נָחֵשׁ כְּרוּךְ עַל עֵקְבוֹ לֹא יִפְסִיק:

ב' מְזַכְרִין גְּבוּרוֹת גְּשָׁמִים בְּתַחֲתֵי הַמַּתִּים • וְשׁוֹאֲלִין
הַגְּשָׁמִים בְּבִרְכַּת הַשָּׁנִים • וְהַבְּדִלָה בְּחוּגֵן הַדַּעַת • רַבִּי
עֲקִיבָא אוֹמֵר אוֹמְרָה בְּרָכָה רְבִיעִית בְּפָנֵי עֲצָמָה • רַבִּי
אֶלְעָזָר אוֹמֵר בְּהוֹדָאָה:

ג' הָאוֹמֵר (יְבָרְכוּךָ טוֹבִים הָרִי זֶה דֶּרֶךְ הַמִּינִים) עַל קֶן
צִפּוֹר יִגְיעוּ רַחֲמֶיךָ • וְעַל טוֹב יִזְכָּר שְׁמֶךָ • מוֹדִים מוֹדִים
מִשְׁתַּקִּין אוֹתוֹ • הָעוֹבֵר לִפְנֵי הַתִּיבָה וְטָעָה • יַעֲבֹר אַחֵר

תַּחֲתֵיוּ . וְלֹא יִהְיֶה סֶרְבֵּן בְּאוֹתָהּ שְׁעָה . מִנֵּין הוּא מִתְחִיל
מִתְחַלֵּת הַבִּרְכָּה שְׁטָעָה בָּהּ:

י' הָעוֹבֵר לִפְנֵי הַתִּיבָה לֹא יַעֲנֶה אַחֵר הַכֹּהֲנִים אֲמֵן מִפְּנֵי
הַטְּרוּף . וְאִם אֵין שָׁם כֹּהֵן אֲלֵא הוּא לֹא יֵשֵׂא אֶת כַּפְּיוֹ .
וְאִם הִבְתַּחֲתוֹ שֶׁהוּא נוֹשֵׂא אֶת כַּפְּיוֹ וְחוֹזֵר לְתַפְלָתוֹ
רְשָׁאִי:

ה' הַמִּתְפַּלֵּל וְטָעָה סִימֵן רַע לוֹ . וְאִם שָׁלִיחַ צָבוּר הוּא סִימֵן
רַע לְשׁוֹלְחָיו . מִפְּנֵי שֶׁשְׁלוּחוֹ שֶׁל אָדָם בְּמוֹתוֹ . אָמְרוּ עָלָיו
עַל רַבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוֹסָא . כְּשֶׁהָיָה מִתְפַּלֵּל עַל הַחוֹלִים .
הָיָה אוֹמֵר זֶה חַי וְזֶה מֵת . אָמְרוּ לוֹ מִנֵּין אֵתָּה יוֹדֵעַ . אָמַר
לָהֶם . אִם שְׁגוּרָה תִּפְלְתִי בְּפִי יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁהוּא מְקַבֵּל .
וְאִם לֹא . יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁהוּא מְטוֹרֵף:

פרק ו

כִּיצַד מְבָרְכִין עַל הַפִּירוֹת . עַל פִּירוֹת הָאֵילָן אוֹמֵר
בוֹרָא פְּרִי הָעֵץ . חוּץ מִן הַיֵּין . שֶׁעַל הַיֵּין אוֹמֵר
בוֹרָא פְּרִי הַגֶּפֶן . וְעַל פִּירוֹת הָאֶרֶץ אוֹמֵר בוֹרָא פְּרִי
הָאֲדָמָה . חוּץ מִן הַפֶּת . שֶׁעַל הַפֶּת הוּא אוֹמֵר הַמוֹצֵיא
לֶחֶם מִן הָאֶרֶץ . וְעַל הַיִּרְקוֹת אוֹמֵר בוֹרָא פְּרִי הָאֲדָמָה .
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בוֹרָא מִיְּנֵי דְשִׂאִים:

^ב בִּרְדָּה עַל פִּירוֹת הָאֵילָן בּוֹרֵא פְּרֵי הָאֲדָמָה · יָצָא · וְעַל פִּירוֹת הָאֶרֶץ בּוֹרֵא פְּרֵי הָעֵץ לֹא יָצָא · עַל כֻּלָּם אִם אָמַר שֶׁהֵכֵל יָצָא:

^ג עַל דְּבַר שְׂאִין גְּדוּלוֹ מִן הָאֶרֶץ אוֹמֵר שֶׁהֵכֵל · עַל הַחוֹמָן וְעַל הַנוֹבְלוֹת וְעַל הַגּוֹבָאֵי אוֹמֵר שֶׁהֵכֵל · (עַל הַחֲלָב וְעַל הַגְּבִינָה וְעַל הַבִּיצִים אוֹמֵר שֶׁהֵכֵל) רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר כָּל שֶׁהוּא מִין קָלָלָה אֵין מְבָרְכִין עָלָיו:

^ד הָיוּ לְפָנָיו מִיָּנִים הִרְבֵּה · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִם יֵשׁ בִּינֵיהֶם מִמֵּין שֶׁבָּעָה מְבָרְךְ עָלָיו · וְחֻכְמִים אוֹמְרִים מְבָרְךְ עַל אֵי זֶה מֵהֶם שִׁירְצָה:

^ה בִּרְדָּה עַל הַיֵּין שֶׁלְּפָנֵי הַמְּזוֹן · פָּטַר אֶת הַיֵּין שֶׁלְּאַחַר הַמְּזוֹן · בִּרְדָּה עַל הַפְּרָפְרֶת שֶׁלְּפָנֵי הַמְּזוֹן · פָּטַר אֶת הַפְּרָפְרֶת שֶׁלְּאַחַר הַמְּזוֹן · בִּרְדָּה עַל הַפֶּת · פָּטַר אֶת הַפְּרָפְרֶת · עַל הַפְּרָפְרֶת · לֹא פָּטַר אֶת הַפֶּת · בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים אֵף לֹא מַעֲשֶׂה קִדְרָה:

^ו הָיוּ יוֹשְׁבֵין לֶאֱכֹל · כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרְךְ לְעַצְמוֹ · הִסִּיבוּ אֶחָד מְבָרְךְ לְכֻלָּם · בָּא לָהֶם יַיִן בְּתוֹךְ הַמְּזוֹן · כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרְךְ לְעַצְמוֹ · לְאַחַר הַמְּזוֹן אֶחָד מְבָרְךְ לְכֻלָּם · וְהוּא אוֹמֵר עַל הַמִּגְמָר · אֵף עַל פִּי שְׂאִין מְבִיאִין אֶת הַמִּגְמָר אֶלָּא לְאַחַר הַסְּעוּדָה:

י הביאו לַפְּנֵי מַלִּיחַ בַּתְּחִלָּה וּפֶת עֵמוֹ · מְבַרֵּךְ עַל
הַמַּלִּיחַ · וּפוֹטֵר אֶת הַפֶּת · שֶׁהַפֶּת טְפֵּלָה לוֹ · זֶה הַכֶּלֶל ·
כָּל שֶׁהוּא עֵיקָר וְעֵמוֹ טְפֵּלָה · מְבַרֵּךְ עַל הָעֵיקָר וּפוֹטֵר
אֶת הַטְּפֵלָה:

ח אֲכַל תְּאֵנִים וְעֶגְבִּים וְרִמּוֹנִים · מְבַרֵּךְ אַחֲרֵיהֶן שְׁלֹשׁ
בְּרָכוֹת דְּבָרֵי רֶבֶן גַּמְלִיאֵל · וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים בְּרָכָה אַחַת
(מֵעֵין שְׁלֹשׁ) · רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר אֶפִּילוּ אֲכַל שֶׁלֶק
וְהוּא מְזֻנֵּן · מְבַרֵּךְ אַחֲרָיו שְׁלֹשׁ בְּרָכוֹת · הַשּׁוֹתֶה מִים
לְצִמָּאוֹ · אוֹמֵר שֶׁהֶכֶל נִהְיָ בְּדַבְּרוֹ · רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר
בוֹרָא נַפְשוֹת רַבּוֹת:

פרק ז

שְׁלֹשָׁה שְׂאֵכְלוּ כְּאַחַד · חֵיבִין לְזֶמֶן · אֲכַל דָּמְאִי ·
וּמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן שֶׁנִּטְלָה תְּרוּמָתוֹ · וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי
וְהַקֹּדֶשׁ שֶׁנִּפְדּוּ · וְהַשֶּׁמֶשׁ שְׂאֵכֵל כְּזִית · וְהַכּוֹתִי · מְזֻמָּנִין
עֲלֵיהֶם · אֲבָל אֲבָל טָבֵל וּמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן שֶׁלֹא נִטְלָה
תְּרוּמָתוֹ · וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי וְהַקֹּדֶשׁ שֶׁלֹא נִפְדּוּ · וְהַשֶּׁמֶשׁ
שְׂאֵכֵל פָּחוֹת מִכְּזִית · וְהַנֶּכְרִי · אֵין מְזֻמָּנִין עֲלֵיהֶם:

ב נָשִׁים וְעֶבְדִּים וְקִטְנִים אֵין מְזֻמָּנִין עֲלֵיהֶם · עַד כֶּמָּה
מְזֻמָּנִין · עַד כְּזִית · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עַד כִּבְיָצָה:

ג כִּיצַד מְזֻמָּנִין · בְּשִׁלְשָׁה אוֹמֵר גְּבֻרֵךְ · בְּשִׁלְשָׁה וְהוּא ·
אוֹמֵר בְּרָכוּ · בַּעֲשָׂרָה אוֹמֵר גְּבֻרֵךְ לֵאלֹהֵינוּ · בַּעֲשָׂרָה

והוא · אומר ברכו · אחד עשרה ואחד עשרה רבוא ·
 במאה אומר נברך ליי אלהינו · במאה והוא · אומר
 ברכו · באלף אומר נברך ליי אלהינו אלהי ישראל ·
 באלף והוא · אומר ברכו · ברבוא אומר נברך ליי אלהינו
 אלהי ישראל אלהי העבדות יושב הכרובים (על המזון
 שאכלנו) · ברבוא והוא · אומר ברכו · כענין שהוא
 מברך · כך ענין אחריו · ברוך יי אלהינו אלהי ישראל
 אלהי העבדות יושב הכרובים על המזון שאכלנו · רבי
 יוסי הגלילי אומר לפי רוב הקהל הן מברכין · שנאמר
 במקלות ברכו אלהים יי ממקור ישראל · אמר רבי
 עקיבא · מה מצינו בבית הכנסת אחד מרבין ואחד
 מועטין אומר ברכו את יי · רבי ישמעאל אומר · ברכו
 את יי המבורך:

ד שלשה שאכלו באחד אינן רשאים לחלק · וכן ארבעה ·
 וכן חמשה · ששה נחלקין עד עשרה · ועשרה אין
 נחלקין עד שיהיו עשרים:

ה שתי חבורות שהיו אוכלות בבית אחד · בזמן שמקצתן
 רואין אלו את אלו · הרי אלו מצטרפין לזמון · ואם לאו ·
 אלו מזמנין לעצמן · ואלו מזמנין לעצמן · ואין מברכין על
 היין עד שיתן לתוכו מים · דברי רבי אליעזר · וחכמים
 אומרים מברכין:

פרק ח

אֵלּוּ דְּבָרִים שֶׁבֵּין בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הַלֵּל בִּסְעוּדָה · בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם · וְאַחֵר כֶּךָּ מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן · וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן · וְאַחֵר כֶּךָּ מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם:

בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים נוֹטְלִין לַיָּדִים וְאַחֵר כֶּךָּ מוֹזְגִין אֶת הַכּוֹס · וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים מוֹזְגִין אֶת הַכּוֹס וְאַחֵר כֶּךָּ נוֹטְלִין לַיָּדִים:

גִּ' בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים מְקַנְחֵי יָדָיו בַּמַּפָּה וּמַנִּיחָהּ עַל הַשֻּׁלְחָן · וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים עַל הַכֶּסֶּת:

ד' בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים מְכַבְּדִין אֶת הַבֵּית וְאַחֵר כֶּךָּ נוֹטְלִין לַיָּדִים · וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים נוֹטְלִין לַיָּדִים וְאַחֵר כֶּךָּ מְכַבְּדִין אֶת הַבֵּית:

ה' בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים גֵּר וּמִזּוֹן וּבִשְׁמִים וְהַבְּדִלָה · וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים גֵּר וּבִשְׁמִים וּמִזּוֹן וְהַבְּדִלָה · בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים שֶׁבָּרָא מְאֹדֵר הָאֵשׁ · וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים בּוֹרָא מְאֹדֵר הָאֵשׁ:

ו' אֵין מְבָרְכִין לֹא עַל הַנֵּר וְלֹא עַל הַבְּשָׂמִים שֶׁל גּוֹיִם · וְלֹא עַל הַנֵּר וְלֹא עַל הַבְּשָׂמִים שֶׁל מַתִּים · וְלֹא עַל הַנֵּר וְלֹא עַל הַבְּשָׂמִים שֶׁלפָּנֵי עֲבוּדָה זָרָה · אֵין מְבָרְכִין עַל הַנֵּר עַד שִׁיֵּאוּתוֹ לְאוֹרוֹ:

י מי שְאָכַל וְשָכַח וְלֹא בִרְךָ • בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים יַחְזֹר
לְמָקוֹמוֹ וַיְבָרֵךְ • וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים יְבָרֵךְ בְּמָקוֹם שֶׁנִּזְכָּר •
עַד אֵימָתִי הוּא מְבָרֵךְ • עַד כִּדִּי שִׁיתֶּעֱכַל הַמְּזֹזֶן שֶׁבִּמְעָיו:

ח בָּא לָהֶם יוֹן לְאַחַר הַמְּזֹזֶן וְאֵין שָׁם אֵלָּא אוֹתוֹ הַכּוֹס •
בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹן • וְאַחַר כֵּךְ מְבָרֵךְ עַל
הַמְּזֹזֶן • וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים מְבָרֵךְ עַל הַמְּזֹזֶן וְאַחַר כֵּךְ
מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹן • עוֹנִין אָמֵן אַחֲרֵי יִשְׂרָאֵל הַמְּבָרֵךְ • וְאֵין
עוֹנִין אָמֵן אַחֲרֵי הַכּוֹתֵי הַמְּבָרֵךְ • עַד שִׁישְׁמַע כָּל הַבְּרָכָה:

פרק ט

הַרְוָאָה מָקוֹם שֶׁנֶּעֱשׂוּ בּוֹ נְסִים לְיִשְׂרָאֵל • אוֹמֵר בְּרוּךְ
שֶׁעָשָׂה נְסִים לְאַבּוֹתֵינוּ בְּמָקוֹם הַזֶּה • מָקוֹם
שֶׁנֶּעֱקְרָה מִמֶּנּוּ עֲבוּדָה זָרָה • אוֹמֵר בְּרוּךְ שֶׁעָקַר עֲבוּדָה
זָרָה מֵאַרְצֵנוּ:

ב עַל הַזִּיקִין וְעַל הַזּוֹעוֹת וְעַל הַבְּרָקִים וְעַל הַרְעָמִים
וְעַל הַרוּחוֹת • אוֹמֵר בְּרוּךְ שֶׁפָּחַו וּגְבוּרָתוֹ מְלֵא עוֹלָם •
עַל הַהָרִים וְעַל הַגְּבָעוֹת וְעַל הַיַּמִּים וְעַל הַנְּהָרוֹת
וְעַל הַמִּדְבָּרוֹת • אוֹמֵר בְּרוּךְ עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית •
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הַרְוָאָה אֶת הַיָּם הַגָּדוֹל אוֹמֵר בְּרוּךְ
שֶׁעָשָׂה אֶת הַיָּם הַגָּדוֹל • בְּזִמְנֵי שְׂרוּאָה אוֹתוֹ לְפָרָקִים •
עַל הַגְּשָׁמִים וְעַל בְּשׂוֹרוֹת הַטּוֹבוֹת אוֹמֵר בְּרוּךְ הַטּוֹב
וְהַמְּטִיב • וְעַל בְּשׂוֹרוֹת רָעוֹת אוֹמֵר בְּרוּךְ דִּין הָאֵמֶת:

ג בָּנָה בֵּית חֲדָשׁ וְקָנָה כָּלִים חֲדָשִׁים . אוֹמֵר בְּרוּךְ
 שֶׁחֵיִינוּ . מְבָרֵךְ עַל הָרָעָה מֵעֵין הַטּוֹבָה . וְעַל הַטּוֹבָה
 מֵעֵין הָרָעָה . הַצּוֹעֵק לְשַׁעֲבֵר הָרִי זֶה תַּפְלַת שְׂוֹא . בִּיצֵד .
 הֵיטָה אֲשֶׁתּוֹ מַעֲבֶרֶת וְאָמַר יְהִי רָצוֹן שֶׁתִּלְדַּ אֲשֶׁתִּי זָכָר .
 הָרִי זֶה תַּפְלַת שְׂוֹא . הִיָּה בָּא בְּדֶרֶךְ וְשָׁמַע קוֹל צֹחָה
 בָּעִיר . וְאָמַר יְהִי רָצוֹן שֶׁלֹּא יִהְיוּ אֵלּוּ בְּנֵי בֵּיתִי הָרִי זֶה
 תַּפְלַת שְׂוֹא :

ד הַנִּכְנָס לְכֶרֶךְ מִתַּפִּיל שְׁתִּים . אַחַת בְּכִנְסָתּוֹ . וְאַחַת
 בִּיצִיאָתּוֹ . בֶּן עָזַי אוֹמֵר אַרְבַּע . שְׁתִּים בְּכִנְסָתּוֹ .
 וְשְׁתִּים בִּיצִיאָתּוֹ . וְנוֹתֵן הוֹדָאָה לְשַׁעֲבֵר . וְצוֹעֵק לְעֵתִיד
 לְבֹא :

ה הַיֵּיב אָדָם לְבָרֵךְ עַל הָרָעָה כֶּשֶׁם שֶׁהוּא מְבָרֵךְ עַל
 הַטּוֹבָה שֶׁנֶּאֱמַר וְאַהֲבַת אֶת יי אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְבְּךָ וּבְכָל
 נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ . בְּכָל לִבְבְּךָ . בְּשֵׁנֵי יְצָרֶיךָ . בִּיצֹר
 טוֹב וּבִיצֹר רָע . וּבְכָל נַפְשְׁךָ . אֲפִילוּ הוּא נוֹטֵל אֶת
 נַפְשְׁךָ . וּבְכָל מְאֹדְךָ . בְּכָל מְמוֹנְךָ . דְּבַר אַחֵר בְּכָל מְאֹדְךָ
 בְּכָל מְדָה וּמְדָה שֶׁהוּא מוֹדֵד לָךְ הָיוּ מוֹדָה לוֹ בְּמֵאֵד
 מְאֹד . לֹא יִקַּל אָדָם אֶת רֹאשׁוֹ כְּנִגַּד שֶׁעַר הַמְּזֹרֵחַ שֶׁהוּא
 מְכוּוֹן כְּנִגַּד בֵּית קִדְשֵׁי הַקִּדְשִׁים . לֹא יִכְנֵס לְהַר הַבַּיִת
 לֹא בַּמִּקְלוֹ וְלֹא בַּמִּנְעֵלוֹ וְלֹא בַּפּוֹנְדָתּוֹ וְלֹא בַּאֲבָק שֶׁעַל
 רִגְלָיו . וְלֹא יַעֲשֶׂנוּ קַפְנִדְרִיא . וּרְקִיקָה מִקַּל וְחוֹמֶר . כָּל
 חוֹתָמֵי בְּרִכּוֹת שֶׁהָיוּ בַּמִּקְדָּשׁ הָיוּ אוֹמְרִים מִן הָעוֹלָם .
 מִשְׁקָלָקְלוֹ הָאֶפִיקוֹרוֹסִים וְאָמְרוּ אֵין עוֹלָם אֵלָּא אֶחָד .

הַתְּקִינּוּ שִׁיְהִיו אוֹמְרִים מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם • וְהַתְּקִינּוּ
 שִׁיְהִי אָדָם שׂוֹאֵל אֶת שְׁלוֹם חֲבֵרוֹ בְּשֵׁם • שֶׁנֶּאֱמַר וְהָיָה
 בְּעֵז בָּא מִבֵּית לָחֶם וַיֹּאמֶר לְקוֹצְרִים יִי עִמָּכֶם וַיֹּאמְרוּ לוֹ
 יְבָרְכֶךָ יִי • וַאֲמַר יִי עִמָּךְ גְּבוּר הֶחָיִל • וַאֲמַר וְאַל תִּבּוֹז
 כִּי זָקְנָה אִמָּךְ • וַאֲמַר עַתָּה לַעֲשׂוֹת לִי הִפְרוּ תוֹרָתְךָ • רַבִּי
 נִתֵּן אוֹמֵר הִפְרוּ תוֹרָתְךָ מִשּׁוּם עַתָּה לַעֲשׂוֹת לִי: סליק

מסכת פאה

פרק א

אֵלּוּ דְּבָרִים שָׁאִין לָהֶם שִׁיעוּר · הַפָּאָה · וְהַבְּבוּרִים ·
וְהָרְאִיּוֹן · וּגְמִילוּת חֲסָדִים · וְתִלְמוּד תּוֹרָה · אֵלּוּ
דְּבָרִים שְׁאָדָם אוֹכֵל פִּירוּתֵיהֶן בְּעוֹלָם הַזֶּה · וְהִקְרָן קִיָּמָת
לֹא לְעוֹלָם הַבָּא · כְּבוֹד אָב וָאִם · וּגְמִילוּת חֲסָדִים ·
וְהַבָּאת שְׁלוֹם בֵּין אָדָם לַחֲבִירוֹ · וְתִלְמוּד תּוֹרָה כְּנֶגֶד
כָּלֶם:

ב אין פּוֹחַתִּין לַפָּאָה מְשֻׁשִׁים · וְאִף עַל פִּי שְׁאֲמְרוּ · אֵין
לַפָּאָה שִׁיעוּר · הַכֹּל לְפִי גִדּוֹל הַשְּׂדָה · וּלְפִי רוֹב הָעֲנִיִּים ·
וּלְפִי רוֹב הָעֲנָוָה:

ג נוֹתֵנִין פָּאָה מִתְּחִלַּת הַשְּׂדָה וּמֵאַמְצָעָה · רַבִּי שִׁמְעוֹן
אוֹמֵר וּבִלְבָד שִׁיתֵּן בְּסוֹף כְּשִׁיעוּר · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִם
שִׁיר קָלַח אֶחָד · סוֹמֵךְ לֹא מְשׁוּם פָּאָה · וְאִם לֹא · אֵינִן
נוֹתֵן אֶלָּא מְשׁוּם הַפֶּקֶר:

ד כָּלֹל אָמְרוּ בַּפָּאָה · כָּל שֶׁהוּא אוֹכֵל · וְנִשְׁמֵר · וְגִדּוּלֵיו מִן
הָאָרֶץ · וְלִקִּיטָתוֹ כְּאֶחָד · וּמִכְנִיסוֹ לְקִיּוֹם · חַיִּיב בַּפָּאָה ·
וְהַתְּבוּאָה וְהַקְטָנוֹת בְּכָלֹל הַזֶּה:

ה (וּבְאֵילָן) הָאֹג וְהַחֲרוּבִין וְהָאֲגוּזִים וְהַשְּׁקָדִים וְהַגָּפְנִים
וְהַרְמוּנִים וְהַזִּיתִים וְהַתְּמָרִים חַיִּיבִין בַּפָּאָה:

י לעולם הוא נותן משום פאה · ופטור מן המעשרות
עד שימרח · ונותן משום הפקר · ופטור מן המעשרות
עד שימרח · ומאכיל לבהמה ולחיה ולעופות · ופטור מן
המעשרות עד שימרח · ונוטל מן הגורן וזרע · ופטור
מן המעשרות עד שימרח · דברי רבי עקיבא · כהן ולוי
שלקחו את הגורן · המעשרות שלהם עד שימרחו ·
המקדיש ופודה חייב במעשרות · עד שימרח הגזבר:

פרק ב

ואלו מפסיקין לפאה · הנחל והשלולית · ודרך היחיד ·
ודרך הרבים · ושביל הרבים · ושביל היחיד
הקבוע בימות החמה ובימות הגשמים · והבור והגיר
וזרע אחר · והקוצר לשחת מפסיק · דברי רבי מאיר ·
וחכמים אומרים אינו מפסיק אלא אם כן חרש:

ב אמת המים שאינה יכולה להקצר באחת · רבי יהודה
אומר מפסקת · וכל ההרים אשר במעדר יעדרון · אף
על פי שאין הבקר יכול לעבור בכליו · הוא נותן פאה
לכל:

ג הכל מפסיק לזרעים · ואינו מפסיק לאילן אלא גדר ·
ואם היה שער כותש אינו מפסיק · אלא נותן פאה לכל:

ד ולחרובין · כל הרואין זה את זה · אמר רבן גמליאל
נוהגין היו בית אבא שהיו נותנין פאה אחת לזיתים שהיו

לָהֶם בְּכָל רוּחַ • וְלַחֲרוּבִין כָּל הָרוֹאִין זֶה אֶת זֶה • רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי צְדוֹק אֹמֵר מִשְׁמוֹ • אֵף לַחֲרוּבִין שֶׁהָיוּ לָהֶם
בְּכָל הָעִיר:

ה' הַזּוֹרֵעַ אֶת שְׂדֵהוּ מִן אֶחָד • אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא עוֹשֶׂהוּ
שְׁתֵּי גִרְנוֹת • נוֹתֵן פָּאָה אַחַת • זֶרְעָה שְׁנֵי מִיָּנִין • אֵף עַל
פִּי שֶׁעָשָׂאן גֹּרֶן אַחַת נוֹתֵן שְׁתֵּי פָאוֹת • הַזּוֹרֵעַ אֶת שְׂדֵהוּ
שְׁנֵי מִיָּנֵי חִטִּין • עָשָׂאן גֹּרֶן אַחַת נוֹתֵן פָּאָה אַחַת • שְׁתֵּי
גִרְנוֹת נוֹתֵן שְׁתֵּי פָאוֹת:

י מַעֲשֶׂה שֶׁזָּרַע רַבִּי שִׁמְעוֹן אִישׁ הַמַּצָּפָה (וּבָא) לַפְּנֵי
רֶבֶן גְּמְלִיאֵל וְעָלוּ לְלִשְׁכַּת הַגִּזִּית וְשָׂאָלוּ • אָמַר נַחוּם
הַלְבָּלָר • מִקְבֵּל אָנִי מֵרַבִּי מִיֵּאשָׁא שֶׁקִּבֵּל מֵאַבָּא • שֶׁקִּבֵּל
מִן הַזּוֹגוֹת שֶׁקִּבְּלוּ מִן הַנְּבִיאִים • הִלָּכָה לְמִשְׁהַ מְסִינִי •
בַּזּוֹרֵעַ אֶת שְׂדֵהוּ שְׁנֵי מִיָּנֵי חִטִּין • אִם עָשָׂאן גֹּרֶן אַחַת
נוֹתֵן פָּאָה אַחַת • שְׁתֵּי גִרְנוֹת נוֹתֵן שְׁתֵּי פָאוֹת:

י' שְׂדֵה שֶׁקָּצְרוּהָ גֹזִים • קָצְרוּהָ לְסֻטִּים • קָרְסְמוּהָ נִמְלִים •
שִׁבְרָתָהּ הָרוּחַ אוֹ בְּהֶמָּה • פְּטוּרָה • קָצַר חֲצִיָּה וְקָצְרוּ
לְסֻטִּים חֲצִיָּה • פְּטוּרָה • שְׁחוּבַת הַפָּאָה בְּקֻמָּה:

ח' קָצְרוּ לְסֻטִּים חֲצִיָּה • וְקָצַר הוּא חֲצִיָּה • נוֹתֵן פָּאָה מִמָּה
שֶׁקָּצַר • קָצַר חֲצִיָּה וּמָכַר חֲצִיָּה • הִלּוּקָהּ נוֹתֵן פָּאָה לְכָל •
קָצַר חֲצִיָּה וְהִקְדִּישׁ חֲצִיָּה • הַפּוֹדָה מִיַּד הַגִּזְבָּר • הוּא נוֹתֵן
פָּאָה לְכָל:

פרק ג

מִלְבָּנוֹת הַתְּבוּאָה שְׁבִין הַיָּתִים • בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים
פָּאָה מִכָּל אַחַת וְאַחַת • וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים
מֵאַחַת עַל הַכֹּל • וּמוֹדִים שָׂאֵם הָיוּ רֵאשִׁי שׁוּרוֹת
מְעוֹרְבִין • שֶׁהוּא נוֹתֵן פָּאָה מֵאַחַת עַל הַכֹּל:

בִּהֶמְנָמַר אֶת שְׂדֵהוּ וְשִׁיר קִלְחִים לַחִים • רַבִּי עֲקִיבָא
אוֹמֵר נוֹתֵן פָּאָה מִכָּל אֶחָד וְאַחַד • וְחֲכָמִים אוֹמְרִים
מֵאַחַד עַל הַכֹּל • וּמוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי עֲקִיבָא בְּזוֹרַע
שֶׁבֶת אוֹ חֶרְדֵּל בְּשָׁנִים וּבְשִׁלְשָׁה מְקוֹמוֹת • שֶׁהוּא נוֹתֵן
פָּאָה מִכָּל אֶחָד וְאַחַד:

גִּהֶמְחִלִּיק בְּצָלִים לַחִים לְשׁוֹק • וּמִקְיִים יְבֵשִׁים לְגוֹרֵן •
נוֹתֵן פָּאָה לְאֵלוֹ לְעֶצְמֹן • וּלְאֵלוֹ לְעֶצְמֹן • וְכֵן בְּאֶפְרוֹיִן •
וְכֵן בְּכֶרֶם • הַמִּדֵּל נוֹתֵן מִן הַמְּשׁוּאָר עַל מֵה שֶׁשִּׁיר •
וְהַמְּחִלִּיק מֵאַחַת יָד נוֹתֵן מִן הַמְּשׁוּאָר עַל הַכֹּל:

דִּהָאֲמָהוֹת שֶׁל בְּצָלִים חִיבוֹת בִּפְּאָה • וְרַבִּי יוֹסִי פּוֹטֵר •
מִלְבָּנוֹת הַבְּצָלִים שְׁבִין הֵיָרֶק • רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר פָּאָה מִכָּל
אַחַת וְאַחַת • וְחֲכָמִים אוֹמְרִים מֵאַחַת עַל הַכֹּל:

הִהָאֲחִין שֶׁחִלְקוּ נוֹתְנִין שְׁתֵּי פָאוֹת • חֲזָרוּ וְנִשְׁתַּתְּפוּ •
נוֹתְנִין פָּאָה אַחַת • שְׁנַיִם שֶׁלְקָחוּ אֶת הָאֵילָן נוֹתְנִין פָּאָה
אַחַת • לְקַח זֶה צְפוֹנוֹ וְזֶה דְרוֹמוֹ • זֶה נוֹתֵן פָּאָה לְעֶצְמוֹ •
וְזֶה נוֹתֵן פָּאָה לְעֶצְמוֹ • הַמוֹכֵר קִלְחֵי אֵילָן בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ •

גוֹתֵן פֶּאֶה מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד • אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אֵימָתִי •
בְּזֶמֶן שֶׁלֹּא שִׁיר בְּעַל הַשָּׂדֶה • אֲבָל אִם שִׁיר בְּעַל
הַשָּׂדֶה • הוּא גוֹתֵן פֶּאֶה לְכָל:

י רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר קֶרְקַע בֵּית רוֹבַע חַיִּיב בַּפֶּאֶה • רַבִּי
יְהוֹשֻעַ אוֹמֵר הָעוֹשֶׂה סְאֲתִים • רַבִּי טְרַפּוֹן אוֹמֵר שֶׁשֶׁה עַל
שֶׁשֶׁה טֶפְחִים • רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתִירָא אוֹמֵר כְּדִי לְקַצּוֹר
וּלְשָׁנוֹת • וְהֵלֶכָה כְּדַבְּרֵיו • רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר קֶרְקַע כָּל
שֶׁהוּא חַיִּיב בַּפֶּאֶה וּבַבְּכוּרִים וּלְכַתּוּב עָלָיו פְּרוּזְבוּל •
וּלְקִנּוֹת עֲמֹ נִכְסִים שֶׁאֵין לָהֶם אַחֲרִיּוֹת • בְּכֶסֶף וּבִשְׁטֵר
וּבַחֲזָקָה:

י הכּוֹתֵב נִכְסָיו (וְהוּא) שֹׁכֵיב מִרְעָ • שִׁיר קֶרְקַע כָּל
שֶׁהוּא מִתְּנָתוֹ מִתְּנָה • לֹא שִׁיר קֶרְקַע כָּל שֶׁהוּא • אֵין
מִתְּנָתוֹ מִתְּנָה • הַכּוֹתֵב נִכְסָיו לְבָנָיו וְכָתַב לְאִשְׁתּוֹ קֶרְקַע
כָּל שֶׁהוּא • אֲבָדָה כְּתוּבָתָה • רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר • אִם קִבְּלָה
עָלֶיהָ • אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא כָתַב לָהּ • אֲבָדָה כְּתוּבָתָה:

ח הכּוֹתֵב נִכְסָיו לְעַבְדּוֹ • יֵצֵא בֶּן חוֹרִין • שִׁיר קֶרְקַע כָּל
שֶׁהוּא לֹא יֵצֵא בֶּן חוֹרִין • רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר לְעוֹלָם הוּא בֶּן
חוֹרִין עַד שִׁיאֲמַר הָרִי כָל נִכְסֵי נִתּוּנִין לְאִישׁ פְּלוֹנִי עַבְדִּי •
חוּץ מֵאֶחָד מֵרְבּוּא שְׁבָהֶן:

פרק ד

הפאה נתנת במחבר לקרקע • בדלית ובדקל • בעל
הבית מוריד ומחלק לעניים • רבי שמעון אומר
אף בחליקי אגוזים • אפילו תשעים ותשעה אומרים
לחלק • ואחד אומר לבוז • לזה שומעין שאמר כהלכה:

^ב בדלית ובדקל אינו כן • אפילו תשעים ותשעה אומרים
לבוז • ואחד אומר לחלק • לזה שומעין שאמר כהלכה:

^ג נטל מקצת פאה וזרקה על השאר • אין לו בה כלום •
נפל לו עליה • ופירש טליתו עליה • מעבירין אותה
הימנו • וכן בלקט • וכן בעומר השכחה:

^ד פאה • אין קוצרין אותה במגלות • ואין עוקרין אותה
בקרדומות • כדי שלא יבו איש את רעהו:

^ה שלש אבעיות ביום • בשחר ובחצות ובמנחה • רבן
גמליאל אומר לא אמרו אלא כדי שלא יפחתו • רבי
עקיבא אומר לא אמרו אלא כדי שלא יוסיפו • של בית
נמר היו מלקטין על החבל ונותנים פאה מכל אומן ואומן:

^ו נכרי שקצר את שדהו ואחר כך נתגזר • פטור מן הלקט
ומן השכחה ומן הפאה • רבי יהודה מחייב בשכחה •
שאין השכחה אלא בשעת העמור:

י' הקדיש קמה ופדה קמה חייב · עומרין ופדה עומרין
 חייב · קמה ופדה עומרין · פטורה · שבשעת חובתה ·
 היתה פטורה:

ח' פיוצא בו · המקדיש פירותיו עד שלא באו לעונת
 המעשרות · ופדאן חייבין · משבאו לעונת המעשרות ·
 ופדאן חייבין · הקדישן עד שלא נגמרו · וגמרון הגזבר ·
 ואחר כך פדאן · פטורין · שבשעת חובתן היו פטורין:

ט' מי שלקט את הפאה ואמר · הרי זו לאיש פלוני עני ·
 רבי אליעזר אומר · זכה לו · וחכמים אומרים יתננה לעני
 שנמצא ראשון · הלקט והשכחה והפאה של נכרי · חייב
 במעשרות · אלא אם כן הפקיר:

י' איזהו לקט · הנושר בשעת הקצירה (היה קוצר) קצר
 מלא ידו · תלש מלא קמצו · הכהו קוץ ונפל מידו לארץ
 הרי הוא של בעל הבית · תוד ה' ותוד המגל · לעניים ·
 אחר ה' ואחר המגל לבעל הבית · ראש ה' וראש
 המגל רבי ישמעאל אומר לעניים · רבי עקיבא אומר
 לבעל הבית:

יא' חורי הנמלים · שבתוד הקמה · הרי הן של
 בעל הבית · שלאחר הקוצרים · העליונים לעניים ·
 והתחתונים של בעל הבית · רבי מאיר אומר הכל
 לעניים · שספק לקט לקט:

פרק ה

גְּדִישׁ שֶׁלֹּא לָקַט תַּחֲתָיו · כָּל הַנוֹגַע בָּאָרֶץ הִרִי הוּא
שֶׁל עֲנִיִּים · הָרוּחַ שִׁפְזָה אֶת הָעֵמָרִים · אוֹמְדִין
אוֹתָהּ · כִּמָּה לָקַט הִיא רְאוּיָה לַעֲשׂוֹת · וְנוֹתֵן לַעֲנִיִּים ·
רֶבֶן שֶׁמַּעֲזֵן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר נוֹתֵן לַעֲנִיִּים בְּכַדֵּי נִפְלָה:

ב שְׂבֻלַת שִׁבְקָצִיר וְרֹאשָׁהּ מַגִּיעַ לְקָמָה · אִם נִקְצְרָה עִם
הַקָּמָה · הִרִי הִיא שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת · וְאִם לֹא הִרִי הִיא
שֶׁל עֲנִיִּים · שְׂבֻלַת שֶׁל לָקַט שֶׁנִּתְעַרְבָה בַּגְּדִישׁ · מַעֲשֵׂר
שְׂבֻלַת אַחַת וְנוֹתֵן לוֹ · אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְכִי הִיא הָעֲנִי
הַזֶּה מַחֲלִיף דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא בְּרִשּׁוֹתָיו · אֲלֹא מִזְכָּה אֶת הָעֲנִי
בְּכָל הַגְּדִישׁ וּמַעֲשֵׂר שְׂבֻלַת אַחַת וְנוֹתֵן לוֹ:

ג אֵין מְגַלְגָּלִין בְּטוֹפָח · דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר · וְחֲכָמִים מִתִּירִין
מִפְּנֵי שְׁאִפְשָׁר:

ד בַּעַל הַבַּיִת שֶׁהָיָה עוֹבֵר מִמָּקוֹם לְמָקוֹם וְצָרִיד לְטוֹל
לָקַט שְׂכָחָה וּפָאָה וּמַעֲשֵׂר עָנִי · יְטוֹל · וְכִשְׂיַחְזוֹר לְבֵיתוֹ
יִשְׁלֹם · דְּבָרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר · וְחֲכָמִים אוֹמְרִים עָנִי הָיָה
בְּאוֹתָהּ שָׁעָה:

ה הַמַּחֲלִיף עִם הָעֲנִיִּים · בְּשָׁלוּ פָטוֹר · וּבְשָׁל עֲנִיִּים
חַיִּיב · שְׁנַיִם שֶׁקִּבְּלוּ אֶת הַשָּׂדֶה בְּאַרְסוֹת · זֶה נוֹתֵן
לְזֶה חֶלְקוֹ מַעֲשֵׂר עָנִי · וְזֶה נוֹתֵן לְזֶה חֶלְקוֹ מַעֲשֵׂר
עָנִי · הַמִּקְבֵּל שָׂדֶה לְקָצוֹר · אֲסוֹר בְּלָקַט שְׂכָחָה וּפָאָה

ומעשר עני . אמר רבי יהודה אימתי בזמן שקבל ממנו
למחצה לשליש ולרביע . אבל אם אמר לו שליש מה
שאתה קוצר שלך . מתר בלקט ובשכחה ובפאה .
ואסור במעשר עני :

י המוכר את שדהו . המוכר מתר . והלוקח אסור . לא
ישכור אדם את הפועלים על מנת שילקוט בנו אחריו .
מי שאינו מניח את העניים ללקוט . או שהוא מניח את
אחד . ואחד לא . או שהוא מסייע את אחד מהן . הרי
זה גוזל את העניים . על זה נאמר אל תסג גבול עולים:
העמר ששכחוהו פועלים ולא שכחו בעל הבית . שכחו
בעל הבית ולא שכחוהו פועלים . עמדו עניים בפניו . או
שחפוהו בקש . הרי זה אינו שכחה :

ה המעמר לכובעות . ולכוסמאות . לחררה . ולעמרים .
אין לו שכחה . ממנו ולגזרן . יש לו שכחה . המעמר
לגדיש . יש לו שכחה . ממנו ולגזרן אין לו שכחה .
זה הכלל כל המעמר למקום שהוא גמר מלאכה יש לו
שכחה . ממנו ולגזרן . אין לו שכחה . למקום שאינו גמר
מלאכה . אין לו שכחה . ממנו ולגזרן יש לו שכחה :

פרק ו

בית שמאי אומרים הפקר לעניים הפקר. ובית הלל
אומרים אינו הפקר עד שיופקר אף לעשירים
כשמיטה. כל עומרי השדה של קב וקב ואחד של ארבע
קבין ושכחו. בית שמאי אומרים אינו שכחה. ובית הלל
אומרים שכחה:

העמר שהוא סמוך לגפה ולגדיש לבקר ולכלים.
ושכחו. בית שמאי אומרים אינו שכחה. ובית הלל
אומרים שכחה:

ראשי שורות. העמר שכנגדו מוכיח. העמר שהחזיק
בו להולכו אל העיר. ושכחו מודים שאינו שכחה:

ואלו הן ראשי שורות. שנים שהתחילו מאמצע
השורה זה פניו לצפון וזה פניו לדרום ושכחו לפניהם
ולאחריהם. את שלפניהם שכחה ואת שלאחריהם אינו
שכחה. יחיד שהתחיל בראש השורה ושכח לפניו
ולאחריו. שלפניו אינו שכחה ושלאחריו שכחה. מפני
שהוא בבל תשוב. זה הכלל כל שהוא בבל תשוב
שכחה. ושאינו בבל תשוב אינו שכחה:

שני עומרים שכחה. ושלשה אינן שכחה. שני צבורי
זתים והחרובין שכחה. ושלשה אינן שכחה. שני הוצני
פשתן שכחה. ושלשה אינן שכחה. שני גרגרים פרט

ושלשה אינן פָּרַט · שְׁתֵּי שְׁבָלִים לְקַט · וְשִׁלְשָׁה אֵינָן
לְקַט · אִלּוּ כְּדַבְּרֵי בֵּית הַלֵּל · וְעַל כּוֹלֵן בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים
שְׁלֹשָׁה לַעֲנִיִּים וְאַרְבָּעָה לְבַעַל הַבַּיִת:

י הָעֶמֶר שֵׁישׁ בּוֹ סָאתִים וּשְׁכָחוּ · אֵינּוּ שְׁכָחָה · שְׁנֵי
עוֹמְרִים וּבָהֶם סָאתִים · רַבֵּן גְּמְלִיאֵל אוֹמֵר לְבַעַל הַבַּיִת ·
וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים לַעֲנִיִּים · אָמַר רַבֵּן גְּמְלִיאֵל · וְכִי מְרֹב
הָעוֹמְרִים יוֹפִי כָחוּ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת אוֹ הוֹרַע כָּחוּ · אָמְרוּ
לּוֹ יוֹפִי כָחוּ · אָמַר לָהֶן וּמָה אִם בְּזִמָּן שֶׁהוּא עֹמֵר אֶחָד וּבוֹ
סָאתִים וּשְׁכָחוּ אֵינּוּ שְׁכָחָה · שְׁנֵי עוֹמְרִים וּבָהֶם סָאתִים ·
אֵינּוּ דִין שְׁלֹא יִהְיֶה שְׁכָחָה · אָמְרוּ לוֹ לֹא · אִם אָמַרְתָּ
בְּעֹמֵר אֶחָד שֶׁהוּא כְּגִדִּישׁ · תֹּאמַר בְּשְׁנֵי עוֹמְרִים שֶׁהֵן
כְּכִרְיָכוֹת:

י' קָמָה שֵׁישׁ בָּהּ סָאתִים וּשְׁכָחָה אֵינָה שְׁכָחָה · אֵין בָּהּ
סָאתִים · אֲבָל הִיא רְאוּיָה לַעֲשׂוֹת סָאתִים · אֶפִּילוּ הִיא
שֶׁל טוֹפַח · רוֹאִין אוֹתָהּ כְּאִלוּ הִיא עֲנֻנָּה שֶׁל שְׁעוֹרִים:

י"ה הַקָּמָה מַצֵּלֶת אֶת הָעֶמֶר וְאֶת הַקָּמָה · הָעֶמֶר אֵינּוּ מַצִּיל
לֹא אֶת הָעֶמֶר וְלֹא אֶת הַקָּמָה · אִי זֶה הִיא קָמָה שֶׁהִיא
מַצֵּלֶת אֶת הָעֶמֶר · כָּל שְׁאִינָה שְׁכָחָה אֶפִּילוּ קָלַח אֶחָד:

ט סָאָה תְּבוּאָה עֶקוּרָה · וְסָאָה שְׁאִינָה עֶקוּרָה · וְכֵן
בְּאֵילָן · וְהַשּׁוּם וְהַבְּצָלִים אֵינָן מִצְטָרְפִין לְסָאתִים · אֵלֹא
שֶׁל עֲנִיִּים הֵם · רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר אִם בָּאת רְשׁוֹת הָעֲנִי
בְּאֻמָּצַע אֵינָן מִצְטָרְפִין · וְאִם לֹאוּ הָרִי אֵלּוּ מִצְטָרְפִין:

׳ תבואה שנתנה לשחת או לאלומה ׳ וכן באגודי השום ׳
 ואגודות השום והבצלים אין להן שכחה ׳ וכל הטמונים
 בארץ ׳ כגון הלוף והשום והבצלים ׳ רבי יהודה אומר
 אין להם שכחה ׳ וחכמים אומרים יש להם שכחה:

״ הקוצר בלילה והמעמר והסומא יש להם שכחה ׳ ואם
 היה מתכוין לטול את הגס הגס אין לו שכחה ׳ אם אמר
 הרי אני קוצר ׳ על מנת מה שאני שוכח אני אטול ׳ יש
 לו שכחה:

פרק ז

כל זית שיש לו שם בשדה ׳ אפילו כזית הנטופה
 בשעתו ׳ ושכחו ׳ אינו שכחה ׳ במה דברים
 אמורים ׳ בשמו ובמעשיו ובמקומו ׳ בשמו ׳ שהיה
 שפכוני או בישני ׳ במעשיו שהוא עושה הרבה ׳
 במקומו שהוא עומד בצד הגת או בצד הפרצה ׳ ושאר
 כל הזיתים שנים שכחה ׳ ושלשה אינן שכחה ׳ רבי יוסי
 אומר אין שכחה לזיתים

ב זית שנמצא עומד בין שלש שורות ׳ של שני מלבנים
 ושכחו ׳ אינו שכחה ׳ זית שיש בו סאתים ושכחו ׳ אינו
 שכחה ׳ במה דברים אמורים בזמן שלא התחיל בו ׳
 אבל אם התחיל בו ׳ אפילו כזית הנטופה בשעתו ושכחו

יש לו שכחה • כל זמן שיש לו תחתיו יש לו בראשו •
רבי מאיר אומר משתהלך המחבא:

א איזהו פרט • הנושר בשעת הבצירה • היה בוצר • עקץ
את האשכול • הסבך בעלים • נפל (מידו) לארץ ונפרט •
הרי הוא של בעל הבית • המניח את הכלכלה תחת
הגפן • בשעה שהוא בוצר • הרי זה גזול את העניים •
על זה נאמר אל תסג גבול עולים:

ד איזוהי עוללת • כל שאין לה לא כתף ולא נטף • אם יש
לה כתף או נטף • של בעל הבית • אם ספק • לעניים •
עוללת שבארובה • אם נקרצת עם האשכול • הרי היא
של בעל הבית • ואם לאו • הרי היא של עניים • גרגר
יחידי רבי יהודה אומר אשכול • וחכמים אומרים עוללת:

ה המדל בגפנים • בשם שהוא מדל בתוך שלו • כן הוא
מדל בשל עניים • דברי רבי יהודה • רבי מאיר אומר
בשלו הוא רשאי • ואינו רשאי בשל עניים:

ו כרם רבעי • בית שמאי אומרים אין לו חומש ואין לו
ביעור • ובית הלל אומרים יש לו • בית שמאי אומרים
יש לו פרט ויש לו עוללות • והעניים פוזין לעצמן • ובית
הלל אומרים כלו לגת:

ז כרם שכלו עוללות • רבי אליעזר אומר לבעל הבית •
רבי עקיבא אומר לעניים • אמר רבי אליעזר כי תבצור

כִּרְמָךְ לֹא תַעֲלֹל . אִם אֵין בָּצִיר . מִנֵּן עוֹלָלוֹת . אָמַר לוֹ
 רַבִּי עֲקִיבָא וְכִרְמָךְ לֹא תַעֲלֹל . אֲפִילוּ כְּלוּ עוֹלָלוֹת . אִם
 כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר כִּי תִבְצֹר לֹא תַעֲלֹל . אֵין לַעֲנִיִּים בְּעוֹלָלוֹת
 קוֹדֵם הַבָּצִיר:

ח הַמְּקַדֵּשׁ כִּרְמוֹ עַד שֶׁלֹּא נוֹדְעוּ בּוֹ הָעוֹלָלוֹת . אֵין
 הָעוֹלָלוֹת לַעֲנִיִּים . מִשְׁנוֹדְעוּ בּוֹ הָעוֹלָלוֹת . הָעוֹלָלוֹת
 לַעֲנִיִּים . רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר יִתְּנוּ שָׂכָר גְּדוֹלָן לְהַקְדֵּשׁ . אִי
 זֶה הֵיא שְׂכַחָה בְּעָרִים . כָּל שְׂאִינֹו יָכוֹל לִפְשׁוֹט אֶת יָדוֹ
 וְלִטְלָהּ . וּבִרְגְלֵיוֹת מִשִּׁיעֲבוֹר הַיִּמָּנָה

פֶּרֶק ח

מֵאִימָתִי כָּל אָדָם מוֹתְרִין בִּלְקֹט . מִשְׁיִלְכוּ הַנְּמוּשׁוֹת .
 בַּפֶּרֶט וְעוֹלָלוֹת מִשְׁיִלְכוּ הָעֲנִיִּים בַּכֶּרֶם
 וַיָּבֵאוּ . וּבְזִיתִים מִשְׁתַּרְדַּד רַבִּיעָה שְׁנִיָּה . אָמַר רַבִּי יְהוּדָה
 וְהֵלֵא יֵשׁ שְׂאִינֹן מוֹסְקִין אֶת זִיתֵיהֶם אֲלֵא לְאַחַר רַבִּיעָה
 שְׁנִיָּה . אֲלֵא כְּדִי שְׂיֵהֵא הָעֲנִי יוֹצֵא . וְלֹא יֵהֵא מִבֵּיא
 בְּאַרְבָּעָה אֶסְרוֹת:

ב נֶאֱמָנִים עַל הַלֶּקֶט וְעַל הַשְׂכַּחָה וְעַל הַפֶּאֶה בְּשַׁעֲתָן .
 וְעַל מַעֲשֵׂר עָנִי בְּכָל שְׁנָתוֹ . וּבֶן לֹוי נֶאֱמָן לְעוֹלָם . וְאִינוֹן
 נֶאֱמָנִין אֲלֵא עַל דְּבַר שְׁבִנֵי אָדָם נוֹהֲגִין כֵּן

ג נֶאֱמָנִים עַל הַחֲטִין . וְאֵין נֶאֱמָנִין עַל הַקֶּמַח . וְלֹא עַל
 הַפֶּת . נֶאֱמָנִין עַל הַשְּׁעוֹרָה שֶׁל אוֹרֶז . וְאֵין נֶאֱמָנִים עָלָיו

בין חי בין מבושל · נאמנים על הפול · ואין נאמנים על הגריסין · לא חיין ולא מבושלין · נאמנים על השמן לומר של מעשר עני הוא · ואין נאמנים עליו לומר של ייתי ניקוף הוא:

ד נאמנים על הירק חי · ואין נאמנים על המבושל אלא אם כן היה לו דבר מועט · שכן דרך בעל הבית להיות מוציא מלפסו:

ה אין פוחתין לעניים בגורן מחצי קב חטים וקב שעורים · רבי מאיר אומר חצי קב · קב וחצי כוסמין · וקב גרוגרות · או מנה דבילה · רבי עקיבא אומר פרס · חצי לוג יין · רבי עקיבא אומר רביעית · רביעית שמן · רבי עקיבא אומר שמינית · ושאר כל הפירות · אמר אבא שאול · כדי שימכרם ויקח בהם מזון שתי סעודות:

ו מדה זו אמורה בכהנים ובלוים ובישראלים · היה מציל · נוטה מחצה ונותן מחצה · היה לו דבר מועט נותן לפניהם · והן מחלקין ביניהן:

ז אין פוחתין לעני העובר ממקום למקום · מכפר בפונדיון · מארבע סאין בסלע · לן · נותנין לו פרנסת לינה · שבת · נותנין לו מזון שלש סעודות · מי שיש לו מזון שתי סעודות לא יטול מן התמחוי · מזון ארבע עשרה סעודות · לא יטול מן הקפה · והקפה נגבית בשנים · ומתחלקת בשלשה:

ח מי שיש לו מאתים זוז • לא יטול לקט שכחה ופאה
 ומעשר עני • היו לו מאתים חסר דינר • אפילו אלה
 נותנים לו כאחת • הרי זה יטול • היו ממשפנין לבעל
 חובו או לכתובת אשתו • הרי זה יטול • אין מחיבין אותו
 למכור את ביתו ואת כלי תשמישו:

ט מי שיש לו חמישים זוז והוא נושא ונותן בהם • הרי זה
 לא יטול • וכל מי שאינו צריך לטול ונוטל • אינו מת מן
 הזקנה עד שיצטרך לבריות • וכל מי שצריך לטול ואינו
 נוטל • אינו מת מן הזקנה עד שיפרנס אחרים משלו •
 ועליו הכתוב אומר ברוך הגבר אשר יבטח ביי ויהיה יי
 מבטחו • וכן דין שדן דין אמת לאמתו • וכל מי שאינו לא
 חגר • ולא סומא • ולא פסח • ועושה עצמו כאחד מהם •
 אינו מת מן הזקנה • עד שיהיה כאחד מהם שנאמר
 (ודורש רעה תבואנו • ונאמר) צדק צדק תרדוף • וכל
 דין שלוקח שוחד • ומטה את הדין אינו מת מן הזקנה •
 עד שיעניו כהות • שנאמר ושוחד לא תקח כי השחד
 יעור פקחים: סליק

מסכת דמאי

פרק א

הקלים שבדמאי השיתין והרמין והעוזרידין ובנות
שוח ובנות שקמה • ונבלות התמרה והגופנין
והנצפה • וביהודה האוג והחומץ (שביהודה) והפסבר •
רבי יהודה אומר כל השיתין פטורין חוץ משל דופרה •
כל הרימין פטורין חוץ מרימי שקמונה • כל בנות שקמה
פטורות חוץ מן המוסטפות:

ב הדמאי • אין לו חומש • ואין לו ביעור • ונאכל לאוגן •
ונכנס לירושלים ויוצא (ונפדה •) ומאבדין את מיעוטו
בדרכים • ונותנו לעם הארץ • ויאכל כנגדו • ומחללין
אותו • כסף על כסף • נחושת על נחושת • כסף על
נחושת • ונחושת על הפירות • ובלבד שיחזור ויפדה את
הפירות • דברי רבי מאיר • וחכמים אומרים יעלו הפירות
ויאכלו בירושלים:

ג הלוקח לזרע ולבהמה קמח לעורות • שמן לנר • שמן
לסוד בו את הכלים • פטור מן הדמאי • מבזיב ולהלן
פטור מן הדמאי • חלת עם הארץ • והמדומע • והלקוח
בכסף מעשר שני • ושירי המנחות • פטורין מן הדמאי •
שמן ערב • בית שמאי מחיבין • ובית הלל פוטרין:

י' הַדְמָאִי • מַעֲרָבִין בּוֹ • וּמִשְׁתַּתְּפִין בּוֹ • וּמִבְּרָכִין עָלָיו •
וּמִזְמִינִין עָלָיו • וּמִפְּרִישֵׁין אוֹתוֹ עָרֶם • בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת • הָא
אִם הַקָּדִים מַעֲשֶׂר שְׁנֵי לְרֵאשׁוֹן • אֵין בְּכַד כְּלוּם • שְׁמֹן
שֶׁהַגִּרְדִּי סָדַ בְּאַצְבָּעוֹתָיו • חֵיִיב בַּדְמָאִי • וְשֶׁהַסּוֹרֵק נוֹתֵן
בְּצֶמֶר • פָּטוּר מִן הַדְמָאִי:

יום ב

פרק ב

וְאֵלּוֹ דְּבָרִים מִתַּעֲשָׂרִין דְּמָאִי בְּכָל מְקוֹם • הַדְּבִילָה
וְהַתְּמָרִים וְהַחֲרוּבִין הָאוּרֹז וְהַכַּמּוֹן • הָאוּרֹז
שֶׁבַחֲנוּצָה לְאַרְץ כָּל הַמִּשְׁתַּמֵּשׁ מִמֶּנּוּ פָּטוּר:

ב' הַמִּקְבֵּל עָלָיו לִהְיוֹת נֶאֱמָן • מַעֲשֶׂה אֶת שֶׁהוּא אוֹכֵל •
וְאֶת שֶׁהוּא מוֹכֵר • וְאֶת שֶׁהוּא לוֹקַח • וְאֵינוֹ מִתְאַרְחַ
אֶצֶל עִם הָאָרֶץ • רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִף הַמִּתְאַרְחַ אֶצֶל
עִם הָאָרֶץ נֶאֱמָן • אָמְרוּ לוֹ • עַל עֲצָמוֹ אֵינוֹ נֶאֱמָן • כִּי־צַד
יֵהָא נֶאֱמָן עַל שְׁלֹשָׁה אֲחֵרִים:

ג' הַמִּקְבֵּל עָלָיו לִהְיוֹת חֵבֶר • אֵינוֹ מוֹכֵר לְעַם הָאָרֶץ לַח
וְיָבֵשׁ • וְאֵינוֹ לוֹקַח מִמֶּנּוּ לַח • וְאֵינוֹ מִתְאַרְחַ אֶצֶל עִם
הָאָרֶץ • וְלֹא מֵאֲרָחוֹ אֶצֶל בְּכִסּוֹתוֹ • רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִף
לֹא יִגְדֵּל בְּהֶמָּה דִּקְהָ • וְלֹא יֵהָא פְרוּץ בַּנְּדָרִים וּבִשְׁחוֹק •
וְלֹא יֵהָא מְטֵמָא לְמַתִּים • וּמִשְׁמֵשׁ בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ • אָמְרוּ
לוֹ לֹא בָּאוּ אֵלָיו לְכָלֵּל:

י הַנְּחִתוּמִים · לֹא חִיבוּ אוֹתָם חֻכְמִים לְהַפְרִישׁ · אֲלֵא כְּדִי
תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר וְחֻלָּה · הַחֲנוּנִים אֵינָן רִשְׁאִין לְמַכּוֹר אֶת
הַדְּמָאִי · כָּל הַמְּשַׁפִּיעִין בְּמִדָּה גְּסָה · רִשְׁאִין לְמַכּוֹר אֶת
הַדְּמָאִי · אֵלּוּ הֵן הַמְּשַׁפִּיעִין בְּמִדָּה גְּסָה · כְּגוֹן הַסְטוּנוֹת
וּמוֹכְרֵי תְּבוּאָה:

ה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר אֶת שְׁדֵרְכּוֹ לְהַמְדִּד בְּגִסָּה · וּמִדְּדוֹ
בְּדָקָה · טְפֵלָה דָּקָה לְגִסָּה · אֶת שְׁדֵרְכּוֹ לְהַמְדִּד בְּדָקָה ·
וּמִדְּדוֹ בְּגִסָּה · טְפֵלָה גְּסָה לְדָקָה · אִי זֶה הִיא מִדָּה גְּסָה ·
בִּיבֵשׁ שְׁלֹשָׁה קָבִין · וּבִלַּח דִּינָר · רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר סֵלִי
תָּאֲנִים · וְסֵלִי עֲנָבִים · וְקָפוֹת שֶׁל יֶרֶק · כָּל זֶמֶן שֶׁהוּא
מוֹכֵרֵן אֶכְסָרָה פָּטוּר:

פרק ג

מֵאֲכִילִין אֶת הָעֲנִיִּים דְּמָאִי · וְאֶת הָאֶכְסָנִיָּה דְּמָאִי · רַבִּין
גְּמִלְיָאֵל הָיָה מֵאֲכִיל אֶת פּוֹעֲלֵיו דְּמָאִי · גְּבִאִי
צָדָקָה בֵּית שְׁמָאִי אוֹמְרִים נוֹתֵנִין אֶת הַמַּעֲשֵׂר לְשְׂאִינוֹ
מַעֲשֵׂר · וְאֶת שְׂאִינוֹ מַעֲשֵׂר לְמַעֲשֵׂר · נִמְצְאוּ כָּל הָאָדָם
אוֹכְלִין מִתּוֹקָן · וְחֻכְמִים אוֹמְרִים גּוֹבִין סֶתֶם וּמַחְלִקִין
סֶתֶם · וְהַרוּצָה לְתֵקֶן יִתְקֶן:

ב הַרוּצָה לְחֻזּוֹם עָלֵי יֶרֶק לְהַקֵּל מִמֶּשְׂאוֹ · לֹא יִשְׁלִיךְ עַד
שִׁיעֵשֵׂר · הַלּוֹקֵחַ יֶרֶק מִן הַשּׁוּק וְנִמְלֵךְ לְהַחְזִיר · לֹא יַחְזִיר
עַד שִׁיעֵשֵׂר · שְׂאִינוֹ מְחוֹסֵר אֲלֵא מִנֵּן · הָיָה עוֹמֵד וְלוֹקֵחַ

וְרָאָה טוֹעֵן אַחֵר יָפָה מִמֶּנּוּ · מוֹתֵר לְהַחֲזִיר מִפָּנֵי שְׁלֹא
מִשָּׂדָּה:

ג' הַמוֹצֵא פִּירוֹת בַּדֶּרֶךְ וְנִטְלָן לְאוֹכְלָן וְנִמְלֵךְ לְהַצְנִיעַ ·
לֹא יִצְנִיעַ עַד שְׂיַעֲשֹׂר · וְאִם מִתְחִלָּה נִטְלָן בְּשִׁבִּיל שְׁלֹא
יֵאבְדוּ פָטוּר · כָּל דֹּבֵר שְׂאִין אָדָם רִשְׁאֵי לְמַכְרוֹ דְּמָאֵי ·
לֹא יִשְׁלַח לְחֻבֵּירוֹ דְּמָאֵי · רַבִּי יוֹסִי מִתִּיר בּוֹדֵאֵי וּבִלְבָד
שְׂיוֹדִיעֵנו:

ד' הַמוֹלִיד חֲטִים לְטוֹחֵן כּוֹתִי אוֹ לְטוֹחֵן עִם הָאָרֶץ
בְּחֻזְקָתָן לְמַעֲשָׂרוֹת וְלִשְׂבִיעִית · לְטוֹחֵן נִכְרִי דְּמָאֵי ·
הַמִּפְקִיד פִּירוֹתָיו אֶצֶל הַכוֹתִי אוֹ אֶצֶל עִם הָאָרֶץ ·
בְּחֻזְקָתָן לְמַעֲשָׂרוֹת וְלִשְׂבִיעִית · אֶצֶל הַנִּכְרִי כְּפִירוֹתָיו ·
רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר דְּמָאֵי:

ה' הַנּוֹתֵן לְפוֹנְדְקִית · מַעֲשֵׂר אֶת שֶׁהוּא נוֹתֵן לָהּ · וְאֵת
שֶׁהוּא נוֹטֵל מִמֶּנָּה · מִפָּנֵי שֶׁחֲשׂוּדָה לְחִלּוּף · אָמַר רַבִּי
יוֹסִי אֵין אֲנִי אַחֲרָאִין לְרַמָּאִים · אֵינוֹ מַעֲשֵׂר · אֶלָּא מֵה
שֶׁהוּא נוֹטֵל מִמֶּנָּה בִּלְבָד:

ו' הַנּוֹתֵן לְחֻמּוֹתָיו מַעֲשֵׂר אֶת שֶׁהוּא נוֹתֵן לָהּ · וְאֵת
שֶׁהוּא נוֹטֵל מִמֶּנָּה · מִפָּנֵי שֶׁהִיא חֲשׂוּדָה לְחִלּוּף אֶת
הַמִּתְקַלְקֵל · אָמַר רַבִּי יְהוּדָה רוֹצֶה הִיא בְּתַקְנַת בִּתָּהּ
וּבּוֹשָׁה מִחֲתָנָהּ · מוֹדָה רַבִּי יְהוּדָה בְּנוֹתָן לְחֻמּוֹתָיו
שְׂבִיעִית · שְׂאִינָה חֲשׂוּדָה לְהַחֲלִיף · לְהֵאכִיל אֶת בִּתָּהּ
שְׂבִיעִית:

פרק ד

הַלּוֹקֵחַ פִּירוֹת מִמֵּי שְׂאִינוֹ נֶאֱמָן עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת • וְשָׂכַח
 לַעֲשֹׂרָן וְשׂוֹאֲלוֹ בְּשַׁבָּת • יֹאכֵל עַל פִּיו • חֲשֵׁכָה
 מוֹצָאֵי שַׁבָּת • לֹא יֹאכֵל עַד שְׁיַעֲשֹׂר • לֹא מִצָּאוֹ • אָמַר
 לוֹ אַחֵר שְׂאִינוֹ נֶאֱמָן עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת • מַעֲשָׂרִין הֵן • אוֹכֵל
 עַל פִּיו • חֲשֵׁכָה מוֹצָאֵי שַׁבָּת • לֹא יֹאכֵל עַד שְׁיַעֲשֹׂר •
 תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁל דְּמָאֵי שְׁחִזְרָה לְמִקְוָמָהּ • רַבִּי שִׁמְעוֹן
 שְׁזוּרִי אוֹמֵר אֵף בַּחֹל שׂוֹאֲלוֹ וְאוֹכְלוֹ עַל פִּיו:

^ב הַמְדִּיר אֶת חֲבִירוֹ שְׂיֹאכֵל אֶצְלוֹ • וְהוּא אֵינוֹ מֵאֲמִינוֹ
 עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת • אוֹכֵל עִמּוֹ בְּשַׁבָּת הֲרֵאשׁוֹנָה • אֵף עַל
 פִּי שְׂאִינוֹ מֵאֲמִינוֹ עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת • וּבִלְבָד שְׂיֹאמַר לוֹ
 מַעֲשָׂרִין הֵן • וּבְשַׁבָּת שְׁנִיָּיה אֵף עַל פִּי שֶׁנִּדְד מִמֶּנּוּ
 הִנֵּיָּה • לֹא יֹאכֵל עַד שְׁיַעֲשֹׂר:

^ג רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אֵין אָדָם צָרִיךְ לְקָרוֹת שֵׁם לְמַעֲשֵׂר
 עָנִי שֶׁל דְּמָאֵי • וְחֲכָמִים אוֹמְרִים קוֹרֵא שֵׁם וְאֵינוֹ צָרִיךְ
 לְהַפְרִישׁ:

^ד מִי שֶׁקָּרָא שֵׁם לְתְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁל דְּמָאֵי • וְלַמַּעֲשֵׂר עָנִי
 שֶׁל וְדָאֵי לֹא יִטְלֵם בְּשַׁבָּת • וְאִם הָיָה כֹהֵן אוֹ עָנִי לְמוֹדִים
 לְאָכּוֹל אֶצְלוֹ יָבוֹאוּ וְיֹאכְלוּ • וּבִלְבָד שְׁיִוְדִיעֵם:

^ה הָאוֹמֵר לְמִי שְׂאִינוֹ נֶאֱמָן עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת • קַח לִי מִמִּי
 שֶׁהוּא נֶאֱמָן וּמִמִּי שֶׁהוּא מַעֲשֵׂר • אֵינוֹ נֶאֱמָן • מֵאִישׁ פְּלוֹנִי

הרי זה נאמן · הלך לקח ממנו · ואמר לו לא מצאתיו ·
לקחתי לך מאחר שהוא נאמן · אינו נאמן:

^י הנכנס לעיר ואינו מכיר אדם שם · אמר · מי כאן
נאמן · מי כאן מעשר · אמר לו אחד אני · אינו נאמן ·
(אמר לו) איש פלוני נאמן · הרי זה נאמן · הלך לקח
ממנו אמר לו מי כאן מזכר ישן · ואמר לו מי ששלחך
אצלי · אף על פי שהן בגומלין זה את זה · הרי אלו
נאמנין:

^י החמרים שנכנסו לעיר · אמר אחד · שלי חדש ושל
חברי ישן · שלי אינו מתוקן · ושל חברי מתוקן · אינו
נאמנין · רבי יהודה אומר נאמנין:

פרק ה

הלוקח מן הנחתום כיצד הוא מעשר · נוטל כדי
תרומת מעשר וחלה ואומר · אחד ממאה
ממה שיש כאן · הרי (בצד) זה מעשר · ושאר מעשר
סמוך לו · זה שעשיתי מעשר · עשוי תרומת מעשר
עליו · והשאר חלה · ומעשר שני בצפון או בדרומו ·
ומחלל על המעות:

^ב הרוצה להפריש תרומה ותרומת מעשר כאחת · נוטל
אחד משלשים ושלש ושלש · ואומר אחד ממאה ממה
שיש כאן · הרי זה בצד זה חולין · והשאר תרומה על

הכל · ומאה חולין שיש כאן · הרי זה בצד זה מעשר ·
 ושאר מעשר סמוך לו · זה שעשיתי מעשר עשוי תרומת
 מעשר עליו · ומעשר שני בצפון או בדרום · ומחלל על
 המעות:

ג הלוקח מן הנחתום · מעשר מן החמה על הצוננת · ומן
 הצוננת על החמה · אפילו מטפוסין הרבה · דברי רבי
 מאיר · רבי יהודה אוסר · שאני אומר חטים של אמש
 היו משל אחד · ושל היום היו משל אחר · רבי שמעון
 אוסר בתרומת מעשר ומתיר בחלה:

ד הלוקח מן הפלטר · מעשר מכל טפוס וטפוס דברי
 רבי מאיר · רבי יהודה אומר מאחת על הכל · מודה
 רבי יהודה בלוקח מן המנפול · שהוא מעשר מכל אחד
 ואחד:

ה הלוקח מן העני · וכן העני שנתנו לו פרוסות פת ·
 או פלחי דבילה · מעשר מכל אחד ואחד · ובתמרים
 ובגרוגרות בולל ונוטל · אמר רבי יהודה אימתי בזמן
 שמתנה מרבה · אבל בזמן שמתנה מועטת · מעשר
 מכל אחד ואחד:

ו הלוקח מן הסיטון וחזר ולקח ממנו שניה לא יעשר מזה
 על זה · אפילו מאותו הסוג · אפילו מאותו המין · נאמן
 הסיטון לומר משל אחד הם:

י הלוקח מבעל הבית וְחִזֵּר וְלָקַח מִמֶּנּוּ שְׁנִיָּהּ · מַעֲשֵׂר
מִזֶּה עַל זֶה · אֲפִילוּ מִשְׁתֵּי קָפוֹת · אֲפִילוּ מִשְׁתֵּי עֵיִרוֹת ·
בְּעַל הַבֵּית שֶׁהָיָה מוֹכֵר יֶרֶק בְּשׁוּק · בְּזֶמַן שֶׁמִּבִּיאִין
לוֹ מִגְנוֹתָיו · מַעֲשֵׂר מֵאֶחָד עַל הַכֹּל · וּמִגְנוֹת אַחֲרוֹת ·
מַעֲשֵׂר מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד:

י" הלוקח טָבֵל מִשְׁנֵי מְקוֹמוֹת · מַעֲשֵׂר מִזֶּה עַל זֶה · אִף
עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ אֵין אָדָם רִשְׁאִי לְמִכּוֹר טָבֵל אֶלָּא לְצוּרָד:
ט מַעֲשִׂרִין מִשָּׁל יִשְׂרָאֵל עַל שָׁל גּוֹיִם · מִשָּׁל גּוֹיִם עַל
שָׁל יִשְׂרָאֵל · מִשָּׁל יִשְׂרָאֵל עַל שָׁל כּוֹתִים · מִשָּׁל כּוֹתִים
עַל שָׁל כּוֹתִים · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹסֵר מִשָּׁל כּוֹתִים עַל שָׁל
כוֹתִים:

י' עֲצִין נָקוֹב הָרִי זֶה כְּאֶרֶץ · תָּרַם מִהָאֶרֶץ עַל עֲצִין נָקוֹב ·
מַעֲצִין נָקוֹב עַל הָאֶרֶץ · תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה · מִשְׁאִינוֹ נָקוֹב
עַל הַנָּקוֹב · תְּרוּמָה וְיַחֲזוֹר וְיִתְרוֹם · מִן הַנָּקוֹב עַל שְׁאִינוֹ
נָקוֹב · תְּרוּמָה וְלֹא תֹאכַל · עַד שִׁיּוּצִיא עָלֶיהָ תְּרוּמוֹת
וּמַעֲשָׂרוֹת:

י" תָּרַם מִן הַדְּמָאֵי עַל הַדְּמָאֵי · מִדְּמָאֵי עַל הַדְּמָאֵי ·
תְּרוּמָה וְיַחֲזוֹר וְיִתְרוֹם · מִן הַדְּמָאֵי עַל הַדְּמָאֵי · תְּרוּמָה
וְלֹא תֹאכַל · עַד שִׁיּוּצִיא עָלֶיהָ תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת:

פרק ו

הַמְקַבֵּל שְׂדֵה מִיִּשְׂרָאֵל • מִן הַנֶּכְרִי • מִן הַכּוֹתִי • יִחַלֵּק
 לַפְּנִיָּהֶם • הַחוֹכֵר שְׂדֵה מִיִּשְׂרָאֵל • תּוֹרֵם וְנוֹתֵן
 לוֹ • אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אֵימָתִי בְּזִמְנֵי שְׁנוֹתָן לוֹ מֵאוֹתוֹ הַשְּׂדֵה
 וּמֵאוֹתוֹ הַמִּין • אֲבָל אִם נָתַן לוֹ מִשְׂדֵּה אַחֶרֶת אוֹ מִמֵּין
 אַחֵר • מַעֲשֵׂר וְנוֹתֵן לוֹ:

^ב הַחוֹכֵר שְׂדֵה מִן הַנֶּכְרִי • מַעֲשֵׂר וְנוֹתֵן לוֹ • רַבִּי יְהוּדָה
 אוֹמֵר אִף הַמְקַבֵּל שְׂדֵה אֲבוֹתָיו מִן הַגּוֹי • מַעֲשֵׂר וְנוֹתֵן
 לוֹ:

^ג כֹּהֵן וְלוֹי שֶׁקִּבְּלוּ שְׂדֵה מִיִּשְׂרָאֵל • כָּשֶׁם שֶׁחֹלְקִין בְּחוּלִין
 כֹּךְ חֹלְקִין בְּתֵרוּמָה • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אִף הַמַּעֲשֵׂרוֹת
 שֶׁלָּהֶן • שֶׁעַל מַנֶּת כֵּן בָּאוּ:

^ד יִשְׂרָאֵל שֶׁקִּבְּלָה מִכֹּהֵן וּמִלוֹי • הַמַּעֲשֵׂרוֹת לַבְּעָלִים • רַבִּי
 יִשְׁמַעֵאל אוֹמֵר הַקֶּרְתָּנִי שֶׁקִּבְּלָה שְׂדֵה מִירוּשָׁלַיִם • מַעֲשֵׂר
 שְׁנֵי שָׁל יְרוּשָׁלַיִם • וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים יָכוֹל הוּא הַקֶּרְתָּנִי •
 לַעֲלוֹת וּלְאוֹכְלוֹ בִּירוּשָׁלַיִם:

^ה הַמְקַבֵּל זֵתִים לְשֶׁמֶן • כָּשֶׁם שֶׁחֹלְקִין בְּחוּלִין כֹּךְ חֹלְקִין
 בְּתֵרוּמָה • רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר יִשְׂרָאֵל שֶׁקִּבְּלָה מִכֹּהֵן וּמִלוֹי
 זֵתִים לְשֶׁמֶן לְמַחְצִית שֶׁכֶּר • הַמַּעֲשֵׂרוֹת לַבְּעָלִים:

י בית שמאי אומרים לא ימכור אדם זיתיו אלא לחבר ·
בית הלל אומרים אף למעשר · וצנועי בית הלל היו נוהגין
כדברי בית שמאי:

י שנים שבצרו את כרמיהם לתוך גת אחת · אחד
מעשר · ואחד שאינו מעשר · המעשר מעשר את שלו ·
וחלקו בכל מקום שהוא:

ח שנים שקבלו שדה בארסות · או שירשו או
שנשתתפו · יכול הוא לומר לו · טול אתה חטים
שבמקום פלוני · ואני חטים שבמקום פלוני · אתה יין
שבמקום פלוני · ואני יין שבמקום פלוני · אבל לא יאמר
לו טול אתה חטים · ואני שעורים · טול אתה יין · ואני
(אטול) שמן:

ט חבר ועם הארץ שירשו את אביהם עם הארץ · יכול
הוא לומר לו · טול אתה חטים שבמקום פלוני · ואני
חטים שבמקום פלוני · אתה יין שבמקום פלוני · ואני יין
שבמקום פלוני · אבל לא יאמר לו טול אתה חטים ואני
שעורים · טול אתה הלח ואני (אטול את) היבש:

י גר וגוי שירשו את אביהם גוי · יכול הוא לומר לו · טול
אתה עבודה זרה · ואני מעות · אתה יין · ואני פירות ·
ואם משבאו לרשות הגר אסור:

י" המזכר פירות בסוריא ואמר . משל ארץ ישראל הן
חייב לעשר . מעשרין הן נאמן . שהפה שאסר הוא
הפה שהתיר . משלי הן חייב לעשר . מעשרין הן נאמן .
שהפה שאסר הוא הפה שהתיר . ואם ידוע שיש לו
שדה אחר בסוריא . חייב לעשר :

י"ב עם הארץ שאמר לחבר . קח לי אגודת ירק . קח לי
גלוסקן אחד . לזקח סתם ופטור . ואם אמר שלי זה .
וזה של חברי ונתערבו . חייב לעשר . ואפילו הן מאה :

פרק ז

המזמין את חבריו שיאכל אצלו . והוא אינו מאמינו
על המעשרות . אומר מערב השבת . מה
שאני עתיד להפריש מחר . הרי הוא מעשר . ושאר
מעשר סמוך לו . זה שעשיתי מעשר . עשוי תרומת
מעשר עליו . ומעשר שני בצפון או בדרום . ומחולל
על המעות :

ב' מזגו לו את הכוס . אומר מה שאני עתיד לשייר בשולי
הכוס . הרי הוא מעשר . ושאר מעשר . סמוך לו . זה
שעשיתי מעשר . עשוי תרומת מעשר עליו . ומעשר שני
בפיו . ומחולל על המעות :

ג' פועל שאינו מאמין לבעל הבית . נוטל גרוגרת אחת
ואומר . זו ותשע הבאות אחריה . עשירות מעשר על

תשעים שאני אוכל • זו עשויה תרומת מעשר עליהן •
 ומעשר שני באחרונה • ומחולל על המעות • וחושף
 גרוגרת אחת • רבן שמעון בן גמליאל אומר לא יחשוף •
 מפני שהוא ממעט מלאכתו של בעל הבית • רבי יוסי
 אומר לא יחשוף • מפני שהוא תנאי בית דין:

ד הלוקח יין מבין הכותים אומר • שני לוגין שאני עתיד
 להפריש • הרי הן תרומה ועשרה מעשר (ראשון) •
 ותשעה מעשר שני • מיחל ושזתה:

ה היו לו תאנים של טבל בתוך ביתו • והוא בבית המדרש
 או בשדה • אומר שתי תאנים שאני עתיד להפריש •
 הרי הן תרומה • ועשר מעשר ראשון • ותשע מעשר
 שני • היו דמאי אומר • מה שאני עתיד להפריש למחר •
 הרי הוא מעשר • ושאר מעשר סמוך לו • זה שעשיתי
 מעשר • עשוי תרומת מעשר עליו • ומעשר שני בצפון
 או בדרום • ומחולל על המעות:

ו היו לפניו שתי כלכלות של טבל • ואמר מעשרות
 זו בזו • הראשונה מעשרת • של זו בזו ושל זו בזו •
 הראשונה מעשרת • מעשרותיהן מעשרות • כלכלה
 בחברתה • קרא שם:

ז מאה טבל מאה חולין • נוטל מאה ואחד • מאה טבל
 מאה מעשר • נוטל מאה ואחד • מאה חולין מתוקנין
 מאה מעשר • נוטל מאה ועשר • מאה טבל תשעים

מַעֲשֵׂר • תְּשׁוּעִים טָבֵל וְשִׁמוּנִים מַעֲשֵׂר • לֹא הִפְסִיד
כָּלוּם • זֶה הִכָּלָל • כָּל זֶמֶן שֶׁהֵטֵבֵל מְרַבֶּה • לֹא הִפְסִיד
כָּלוּם:

ח מי שֶׁהָיוּ לוֹ עֶשֶׂר שׁוּרוֹת • שֶׁל עֶשֶׂר עֶשֶׂר כִּדֵּי יֵין • וְאָמַר
שׁוּרָה הַחִיצוֹנָה אַחַת מַעֲשֵׂר • וְאֵין יָדוּעַ אִי זֶה הִיא • נוֹטֵל
שְׁתֵּי חֲבִיּוֹת לֹכֶסֶן • חֲצִי שׁוּרָה הַחִיצוֹנָה אַחַת מַעֲשֵׂר •
וְאֵין יָדוּעַ אִי זֶה הִיא • נוֹטֵל אַרְבַּע חֲבִיּוֹת מֵאַרְבַּע זָוִיּוֹת •
שׁוּרָה אַחַת מַעֲשֵׂר וְאֵין יָדוּעַ אִי זֶה הִיא • נוֹטֵל שׁוּרָה אַחַת
לֹכֶסֶן • חֲצִי שׁוּרָה אַחַת מַעֲשֵׂר וְאֵין יָדוּעַ אִי זֶה הִיא •
נוֹטֵל שְׁתֵּי שׁוּרוֹת לֹכֶסֶן • חֲבִית אַחַת מַעֲשֵׂר • וְאֵין יָדוּעַ
אִי זֶה הִיא • נוֹטֵל מִכָּל חֲבִית וְחֲבִית: סליק

מסכת כלאים

פרק א

החטים והזניזין אינן כלאים זה בזה. השעורים
והשבולת שועל. הכסמים והשיפון. הפול
והספיר. הפרקדן והטופח. ופול הלבן והשעועית.
אינם כלאים זה בזה:

ב הקשות והמלפפון. אינם כלאים זה בזה. רבי יהודה
אומר כלאים. חזרת וחזרת גלים. עולשין ועולשי
שדה. כרישין וכרישי שדה. כוסבר וכוסבר שדה.
חרדל וחרדל מצרי. ודלעת המצרי וחרמוצה. ופול
מצרי והחרוב. אינם כלאים זה בזה:

ג הלפת והנפון והכרוב והתרובתור. התרדים
והלעונים. אינם כלאים זה בזה. הוסיף רבי עקיבא
השום והשומנית. הבצל והבצלצול. והתורמוס
והפלסלוס. אינן כלאים זה בזה:

ד ובאילן האגסים והקרוסתמלין. והפרישים
והעוזרדים. אינן כלאים זה בזה. התפוח והחזרד.
הפרסקים והשקדין. השיזפין והרימין. אף על פי
שדומין זה לזה כלאים זה בזה:

ה' הַצָּנוֹן וְהַנְּפוּץ · הַחֲרָדֵל וְהַלֶּפֶסן · וְדִלְעַת יִוְנִית עִם
הַמַּצְרִית · וְהַרְמוּצָה · אֵף עַל פִּי שְׂדוּמִין זֶה לָזֶה · כִּלְאִים
זֶה בָּזֶה:

י' הַזֶּאֵב וְהַכֶּלֶב · כָּלֵב הַכּוֹפְרִי וְהַשּׁוֹעֵל · הָעֵזִים
וְהַעֲבָאִים · הַיְעֵלִים וְהַרְחֵלִים · הַסּוֹס וְהַפֶּרֶד · הַפֶּרֶד
וְהַחֲמֹר · הַחֲמֹר וְהָעֶרֶוֹד · אֵף עַל פִּי שְׂדוּמִין זֶה לָזֶה ·
כִּלְאִים זֶה בָּזֶה:

י' אֵין מְבִיאִין אֵילָן בְּאֵילָן · יֵרֶק בְּיֵרֶק · וְלֹא אֵילָן בְּיֵרֶק ·
וְלֹא יֵרֶק בְּאֵילָן · רַבִּי יְהוּדָה מֵתִיר יֵרֶק בְּאֵילָן:

ח' אֵין נוֹטְעִין יֵרֶקוֹת בְּתוֹךְ סֵדֵן שֶׁל שִׁקְמָה · אֵין מְרַכִּיבִין
פִּיגָם עַל גְּבִי קֶדֶה לְבָנָה · מִפְּנֵי שֶׁהוּא יֵרֶק בְּאֵילָן · אֵין
נוֹטְעִין יָחֹר שֶׁל תְּאֵנָה לְתוֹךְ הַחֲצוּב שֶׁיֵּהֵא מְקִירוֹ · אֵין
תּוֹחֲבִין זְמוּרָה שֶׁל גֶּפֶן לְתוֹךְ הָאֲבֵטִיחַ · שֶׁתִּהְיֶה זֹרֶקֶת
מִימֶיהָ לְתוֹכוֹ · מִפְּנֵי שֶׁהוּא אֵילָן בְּיֵרֶק · אֵין נוֹתְנִין זֶרַע
דִּלְעַת לְתוֹךְ הַחֲלָמִית שֶׁתִּהְיֶה מְשֻׁמְרָתוֹ · מִפְּנֵי שֶׁהוּא יֵרֶק
בְּיֵרֶק:

ט' הַטּוֹמֵן לֶפֶת וּצְנוֹנוֹת תַּחַת הַגֶּפֶן · אִם הָיוּ מְקַצֵּת
הָעֵלִין מְגוּלִין · אֵינּוּ חוֹשֵׁשׁ לֹא מְשׁוּם כִּלְאִים · וְלֹא מְשׁוּם
שְׂבִיעִית · וְלֹא מְשׁוּם מַעֲשְׂרוֹת · וְנִטְלִין בְּשֶׁבֶת · הַזּוֹרֵעַ
חֶטָּה וְשַׁעֲזָרָה בְּאַחַת · הֲרִי זֶה כִּלְאִים · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר
אֵינּוּ כִלְאִים עַד שֶׁיֵּהֵו שְׁתֵּי חֲטִים וְשַׁעֲזָרָה · אוֹ חֶטָּה וּשְׁתֵּי
שַׁעֲזָרִים · אוֹ חֶטָּה וְשַׁעֲזָרָה וְכוּסְמָת:

פרק ב

כָּל סָאָה שֵׁישׁ בּוֹ רוֹבַע מִמִּין אַחֵר • יִמָּעַט • רַבִּי יוֹסִי
 אָמַר יָבוֹר • בֵּין מִמִּין אֶחָד • בֵּין מְשֻׁנֵּי מִינִין •
 רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר לֹא אָמְרוּ אֵלָּא מִמִּין אֶחָד • וְחֻכָּמִים
 אָמְרִים כָּל שֶׁהוּא כְּלָאִים בְּסָאָה • מִצְטָרֵף לְרוֹבַע:

^ב בְּמָה דְּבָרִים אָמְרִים תְּבוּאָה בְּתִבּוּאָה • וְקִטְנִית
 בְּקִטְנִית • תְּבוּאָה בְּקִטְנִית • וְקִטְנִית בְּתִבּוּאָה • בְּאַמַּת
 אָמְרוּ • זֶרַעוֹנִי גָּנָה שְׂאִינָן נֶאֱכָלִין • מִצְטָרֵפִין אֶחָד
 מִמַּעֲשֵׂרִים וְאַרְבַּע בְּנוֹפֵל לְבֵית סָאָה • רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר
 כֶּשֶׁם שֶׁאָמְרוּ לְהַחֲמִיר כֶּךָ אָמְרוּ לְהַקֵּל • הַפְּשֵׁטָן
 בְּתִבּוּאָה • מִצְטָרֶפֶת אֶחָד מִמַּעֲשֵׂרִים וְאַרְבַּע • בְּנוֹפֵל לְבֵית
 סָאָה:

^ג הֵיטָה שָׂדֶהוּ זְרוּעָה חֲטִים וְנִמְלָךְ לְזֹרְעָה שְׁעוֹרִין • יִמָּתִין
 לָהּ עַד שֶׁתִּתְּלִיעַ • וְיוֹפֵךְ וְאַחֵר כֶּךָ יִזְרַע • אִם צִמְחָה • לֹא
 יֹאמַר אֶזְרַע וְאַחֵר כֶּךָ אוֹפֵךְ • אֵלָּא הוֹפֵךְ וְאַחֵר כֶּךָ זֹרַע •
 בְּמָה יֵהָא חוֹרֵשׁ • כְּתִלְמִי הִרְבִּיעָה • אָבָא שְׂאוּל אָמַר
 כֶּדֶי שְׁלֹא יִשְׁייר רוֹבַע לְבֵית סָאָה:

^ד זְרוּעָה וְנִמְלָךְ לְנוֹטָעָה • לֹא יֹאמַר אֶטַע וְאַחֵר כֶּךָ אוֹפֵךְ •
 אֵלָּא הוֹפֵךְ וְאַחֵר כֶּךָ נוֹטֵעַ • נְטוּעָה וְנִמְלָךְ לְזֹרְעָה • לֹא
 יֹאמַר אֶזְרַע וְאַחֵר כֶּךָ אֲשֵׁרֵשׁ • אֵלָּא מְשֻׁרֵשׁ וְאַחֵר כֶּךָ
 זֹרַע • אִם רָצָה גּוֹמֵם עַד פְּחוֹת מִטֶּפֶחַ זֹזְרַע • וְאַחֵר כֶּךָ
 מְשֻׁרֵשׁ:

ה היתה שדהו זרועה קנבוס או לוף · לא יהא זורע ובא
על גביהם · שאינן עושין אלא לשלש שנים · תבואה
שעלו בה ספיחי אסטים · וכן מקום הגרנות שעלו בהן
מינין הרבה · וכן תלתן שהעלה מיני עשבים · אין מחיבין
אותו לנכש · אם נכש או כסח · אומרים לו עקור את
הכל · חוץ ממין אחד:

י הרוצה לעשות שדהו משר משר מכל מין · בית שמאי
אומרים שלשה תלמים של פתיח · ובית הלל אומרים
מלא העול השרוני · וקרובין דברי אלו להיות בדברי אלו:

י היתה ראש תור חטים · נכנס בתוך של שעורים מותר ·
מפני שהוא נראה כסוף שדהו · שלו חטים ושל חבירו
מין אחר · מותר לסמוך לו מאותו המין · שלו חטים ושל
חבירו חטים · מותר לסמוך לו תלם של פשתן · ולא תלם
של מין אחר · רבי שמעון אומר אחד זרע פשתן ואחד
כל המינין · רבי יוסי אומר · אף באמצע שדהו · מותר
לבדוק בתלם של פשתן:

ח אין סומכין לשדה תבואה חרדל וחריע · אבל סומכין
לשדה ירקות חרדל וחריע · וסומך לבור ולגיר ולגפה
ולדרדך · ולגדר שהוא גבוה עשרה טפחים · ולחרין
שהוא עמוק עשרה ורחב ארבעה · ולאילן שהוא מסך
על הארץ · ולסלע שהוא גבוה עשרה ורחב ארבעה:

ט הַרוּצָה לַעֲשׂוֹת שְׂדֵהוּ • קִרְחַת קִרְחַת מִכָּל מִין • עוֹשֶׂה עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה קִרְחוֹת לְבֵית סָאָה • מִקִּרְחַת לְבֵית רוֹבֵעַ • וְזוֹרֵעַ בְּתוֹכָהּ כָּל מִין שִׁירְצָה • הֵיטָהּ קִרְחַת אַחַת אוֹ שְׁתֵּים • זוֹרֵעַם חֲרָדֵל • שָׁלֹשׁ לֹא יִזְרְעוּם חֲרָדֵל • מִפְּנֵי שֶׁהֵיא נִרְאִית כְּשֵׁדָה חֲרָדֵל • דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר • וְחֻכְמִים אוֹמְרִים תִּשַׁע קִרְחוֹת מוֹתְרוֹת • עֶשֶׂר אֲסוּרוֹת • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר אֲפִילוּ כָּל שְׂדֵהוּ בֵּית כּוֹר • לֹא יַעֲשֶׂה בְּתוֹכָהּ • חוּץ מִקִּרְחַת אַחַת:

י כָּל שֶׁהוּא בְּתוֹךְ בֵּית רוֹבֵעַ • עוֹלָה בְּמִדַּת בֵּית רוֹבֵעַ • אֲכִילַת הַגֶּפֶן וְהַקֶּבֶר וְהַסֵּלַע • עוֹלִין בְּמִדַּת בֵּית רוֹבֵעַ • תְּבוּאָה בְּתִבּוּאָה בֵּית רוֹבֵעַ • יֵרֶק בִּירְק שֶׁשָּׂה טְפָחִים • תְּבוּאָה בִּירְק • יֵרֶק בְּתִבּוּאָה • בֵּית רוֹבֵעַ • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר יֵרֶק בְּתִבּוּאָה שֶׁשָּׂה טְפָחִים:

יא תְּבוּאָה נוֹטָה עַל גִּבִּי תְּבוּאָה • יֵרֶק עַל גִּבִּי יֵרֶק • תְּבוּאָה עַל גִּבִּי יֵרֶק • יֵרֶק עַל גִּבִּי תְּבוּאָה • הַכֹּל מוֹתֵר • חוּץ מִדִּלְעַת יוֹנִית • רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר אִף הַקְּשׁוֹת וּפּוֹל הַמִּצְרִי • וְרוּאָה אֲנִי אֶת דִּבְרֵיהֶם מִדִּבְרֵי:

פרק ג

עֲרוּגָה שֶׁהִיא שְׂשֵׁה טְפָחִים עַל שְׂשֵׁה טְפָחִים · זֹרְעִים
 בְּתוֹכָהּ חֲמִשָּׁה זֵרְעוֹנִים · אֲרַבְּעָה בְּאַרְבָּעָה
 רוּחוֹת הָעֲרוּגָה · וְאַחַד בְּאַמְצָע · הִיא לֵה גָבוּל גָּבוּל
 טְפַח · זֹרְעִין בְּתוֹכָהּ שְׁלֹשָׁה עָשָׂר · שְׁלֹשָׁה עַל כָּל גָּבוּל
 וּגְבוּל · וְאַחַד בְּאַמְצָע · לֹא יֵטַע רֹאשׁ הַלֶּפֶת בְּתוֹךְ
 הַגָּבוּל · מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְמַלְאֶהוּ · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר שִׂשָּׁה
 בְּאַמְצָע:

בִּכְל מִין זֵרְעִים אֵין זֹרְעִין בְּעֲרוּגָה · וְכָל מִין יִרְקוֹת זֹרְעִין
 בְּעֲרוּגָה · חֲרָדֵל וְאַפּוֹנִים הַשּׁוֹפִין מִין זֵרְעִים · אַפּוֹנִים
 הַגְּמָלָנִים מִין יֶרֶק · גָּבוּל שֶׁהִיא גָּבוּל טְפַח וְנִתְמַעֵט ·
 כָּשֵׁר · שֶׁהִיא כָּשֵׁר מִתְחַלְתּוֹ · הַתֵּלֶם וְאַמַּת הַמִּים שֶׁהִם
 עֲמוּקִים טְפַח · זֹרְעִים לְתוֹכָן שְׁלֹשָׁה זֵרְעוֹנִין · אֶחָד מִכָּאן
 וְאַחַד מִכָּאן · וְאַחַד בְּאַמְצָע:

הִיא רֹאשׁ תוֹר יֶרֶק נִכְנָס לְתוֹךְ שְׂדֵה יֶרֶק אַחֵר מוֹתֵר ·
 מִפְּנֵי שֶׁהוּא נִרְאָה כְּסוּף שְׂדֵהוּ · הֵיטָה שְׂדֵהוּ זְרוּעָה
 יֶרֶק · וְהוּא מִבְּקֵשׁ לִטַּע בְּתוֹכָהּ · שׁוּרָה שֶׁל יֶרֶק אַחֵר ·
 רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אוֹמֵר עַד שֶׁיִּהְיֶה הַתֵּלֶם מִפְּלֵשׁ · מֵרֹאשׁ
 הַשְּׂדֵה וְעַד רֹאשׁוֹ · רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר אֲרָךְ שְׂשֵׁה טְפָחִים
 וְרוֹחֵב מְלֹאוֹ · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר רוֹחֵב כְּמֵלֶא רוֹחֵב
 הַפְּרָסָה:

ד' הנוטע שְׁתֵּי שׁוּרוֹת שֶׁל קְשׁוּאִין · שְׁתֵּי שׁוּרוֹת שֶׁל דְּלוּעִים · שְׁתֵּי שׁוּרוֹת שֶׁל פֹּל הַמַּצְרִי · מוֹתֵר · שׁוּרָה שֶׁל קְשׁוּאִין · שׁוּרָה שֶׁל דְּלוּעִים · שׁוּרָה שֶׁל פֹּל הַמַּצְרִי אָסוּר · שׁוּרָה שֶׁל קְשׁוּאִין · שׁוּרָה שֶׁל דְּלוּעִים · שׁוּרָה שֶׁל פֹּל הַמַּצְרִי · וְשׁוּרָה שֶׁל קְשׁוּאִים · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מֵתִיר · וְחֲכָמִים אוֹסְרִין:

ה' נוטע אָדָם קִישׁוֹת וְדֹלַעַת לְתוֹךְ גּוֹמָא אַחַת · וּבִלְבָד שְׁתֵּיהֶּא זֶה נוטע לְצַד זֶה · וְזוֹ נוטע לְצַד זֶה · (וְנוטֵה שְׁעָר שֶׁל זֶה לְכָאן · וְשְׁעָר שֶׁל זֶה לְכָאן · שְׁכָל מָה שְׁאָסְרוּ חֲכָמִים לֹא גָזְרוּ אֶלָּא מִפְּנֵי מֵרָאִית הָעֵין):

ו' הִיתָה שְׂדֵהוּ זְרוּעָה בְּצָלִים · וּמִבֶּקֶשׁ לִטַּע בְּתוֹכָהּ שׁוּרוֹת שֶׁל דְּלוּעִים · רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵאל אוֹמֵר עוֹקֵר שְׁתֵּי שׁוּרוֹת וְנוטע שׁוּרָה אַחַת · וּמַנִּיחַ קָמַת בְּצָלִים בְּמָקוֹם שְׁתֵּי שׁוּרוֹת · וְעוֹקֵר שְׁתֵּי שׁוּרוֹת · וְנוטע שׁוּרָה אַחַת · רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר עוֹקֵר שְׁתֵּי שׁוּרוֹת · וְנוטע שְׁתֵּי שׁוּרוֹת · וּמַנִּיחַ קָמַת בְּצָלִים בְּמָקוֹם שְׁתֵּי שׁוּרוֹת · וְעוֹקֵר שְׁתֵּי שׁוּרוֹת · וְנוטע שְׁתֵּי שׁוּרוֹת · וְחֲכָמִים אוֹמְרִים אִם אֵין בֵּין שׁוּרָה לְחִבְרָתָהּ שְׁתֵּים עָשָׂרָה אַמָּה · לֹא יִקְיִים אֶת הַזֶּרַע שֶׁל בְּנֵתִים:

ז' דֹּלַעַת בִּירְק בִּירְק · וּבִתְבוּאָה נֹתֵנִין לָהּ בֵּית רוּבַע · הִיתָה שְׂדֵהוּ זְרוּעָה תְּבוּאָה · וּבִקֵּשׁ לִטַּע לְתוֹכָהּ · שׁוּרָה שֶׁל דְּלוּעִין · נֹתֵנִין לָהּ לַעֲבוֹדָתָהּ שְׁשֶׁה טַפָּחִים · וְאִם

הגדילה יַעֲקֹר מִלְפָּנֶיהָ · רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר נוֹתְנִין לָהּ
עֲבוֹדָתָה אַרְבַּע אַמּוֹת · אָמְרוּ לוֹ הַתַּחֲמִיר זֶה מִן הַגֶּפֶן ·
אָמַר לָהֶן מְצִינוּ שְׂזוֹ חֲמוּרָה מִן הַגֶּפֶן · שְׁלֹגְפָן יְחִידִית
נוֹתְנִין לָהּ עֲבוֹדָתָה שְׁשֶׁה טַפָּחִים · וְלִדְלַעַת יְחִידִית נוֹתְנִין
לָהּ בֵּית רוֹבַע · רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל
כָּל שְׁלֹשָׁה דְלוּעִין לְבֵית סָאָה · לֹא יָבִיא זֶרַע לְתוֹךְ בֵּית
סָאָה · רַבִּי יוֹסִי בֶן הַחוּטָף אֶפְרָתִי אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי
יִשְׁמַעְאֵל כָּל שְׁלֹשָׁה דְלוּעִין לְבֵית כּוֹר · לֹא יָבִיא זֶרַע
לְתוֹךְ בֵּית כּוֹר:

פרק ד

קִרְחַת הַכֶּרֶם · בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים אַרְבַּע וְעֶשְׂרִים
אַמּוֹת · וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים שֵׁשׁ עָשָׂרָה אַמָּה ·
מִחוּל הַכֶּרֶם · בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים שֵׁשׁ עָשָׂרָה אַמָּה ·
וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים שְׁתֵּים עָשָׂרָה אַמָּה · וְאִיזוֹ הִיא קִרְחַת
הַכֶּרֶם · כֶּרֶם שֶׁחָרַב מֵאֲמָצְעוֹ · אִם אֵין שֵׁם שֵׁשׁ עָשָׂרָה
אַמָּה · לֹא יָבִיא זֶרַע לְשֵׁם · הָיוּ שֵׁם שֵׁשׁ עָשָׂרָה אַמָּה ·
נוֹתְנִין לָהּ עֲבוֹדָתָהּ · וְזוֹרַע אֶת הַמוֹתָר:

^ב אִי זֶה הִיא מִחוּל הַכֶּרֶם · בֵּין כֶּרֶם לְגֵדֵר · אִם אֵין שֵׁם
שְׁתֵּים עָשָׂרָה אַמָּה · לֹא יָבִיא זֶרַע לְשֵׁם · הָיוּ שֵׁם שְׁתֵּים
עָשָׂרָה אַמָּה · נוֹתְנִין לוֹ עֲבוֹדָתוֹ וְזוֹרַע אֶת הַמוֹתָר:

^ג רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אֵין זֶה אֶלָּא גֵדֵר הַכֶּרֶם · וְאִי זֶה הוּא
מִחוּל הַכֶּרֶם · בֵּין שְׁנֵי הַכְּרָמִים · וְאִי זֶה הוּא גֵדֵר שֶׁהוּא

גבוה עשרה טפחים · וחריץ שהוא עמוק עשרה ורחב
ארבעה:

ד מחיצת הקנים · אם אין בין קנה לחבירו שלשה טפחים
כדי שיכנס הגדי · הרי זו כמחיצה · וגדר שנפרץ עד
עשר אמות הרי היא כפתח · יתר מכן כנגד הפרצה
אסור · נפרצו בו פרצות הרבה · אם העומד מרבה
על הפרוץ מותר · ואם הפרוץ מרבה על העומד כנגד
הפרצה אסור:

ה הנוטע שורה של חמש גפנים · בית שמאי אומרים
כרם · ובית הלל אומרים אינו כרם · עד שיהיו שם שתי
שורות · לפיכך הזורע ארבע אמות שבכרם · בית שמאי
אומרים קדש שורה אחת · ובית הלל אומרים קדש שתי
שורות:

ו הנוטע שתיים כנגד שתיים · ואחת יוצאת זנב · הרי זה
כרם · שתיים כנגד שתיים ואחת בנתיים · או שתיים כנגד
שתיים · ואחת באמצע אינו כרם · עד שיהיו שתיים נגד
שתיים · ואחת יוצאת זנב:

ז הנוטע שורה אחת בתוך שלו · ושורה אחת בתוך
של חבירו · ודרך היחיד ודרך הרבים באמצע · וגדר
שהוא נמוך מעשרה טפחים הרי אלו מצטרפות · גבוה
מעשרה טפחים אינן מצטרפות · רבי יהודה אומר אם
ערסן מלמעלה הרי אלו מצטרפות:

ה' הנוטע שתי שורות · אם אין ביניהם שמונה אמות לא יביא זרע לשם · ה'יו שלש · אם אין בין שורה לחברתה שש עשרה אמה · לא יביא זרע לשם · רבי אליעזר בן יעקב אומר משום חנניה בן חכינאי אפילו חרבה האמצעית · ואין בין שורה לחברתה שש עשרה אמה · לא יביא זרע לשם · שאלו מתחלה נטען · היה מותר בשמונה אמות:

ט' הנוטע את פרמו על שש עשרה (אמה) שש עשרה אמה · מותר להביא זרע לשם · אמר רבי יהודה מעשה בצלמון · באחד שנטע את פרמו על שש עשרה · שש עשרה אמה · והיה הופך שער שתי שורות לצד אחד · וזרע את הניר · ובשנה האחרת היה הופך את השער למקום אחר וזרע את הבור · ובא מעשה לפני חכמים והתירו · רבי מאיר ורבי שמעון אומרים אף הנוטע את פרמו על (שמונה) שמונה אמות מותר:

פרק ה

כָּרֶם שְׁחָרַב · אִם יֵשׁ בּוֹ לְלֶקֶט עֶשְׂרֵי גִפְנִים לְבֵית סֵאָה ·
וְנִטְוִיעוֹת כֹּהֲלֶכְתָּן · הֲרִי זֶה נִקְרָא כָּרֶם דָּל · כָּרֶם
(דָּל) שֶׁהוּא נְטוּעַ עֲרֵבְבִיָּא · אִם יֵשׁ בּוֹ לְכוּיִן שְׁתֵּים כִּנְגָד
שְׁלֹשׁ · הֲרִי זֶה כָּרֶם · וְאִם לֹא אֵינוֹ כָּרֶם · רַבִּי מֵאִיר
אוֹמֵר הוּאִיל וְהוּא נִרְאָה כְּתַבְנִית הַכָּרְמִים · הֲרִי זֶה כָּרֶם:

ב כָּרֶם שֶׁהוּא נְטוּעַ עַל פָּחוֹת פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת · רַבִּי
שְׁמַעוֹן אוֹמֵר אֵינוֹ כָּרֶם · וְחֲכָמִים אוֹמְרִים כָּרֶם · וְרוֹאִין
אֶת הָאֻמָּצְעִיּוֹת · כָּאלוֹ אֵינָן:

ג חֲרִיץ שֶׁהוּא עוֹבֵר בְּכָרֶם · עֲמוֹק עֶשְׂרֵה וָרַחַב אַרְבָּעָה ·
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר אִם הָיָה מְפֹלֵשׁ מֵרֹאשׁ
הַכָּרֶם וְעַד סוּפוֹ · הֲרִי זֶה נִרְאָה כְּבֵין שְׁנֵי כְרָמִים זוֹרְעִים
בְּתוֹכוֹ · וְאִם לֹא הֲרִי הוּא כִּגְתָּ · וְהִגַּת שְׁבַכְכֶּם עֲמוּקָה
עֶשְׂרֵה וָרַחְבָּה אַרְבָּעָה · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר זוֹרְעִים
בְּתוֹכָהּ · וְחֲכָמִים אוֹסְרִים · שׁוּמִירָה שְׁבַכְכֶּם גְּבוּהָה
עֶשְׂרֵה וָרַחְבָּה אַרְבָּעָה · זוֹרְעִין בְּתוֹכָהּ · וְאִם הָיָה שְׁעָר
בוֹתֵשׁ אָסוּר:

ד גֶּפֶן שֶׁהִיא נְטוּעָה בִּגְתָּ אוֹ בִּנְקֵעַ · נוֹתֵנִין לָהּ עֲבוֹדָתָהּ
זוֹרְעָה אֶת הַמּוֹזָר · רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר אִם אֵין שָׁם אַרְבַּע
אַמּוֹת לֹא יָבִיא זֶרַע לְשָׁם · וְהִבִּית שְׁבַכְכֶּם זוֹרְעִים בְּתוֹכוֹ:

ה' הנוטע ירק בכרם או מקיים · הרי זה מקדש ארבעים
 וחמש גפנים · (אימתי) בזמן שהיו נטועות על ארבע
 ארבע · או על חמש חמש · היו נטועות על שש שש ·
 או על שבע שבע · הרי זה מקדש שש עשרה אמה לכל
 רוח · עגולות ולא מרבעות:

י' הרוואה ירק בכרם ואמר · כשאגיע לו אלקטנו מותר ·
 כשאחזור אלקטנו · אם הוסיף במאתים אסור:

י' היה עובר בכרם ונפלו ממנו זרעים · או שיצאו עם
 הזבלים או עם המים · הזורע וסערתו הרוח לאחוריו
 מותר · סערתו הרוח לפניו · רבי עקיבא אומר אם
 עשבים יופך · ואם אביב ינפץ · ואם הביאה דגן תדלק:

ח' המקיים קוצים בכרם · רבי אליעזר אומר קדש ·
 וחכמים אומרים לא קדש · אלא דבר שפמוהו מקיימין ·
 האירוס והקיסוס · ושושנת המלך · וכל (מיני) זרעים ·
 אינן בלאים בכרם · הקנבוס רבי טרפון אומר אינו
 בלאים · וחכמים אומרים בלאים · והקנרס בלאים
 בכרם:

פרק ו

אֵיזָהוּ עָרִיס • הַנוֹטֵעַ שׁוֹרָה שֶׁל חֲמֵשׁ גָּפְנִים • בְּצַד
הַגָּדֵר • שֶׁהוּא גְבוּהַ עֲשָׂרָה טַפָּחִים • אוֹ בְּצַד
חָרִיץ • שֶׁהוּא עָמוּק עֲשָׂרָה טַפָּחִים וְרוֹחֵב אַרְבַּע • נוֹתֵנִין
לוֹ עֲבוּדָתוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת • בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים מוֹדֵדִין
אַרְבַּע אַמּוֹת מֵעֵקֶר הַגָּפְנִים לַשָּׂדֶה • וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים
מִן הַגָּדֵר לַשָּׂדֶה • אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי • טוֹעִין כָּל
הָאוֹמְרִים כֵּן • אֲלֵא אִם יֵשׁ שָׁם אַרְבַּע אַמּוֹת מֵעֵקֶר גָּפְנִים
וְלַגָּדֵר • נוֹתֵנִין לוֹ אֶת עֲבוּדָתוֹ • וְזוֹרֵעַ אֶת הַמּוֹתֵר • וְכַמָּה
הִיא עֲבוּדַת הַגֶּפֶן • שֶׁשָּׂה טַפָּחִים לְכָל רוּחַ • רַבִּי עֲקִיבָא
אוֹמֵר שְׁלֹשָׁה:

^ב עָרִיס שֶׁהוּא יוֹצֵא מִן הַמְדֵּרְגָה • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן
יַעֲקֹב אוֹמֵר אִם עוֹמֵד בְּאַרְץ וּבוֹצֵר אֶת כָּלֹ • הָרִי זֶה
אוֹסֵר אַרְבַּע אַמּוֹת בְּשָׂדֶה • וְאִם לֹא אֵינוֹ אוֹסֵר אֲלֵא
כִּנְגֻדּוֹ • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אִף הַנוֹטֵעַ אַחַת בְּאַרְץ וְאַחַת
בַּמְדֵּרְגָה • אִם גְּבוּהַ מִן הָאָרֶץ עֲשָׂרָה טַפָּחִים אֵינָה
מַצְטַרֶּפֶת עִמָּה • וְאִם לֹא הָרִי זֶה מַצְטַרֶּפֶת עִמָּה:

^ג הַמְדֵּלָה אֶת הַגֶּפֶן עַל מִקְצַת אָפִירוֹת • לֹא יֵבִיא זֶרַע
אֶל תַּחַת הַמּוֹתֵר • וְאִם הֵבִיא לֹא קֹדֵשׁ • וְאִם הֵלֵךְ הַחֹדֵשׁ
אֲסוּר • וְכֵן הַמְדֵּלָה עַל מִקְצַת אֵילָן סָרֵק:

^ד הַמְדֵּלָה אֶת הַגֶּפֶן עַל מִקְצַת אֵילָן מֵאֲכָל • מִתֵּר לְהֵבִיא
זֶרַע אֶל תַּחַת הַמּוֹתֵר • אִם הֵלֵךְ הַחֹדֵשׁ יַחֲזִירָנוּ • מַעֲשֵׂה

שְהֵלֶךְ רַבִּי יְהוֹשֻעַ אֵצֶל רַבִּי יִשְמָעֵאל לְכַפֵּר עֲזִיזִי
וְהִרְאֵהוּ גִפֶּן מוֹלְדָה עַל מְקַצֵּת תְּאֵנָה · אָמַר לוֹ מָה אָנִי
לְהָבִיא זֶרַע אֶל תַּחַת הַמוֹתֵר · אָמַר לוֹ מוֹתֵר · וְהִעֲלֵהוּ
מִשֵּׁם לְבֵית הַמַּגְנִיָּה · וְהִרְאֵהוּ גִפֶּן שֶׁהוּא מוֹדֵלָה עַל
מְקַצֵּת הַקּוֹרֶה · וְסֻדָּן שֶׁל שְׂקָמָה · וְבוֹ קוֹרוֹת הַרְבֵּה ·
אָמַר לוֹ תַּחַת הַקּוֹרֶה זֶה אֲסוּר · וְהִשְׁאָר מוֹתֵר:

ה' אֵיזָהוּ אֵילָן סָרֶק · כָּל שֶׁאִינוֹ עוֹשֶׂה פִּירוֹת · רַבִּי מֵאִיר
אוֹמֵר הַכֹּל אֵילָן סָרֶק · חוּץ מִן הַזֵּית וְהַתְּאֵנָה · רַבִּי יוֹסִי
אוֹמֵר כָּל שֶׁאִין כְּמוֹהוּ נוֹטְעִין שְׂדוֹת שְׁלֵמוֹת · הֲרִי זֶה
אֵילָן סָרֶק:

י פְּסָקֵי עָרִיס שְׂמוּנָה אֲמוֹת וְעוֹד · וְכָל מְדוֹת שֶׁאָמְרוּ
חֲכָמִים בְּכֶרֶם אֵין בָּהֶם וְעוֹד · חוּץ מִפְּסָקֵי עָרִיס · אֵלוֹ הֵן
פְּסָקֵי עָרִיס · עָרִיס שֶׁחָרַב מֵאֲמָצְעוֹ · וְנִשְׁתִּירָוּ בּוֹ חֲמֵשׁ
גִּפְנִים מִכָּאן וְחֲמֵשׁ גִּפְנִים מִכָּאן · אִם יֵשׁ שֵׁם שְׂמוּנָה
אֲמוֹת לֹא יָבִיא זֶרַע לְשֵׁם · שְׂמוּנָה אֲמוֹת וְעוֹד · נוֹתֵנִין
לוֹ כְּדֵי עֲבוֹדָתוֹ · וְזוֹרֵעַ אֶת הַמוֹתֵר:

י' עָרִיס שֶׁהוּא יוֹצֵא מִן הַכוֹתֵל מִתּוֹךְ הַקֶּרֶן וְכֻלָּהּ · נוֹתֵנִין
לוֹ עֲבוֹדָתוֹ וְזוֹרֵעַ אֶת הַמוֹתֵר · רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר אִם אֵין שֵׁם
אַרְבַּע אֲמוֹת · לֹא יָבִיא זֶרַע לְשֵׁם:

ח' הַקִּנִּים הַיוֹצְאִים מִן הָעָרִיס · וְחֵס עֲלֵיהֶם לְפָסְקוֹן · כְּנֻגָּד
מוֹתֵר · עֲשָׂאן כְּדֵי שִׁיְהֵלֶךְ עֲלֵיהֶן הַחֹדֶשׁ אֲסוּר:

ט הפּרַח הַיּוֹצֵא מִן הָעֵרִיס · רֹאִין אוֹתוֹ כְּאִלוֹ מְטוּטָלָת
תְּלוּיָהּ בּוֹ · כְּנִגְדּוֹ אָסוּר · וְכֵן בְּדִלִית · הַמּוֹתֵחַ זְמוּרָה
מֵאֵילָן לְאֵילָן תַּחְתֶּיהָ אָסוּר · סִפְקָהּ בְּחֶבֶל אוֹ בְּגָמִי ·
תַּחַת הַסָּפּוֹק מוֹתֵר · עֲשָׂאָה כְּדִי שִׁיהְלֵךְ עָלָיו הַחֹדֶשׁ
אָסוּר:

פרק ז

הַמְּבַרִּיד אֶת הַגֶּפֶן בְּאַרְץ · אִם אֵין עֵפֶר עַל גְּבֵה
שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים · לֹא יָבִיא זֶרַע עָלֶיהָ · אֲפִילוּ
הַבְּרִיכָה בְּדִלְעַת אוֹ בְּסִילוֹן · הַבְּרִיכָה בְּסַלֵּעַ · אֵף עַל פִּי
שָׂאִין עֵפֶר עַל גְּבֵה אֲלֹא שְׁלֹשׁ אַצְבָּעוֹת · מוֹתֵר לְהַבִּיא
זֶרַע עָלֶיהָ · הָאֲרֻכָּה שְׁבַגְפָּן · אֵין מוֹדֵדִין לָהּ אֲלֹא מִן
הָעֵיקָר הַשֵּׁנִי:

ב הַמְּבַרִּיד שְׁלֹשׁ גִּפְנִים וְעֻקְרֵיהֶם נִרְאִים · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֵּר
צְדוֹק אוֹמֵר אִם יֵשׁ בֵּינֵיהֶם מֵאַרְבַּע אַמּוֹת וְעַד שְׁמוֹנֶה ·
הָרִי אֵלּוֹ מִצְטָרְפוֹת · וְאִם לֹא אֵינָן מִצְטָרְפוֹת · גֶּפֶן
שִׁיבְשָׁה · אָסוּרָה וְאֵינָהּ מְקַדָּשֶׁת · רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר אֵף
צֹמֵר גֶּפֶן אָסוּר וְאֵינּוּ מְקַדָּשׁ · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֵּר צְדוֹק אוֹמֵר
מִשְׁמוֹ · אֵף עַל גְּבֵי הַגֶּפֶן · אָסוּר וְאֵינּוּ מְקַדָּשׁ:

ג אֵלּוֹ אוֹסְרִין וְלֹא מְקַדָּשִׁין · מוֹתֵר חֲרֹבַן הַכֶּרֶם · מוֹתֵר
מִחוּל הַכֶּרֶם · מוֹתֵר פְּסָקֵי עֵרִיס · מוֹתֵר אֲפִיפִירוֹת · אֲבֵל
תַּחַת הַגֶּפֶן וְעִבּוּדַת הַגֶּפֶן · וְאַרְבַּע אַמּוֹת שְׁבַבְכָּרִם · הָרִי
אֵלּוֹ מְקַדָּשׁוֹת:

י' המספך את גפנו על גבי תבואתו של חבירו • הרי זה קדש וחייב באחריותו • רבי יוסי ורבי שמעון אומרים אין אדם מקדש דבר שאינו שלו:

ה' אמר רבי יוסי מעשה באחד שזרע את כרמו בשביעית • ובא מעשה לפני רבי עקיבא • ואמר אין אדם מקדש דבר שאינו שלו:

י' האנס שזרע את הכרם ויצא מלפניו • קוצרו אפילו במועד • עד כמה הוא נותן לפועלים עד שליש • יתר מכאן קוצר כדרכו והולך • אפילו לאחר המועד • מאימתי הוא נקרא אנס משישקע:

י' הרוח שעלעלה את הגפנים על גבי תבואה יגדור מיד • אם ארעו אנס • מותר • תבואה שהיא נוטה תחת הגפן • וכן בירק • מחזיר ואינו מקדש • מאימתי תבואה מתקדשת • משתשריש • וענבים משיעשו כפול הלבן • תבואה שיבשה כל צרכה • וענבים שבשלו כל צרכן • אינן מתקדשות:

ה' עציץ נקוב מקדש בכרם • ושאינו נקוב אינו מקדש • ורבי שמעון אומר זה וזה אוסרין ולא מקדשין • המעביר עציץ נקוב בכרם • אם הוסיף במאתים אסור:

פרק ח

כִּלְאֵי הַפָּרֶם • אֲסוּרִין מִלְזָרוֹעַ וּמִלְקָיִים • וְאֲסוּרִין
 בִּהֲנָאָה • כִּלְאֵי זָרְעִים • אֲסוּרִין מִלְזָרוֹעַ
 וּמִלְקָיִים • וּמוֹתְרִין בְּאֲכִילָה • וְכָל שֶׁכֶּן בִּהֲנָאָה • כִּלְאֵי
 בָּגָדִים • מוֹתְרִין בְּכָל דְּבָר • וְאֵינָן אֲסוּרִין אֲלֵא מִלְּבוּשׁ •
 כִּלְאֵי בִּהְמָה מוֹתְרִים לְגִדְל וְלִקְיִים • וְאֵינָן אֲסוּרִים אֲלֵא
 מִלְּהִרְבִּיעַ • כִּלְאֵי בִּהְמָה אֲסוּרִים זֶה בְּזֶה:

בִּבְהֵמָה עִם בִּהְמָה • וְחִיָּה עִם חִיָּה • בִּבְהֵמָה עִם חִיָּה •
 וְחִיָּה עִם בִּהְמָה • טִמְאָה עִם טִמְאָה • וְטְהוֹרָה עִם
 טְהוֹרָה • טִמְאָה עִם טְהוֹרָה • וְטְהוֹרָה עִם טִמְאָה •
 אֲסוּרִין לְחֵרוֹשׁ וְלִמְשׁוֹךְ וְלִהְנִהיג:

הַמְנַהיג • סוֹפֵג אֶת הָאֲרָבָעִים • וְהַיּוֹשֵׁב בִּקְרוֹן • סוֹפֵג
 אֶת הָאֲרָבָעִים • רַבִּי מֵאִיר פּוֹטֵר • וְהַשְּׁלִישִׁית שֶׁהִיא
 קְשׁוּרָה לְרִצּוּעוֹת אֲסוּרָה:

אֵין קוֹשְׁרִין אֶת הַסּוֹס • לֹא לְצִדֵּי הַקְרוֹן • וְלֹא לְאַחַר
 הַקְרוֹן • וְלֹא אֶת הַלְבָדָקִים לְגִמְלִים • רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר כָּל
 הַנוֹלָדִים מִן הַסּוֹס אֶף עַל פִּי שְׁאֲבִיָּהֶן חֲמוֹר מִתְרִין זֶה
 עִם זֶה • וְכֵן הַנוֹלָדִים מִן הַחֲמוֹר אֶף עַל פִּי שְׁאֲבִיָּהֶם סוֹס
 מִתְרִין זֶה עִם זֶה • אֲבָל הַנוֹלָדִים מִן הַסּוֹס עִם הַנוֹלָדִים
 מִן הַחֲמוֹר • אֲסוּרִים זֶה עִם זֶה:

הַפְּרוּטִיּוֹת אֲסוּרוֹת • וְהַרְמָךְ מִתֵּר • וְאַדְנֵי הַשָּׂדֶה חִיָּה •
 רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר מִטְּמְאוֹת בְּאֶהֱל כְּאָדָם • הַקּוֹפֵד • וְחוֹלֶדֶת

הַסְנִיִּים חֲתָהּ • חוֹלְדָת הַסְנִיִּים רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר בֵּית שְׁמַאי
אוֹמְרִים מְטַמֵּא כְּזוֹת בְּמִשְׁאָ וְכַעֲדָשָׁה בְּמַגָּע:

י שׁוֹר בַּר מִין בְּהֶמָּה • וְרַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר מִין חֲתָהּ • כָּלֵב מִין
חֲתָהּ • רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר מִין בְּהֶמָּה • הַחֲזִיר מִין בְּהֶמָּה •
הָעֶרּוֹד מִין חֲתָהּ • הַפִּיל וְהַקּוֹף מִין חֲתָהּ • וְאָדָם מֵתָר עִם
כָּלֵם • לְמִשְׁוֹךְ וְלַחְרוֹשׁ (וּלְהִנְהִיג):

פרק ט

אֵין אָסוּר מְשׁוּם כְּלָאִים • אֲלֵא צֶמֶר וּפְשָׁתִים • וְאִינוּ
מְטַמֵּא בַּנְּגָעִים אֲלֵא צֶמֶר וּפְשָׁתִים • אֵין הַכֹּהֲנִים
לֹבֵשִׁין לְשֵׁמֶשׁ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ • אֲלֵא צֶמֶר וּפְשָׁתִים •
צֶמֶר גְּמָלִים וְצֶמֶר רְחִלִּים שְׁטֶרְפֵּן זֶה בָּזָה • אִם רוֹב
מִן הַגְּמָלִים מֵתָר • וְאִם רוֹב מִן הָרְחִלִּים אָסוּר • מְחַצֶּה
לְמַחְצָה אָסוּר • וְכֵן הַפֶּשֶׁתִּין וְהַקִּנְבוֹס • שְׁטֶרְפֵּן זֶה בָּזָה:

ב הַשִּׁירִים וְהַכֶּלֶךְ אֵין בָּהֶם מְשׁוּם כְּלָאִים • אֲבָל אָסוּרִים
מִפְּנֵי מְרִאִית הָעֵין • הַכָּרִים וְהַכֶּסְתּוֹת אֵין בָּהֶם מְשׁוּם
כְּלָאִים • וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְּשָׂרוֹ נוֹגַע בָּהֶם • אֵין עֲרָאִי
לְכָלֵאִים • וְלֹא יִלְבֹּשׁ כְּלָאִים • אֲפִילוּ עַל גְּבִי עֲשָׂרָה •
אֲפִילוּ לְגִנוּב אֶת הַמָּכֶס:

ג מְטַפְּחוֹת הַיָּדִים • מְטַפְּחוֹת הַסְּפָרִים • מְטַפְּחוֹת הַסִּפָּג •
אֵין בָּהֶם מְשׁוּם כְּלָאִים • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹסֵר • וּמְטַפְּחוֹת
הַסְּפָרִים • אָסוּרוֹת מְשׁוּם כְּלָאִים:

ד תְּכַרִּיבִי הַמֵּת וּמֵרֵדֶתֶת שֶׁל חֲמֹזֶר • אֵין בָּהֶם מִשּׁוּם כְּלָאִים • לֹא יִתֵּן הַמֵּרֵדֶתֶת עַל כְּתָפוֹ • אֶפִּילוֹ לְהוֹצִיא עָלֶיהָ זֶבֶל:

ה מוֹכְרֵי כֶסֶת • מוֹכְרִין בְּדֶרֶךְ • וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִתְכַּוְּנוּ • בַּחֲמָה • מִפְּנֵי הַחֲמָה • וּבְגָשְׁמִים • מִפְּנֵי הַגָּשְׁמִים • וְהַצְנוּעִים מִפְּשִׁילִין בַּמָּקַל לְאַחֲזֹרִיהֶן:

ו תוֹפְרֵי כֶסֶת • תוֹפְרִין בְּדֶרֶךְ • וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִתְכַּוְּנוּ • בַּחֲמָה • מִפְּנֵי הַחֲמָה • וּבְגָשְׁמִים • מִפְּנֵי הַגָּשְׁמִים • וְהַצְנוּעִים תוֹפְרִין בְּאַרְץ:

ז הַבְּרִיסִין וְהַבְּרִדְסִין • וְהַדְּלִמְטִיקִיּוֹן • וּמִנְעָלוֹת הַפִּינוֹן • לֹא יִלְבַּשׁ בָּהֶן עַד שֶׁיִּבְדּוֹק • רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר הַבָּאִים מִחוּץ הַיָּם וּמִמַּדִּינֹת הַיָּם • אֵינָן צָרִיכִים בְּדִיקָה • מִפְּנֵי שְׁחִזְקָתָן בְּקִנְבוֹס • וּמִנְעַל שֶׁל זֶרֶד אֵין בּוֹ מִשּׁוּם כְּלָאִים:

ח אֵין אֲסוּר מִשּׁוּם כְּלָאִים אֶלָּא טוּוֹי וְאַרוּג • שֶׁנֶּאֱמַר לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעֲטָנִי • דָּבָר שֶׁהוּא שׁוּעַ טוּוֹי וְנוֹז • רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֵעָזֶר אוֹמֵר גָּלוּז • וּמִלִּיז הוּא אֶת אָבִיו שֶׁבִּשְׁמִים עָלָיו:

ט לְבָדִים אֲסוּרִים מִפְּנֵי שֶׁהֵם שׁוּעִים • פִּי שֶׁל צֶמֶר בְּשֵׁל פֶּשֶׁתִּין אֲסוּר • מִפְּנֵי שֶׁהֵם חוֹזְרִין בְּאַרְיֵג • רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר מִשִּׁיחוֹת שֶׁל אֲרָגְמָן אֲסוּרוֹת • מִפְּנֵי שֶׁהוּא מוֹלִל עַד שֶׁלֹּא קוֹשֶׁר • לֹא יִקְשׁוֹר סֶרֶט שֶׁל צֶמֶר בְּשֵׁל פֶּשֶׁתִּין • לְחַגּוֹר בּוֹ אֶת מִתְּנִי • אֵף עַל פִּי שֶׁהִרְצוּעָה בְּאַמְצַע:

' אֹתוֹת הַגֶּרְדִּין וְאֹתוֹת הַכּוֹבֵסִין · אֲסוּרוֹת מְשׁוּם
 כְּלָאִים · הַתּוֹכֵף תְּכִיפָה אַחַת אֵינָה חֲבוּר · וְאֵין בָּהּ
 מְשׁוּם כְּלָאִים · וְהַשּׁוֹמֵטָה בְּשַׁבַּת פָּטוּר · עָשָׂה שְׁנֵי
 רְאשֵׁיהָ לְצַד אֶחָד · חֲבוּר וַיֵּשׁ בָּהּ מְשׁוּם כְּלָאִים ·
 וְהַשּׁוֹמֵטָה בְּשַׁבַּת חַיִּיב · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עַד שִׁישְׁלֵשׁ ·
 הַשֶּׁק וְהַקָּפָה מִצְטָרְפִין לְכָלֵאִים: סליק

מסכת שביעית

פרק א

עד אימתי חורשין בשדה האילן ערב שביעית · בית
שמאי אומרים כל זמן שהוא יפה לפרי · ובית הלל
אומרים עד העצרת · וקרובין דברי אלו · להיות בדברי
אלו:

ב איזהו שדה האילן · כל שלשה אילנות לבית סאה · אם
ראויין לעשות כפר דבלה · של ששים מנה באיטלקי ·
חורשים כל בית סאה בשבילן · פחות מכאן · אין חורשין
להם אלא מלא האורה · וסלו חוצה לו:

ג אחד אילן סרק · ואחד אילן מאכל · רואין אותן כאלו
הם תאנים · אם ראויין לעשות כפר דבלה · של ששים
מנה באיטלקי · חורשין כל בית סאה בשבילן · פחות
מכאן · אין חורשין להן אלא לצרכן:

ד היתה אחד עושה כפר דבלה ושנים אין עושין · או שנים
עושין ואחד אינו עושה · אין חורשין להן אלא לצרכן ·
עד שיהיו משלשה ועד תשעה · היו עשרה · מעשרה
ולמעלה · בין עושין בין שאינן עושין · חורשין כל בית
סאה בשבילן · שנאמר בחריש ובקציר תשבֹות · אין
צריך לומר חריש וקציר של שביעית · אלא חריש של
ערב שביעית שהוא נכנס בשביעית · וקציר של שביעית

שהוא יוצא למוצאי שביעית · רבי ישמעאל אומר מה
חריש רשות אף קציר רשות · יצא קציר העומר:

ה שלשה אילנות של שלשה אנשים הרי אלו מצטרפין ·
וחורשין כל בית סאה בשבילן · וכמה יהא ביניהם · רבן
(שמעון בן) גמליאל אומר כדי שיהא הבקר עובר בכליו:

י עשר נטיעות מפוזרות בתוך בית סאה · חורשין כל
בית סאה בשבילן · עד ראש השנה · היו עשויות שורה
ומוקפות עטרה · אין חורשין להם אלא לצרכן:

י הנטיעות והדלועים מצטרפין לתוך בית סאה · רבן
שמעון בן גמליאל אומר כל עשרה דלועים לבית סאה ·
חורשין כל בית סאה עד ראש השנה:

ה עד אימתי נקראו נטיעות · רבי אלעזר בן עזריה
אומר עד שיחולו · רבי יהושע אומר בת שבע
שנים · רבי עקיבא אומר נטיעה כשמה · אילן שנגמם
והוציא חליפין · מטפח ולמטה כנטיעה · מטפח ולמעלה
כאילן · דברי רבי שמעון:

פרק ב

עַד אֵימָתִי חוֹרְשִׁין בְּשָׂדֶה לִבָּן עָרֵב שְׁבִיעִית · עַד
שֶׁתְּכַלֶּה הַלִּיחָה · כָּל זֶמֶן שֶׁבָּנִי אָדָם חוֹרְשִׁין לִטַּע
בַּמִּקְשָׁאוֹת וּבַמִּדְלָעוֹת · אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן נָתַתְּ תוֹרַת כָּל
אֶחָד וְאֶחָד בִּידּוֹ · אֲלֹא בְּשָׂדֶה הַלִּבָּן עַד הַפֶּסַח · וּבְשָׂדֶה
הָאֵילָן עַד עֲצָרַת:

ב מִזְבְּלִין וּמַעֲדָרִין בַּמִּקְשָׁאוֹת וּבַמִּדְלָעוֹת עַד רֹאשׁ
הַשָּׁנָה · וְכֵן בְּבֵית הַשְּׁלָחִים · מִיִּבְלִין מִפְּרָקִין מֵאֲבָקִין
מִעֲשָׁנִין עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה · רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר אֵף נוֹטֵל הוּא
אֶת הָעֵלָה מִן הָאֲשָׁכּוֹל בְּשְׁבִיעִית:

ג מִסְקָלִין עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה · מִקְרָסְמִין מְזֻרְדִּין מִפְּסָלִין עַד
רֹאשׁ הַשָּׁנָה · רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר כְּזֵרוּדָה וּכְפִסּוּלָה שֶׁל
חֲמִישִׁית בְּדָ שֶׁל שְׁשִׁית · רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר כָּל זֶמֶן שֶׁאֲנִי
רִשָּׁאִי בַעֲבוּדַת הָאֵילָן רִשָּׁאִי אֲנִי בַפֶּסּוּל:

ד מְזֻהָמִין אֶת הַנְּטִיעוֹת וְכוֹרְכִין אוֹתָן וְקוֹטְמִין אוֹתָן ·
וְעוֹשִׂין לָהֶם בָּתִּים · וּמִשְׁקִין אוֹתָן עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה ·
רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּר צְדוֹק אוֹמֵר אֵף מִשְׁקָה הוּא אֶת הַנוֹף
בְּשְׁבִיעִית · אֲבָל לֹא אֶת הָעֵקֶר:

ה סָכִין אֶת הַפָּגִים וּמִנְקָבִים אוֹתָם עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה · פָּגִי
עָרֵב שְׁבִיעִית שֶׁנִּכְנְסוּ לְשְׁבִיעִית · וְשֶׁל שְׁבִיעִית שֶׁיֵּצְאוּ
לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית · לֹא סָכִין וְלֹא מִנְקָבִין אוֹתָן · רַבִּי יְהוּדָה

אומר מקום שנהגו לסוד אינן סכין מפני שהיא עבודה ·
מקום שנהגו שלא לסוד סכין · רבי שמעון מתיר באילן ·
מפני שהוא רשאי בעבודת האילן:

י אין נוטעין · ואין מבריכין · ואין מרכיבין · ערב
שבועית · פחות משלשים יום לפני ראש השנה · ואם
נטע או הבריך או הרכיב יעקור · רבי יהודה אומר
כל הרבה שאינה קולטת לשלשה ימים · שוב אינה
קולטת · רבי יוסי ורבי שמעון אומרים לשתי שבתות:

י האורז והדוחן והפרגין והשומשמן שהשרישו לפני
ראש השנה · מתעשרין לשעבר ומתריין בשביעית · ואם
לאו אסורין בשביעית · ומתעשרין לשנה הבאה:

ח רבי שמעון שזורי אומר פול המצרי שזרעו
לזרע בתחלה כיוצא בהן · רבי שמעון אומר אפונין
הגמלונין כיוצא בהן · רבי אלעזר אומר אפונין הגמלונין
משתרמלו לפני ראש השנה:

ט הבצלים הסריסים ופול המצרי · שמנע מהם מים
שלשים יום לפני ראש השנה · מתעשרין לשעבר
ומתריין בשביעית · ואם לאו אסורין בשביעית ·
ומתעשרין לשנה הבאה · ושל בעל שמנע מהם מים שתי
עונות דברי רבי מאיר · וחכמים אומרים שלש:

הַדְּלוּעִין שְׁקִימָן לְזֶרַע . אִם הִקְשׁוּ לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה
וְנִפְסְלוּ מֵאֵכֶל אָדָם . מִתֵּר לְקִיּוֹן בְּשִׁבְעִית . וְאִם
לֹא אָסוּר לְקִיּוֹן בְּשִׁבְעִית . הַתְּמָרוֹת שֶׁלֹּהֶם אָסוּרוֹת
בְּשִׁבְעִית . וּמִרְבִּיצִין בְּעֶפֶר לֶבֶן . דְּבָרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן . רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹסֵר . מִמָּרְסִין בְּאוֹרֵז בְּשִׁבְעִית . רַבִּי
שְׁמַעוֹן אוֹמֵר אָבֵל אֵין מִכֶּסְחִין:

פרק ג

מֵאִימָתִי מוֹצִיאִין זְבָלִים לְאַשְׁפֹּתוֹת . מְשִׁיפְסִיקוּ עוֹבְרֵי
עֲבִירָה . דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר . רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר
מְשִׁיבֵשׁ הַמֶּתוֹק . רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר מְשִׁיק־שׁוֹר:

בַּעַד כַּמָּה מְזַבְּלִין . עַד שְׁלֹשׁ שְׁלֹשׁ אַשְׁפֹּתוֹת לְבֵית סָאָה .
שֶׁל עֶשֶׂר עֶשֶׂר מִשְׁפָּלוֹת . שֶׁל לֶתֶד לֶתֶד . מוֹסִיפִין עַל
הַמִּשְׁפָּלוֹת . וְאֵין מוֹסִיפִין עַל הָאַשְׁפֹּתוֹת . רַבִּי שְׁמַעוֹן
אוֹמֵר אֵף עַל הָאַשְׁפֹּתוֹת:

ג עוֹשֶׂה אָדָם אֶת שְׂדֵהוּ שְׁלֹשׁ שְׁלֹשׁ אַשְׁפֹּתוֹת לְבֵית
סָאָה . יֵתֵר מִכֵּן מִחֲצִיב . דְּבָרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן . וְחֲכָמִים
אוֹסְרִין עַד שִׁיעָמִיק שְׁלֹשָׁה אוֹ עַד שִׁיגְבִיָּה שְׁלֹשָׁה .
עוֹשֶׂה אָדָם אֶת זְבֻלוֹ אוֹצֵר . רַבִּי מֵאִיר אוֹסֵר עַד שִׁיעָמִיק
שְׁלֹשָׁה אוֹ עַד שִׁיגְבִיָּה שְׁלֹשָׁה . הִיא לוֹ דְּבַר מוֹעֵט מוֹסִיף
עָלָיו וְהוֹלֵךְ . רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹסֵר עַד שִׁיעָמִיק
שְׁלֹשָׁה . אוֹ עַד שִׁיגְבִיָּה שְׁלֹשָׁה . אוֹ עַד שִׁיתָן עַל הַסֵּלַע:

י המדייר שדהו · עושה סהר לבית סאתים · עוקר שלש רוחות ומניח את האמצעית · נמצא מדייר בית ארבע סאין · רבן שמעון בן גמליאל אומר בית שמונה סאין · היתה כל שדהו בית ארבע סאין · משייר ממנה מקצת מפני מראית העין · ומוציא מן הסהר · ונותן לתוך שדהו בדרך המזבלין:

ה לא יפתח אדם מחצב בתחלה לתוך שדהו · עד שיהיו בו שלש מרביות · שהם שלש על שלש על רום שלש · שיעורן עשרים ושבעה אבנים:

י גדר שיש בו עשרה אבנים · של משאוי שנים שנים · הרי אלו ינטלו · שיעור גדר עשרה טפחים · פחות מכן מחצב וגוממו · עד פחות מהארץ טפח · במה דברים אמורים מתוך שלו · אבל מתוך של חבירו · מה שהוא רוצה יטול · במה דברים אמורים בזמן שלא התחיל בו מערב שביעית · אבל אם התחיל בו מערב שביעית · מה שהוא רוצה נוטל:

י אבנים שזעזעטן המחרישה · או שהיו מכוסות ונתגלו · אם יש בהם שתים של משאוי שנים שנים · הרי אלו ינטלו · המסקל את שדהו · נוטל את העליונות · ומניח את הנוגעות בארץ · וכן גרגר של צרורות או גל של אבנים · נוטל את העליונות · ומניח את הנוגעות בארץ · אם יש תחתיהן סלע או קש · הרי אלו ינטלו:

ח אין בוגין מדרגות על פי הגאיות ערב שביעית משפסקו הגשמים • מפני שהוא מתקנן לשביעית • אבל בונה הוא בשביעית משפסקו גשמים • מפני שהוא מתקנן למוצאי שביעית • ולא יסמוך בעפר • אבל עושה הוא חייץ • כל אבן שהוא יכול לפשוט את ידו ולטלה • הרי זו תנטל:

ט אבני כתר באות מכל מקום • והקבלן מביא מכל מקום • ואלו הם אבני כתר • כל שאינה יכולה להנטל באחת יד • דברי רבי מאיר • רבי יוסי אומר אבני כתר בשמן • כל שהן נטלות שתיים שלש על הכתר:

י הבונה גדר בינו ובין רשות הרבים • מתר להעמיק עד הסלע • מה יעשה בעפר • צוברו ברשות הרבים ומתקנו • דברי רבי יהושע • רבי עקיבא אומר כדרך שאין מקלקלין ברשות הרבים • כך לא יתקנו • מה יעשה בעפר • צוברו בתוך שדהו כדרך המזבלים • וכן החופר בור ושיח ומערה:

יום ג

פרק ד

בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים מֶלֶקֶט אָדָם עֲצִים וְאֲבָנִים
וְעֹשֶׁבִים מִתּוֹךְ שָׁלוֹ · בְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא מֶלֶקֶט
מִתּוֹךְ שֶׁל חֲבִירוֹ · אֶת הַגָּס הַגָּס · מִשְׂרְבוּ עוֹבְרֵי עֲבִירָה ·
הִתְקִינוּ שֶׁיְהֵא זֶה מֶלֶקֶט מִתּוֹךְ שֶׁל זֶה · וְזֶה מֶלֶקֶט מִתּוֹךְ
שֶׁל זֶה · שְׁלֹא בְטוֹבָה · וְאֵין צָרִיד לֹאמַר שֶׁיִּקְצֹץ לָהֶם
מִזֹּנֹת:

ב שְׂדֵה שְׁנִתְקוּצָה תִּזְרַע בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית · שְׁנִטְיִיבָה אוֹ
שְׁנִדְיִירָה · לֹא תִזְרַע בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית · שְׂדֵה שְׁנִטְיִיבָה ·
בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים אֵין אוֹכְלִין פִּירוֹתֶיהָ בְּשְׁבִיעִית ·
וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים אוֹכְלִין · בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים אֵין
אוֹכְלִין פִּירוֹת שְׁבִיעִית בְּטוֹבָה · וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים אוֹכְלִין
בְּטוֹבָה וְשְׁלֹא בְטוֹבָה · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר חֲלוּף הַדְּבָרִים
זוֹ · מִקּוּלֵי בֵּית שְׁמַאי וּמִחוּמְרֵי בֵּית הֵלֵל:

ג חוֹכְרִין גִּרְיָן מִן הַגּוֹזִים בְּשְׁבִיעִית אֲבָל לֹא מִיִּשְׂרָאֵל ·
וּמִחֲזִיקִים יְדֵי גּוֹזִים בְּשְׁבִיעִית אֲבָל לֹא יְדֵי יִשְׂרָאֵל ·
וְשׂוֹאֲלִין בְּשִׁלּוּמָן מִפְּנֵי דְרָכֵי שְׁלוֹם:

ד הַמִּדֵּל בִּזְיָתִים בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים יְגוֹס · וּבֵית הֵלֵל
אוֹמְרִים יִשְׂרַשׁ · וּמוֹדִים בְּמַחֲלִיק עַד שִׁיגּוֹס · אִי זֶה הוּא
הַמִּדֵּל · אֶחָד אוֹ שְׁנַיִם · הַמַּחֲלִיק · שְׁלֹשָׁה זֶה בְּצַד זֶה ·

במה דברים אמורים מתוך שלו · אבל מתוך של חבירו ·
אף המחליק ישרש:

ה המבקיע בנית · לא יחפהו בעפר · אבל מכסה הוא
באבנים או בקש · הקוצץ קורות שקמה · לא יחפהו
בעפר · אבל מכסה הוא באבנים או בקש · אין קוצצין
בתולת שקמה בשביעית · מפני שהיא עבודה · רבי
יהודה אומר כדרך אסור · אלא או מגביה עשרה
טפחים · או גומם מעל הארץ:

י המזנב בגפנים והקוצץ קנים · רבי יוסי הגלילי אומר
ירחיק טפח · רבי עקיבא אומר קוצת כדרך בקרדום ·
או במגל ובמגירה · ובכל מה שירצה · אילן שנפסח
קושרין אותו בשביעית · לא שיעלה אלא שלא יוסיף:

ז מאימתי אוכלין פירות האילן בשביעית · הפגים
משזריחו אוכל בהם פתו בשדה · בחלו כונס לתוך
ביתו · וכן פוצא בהם בשאר שני שבוע · חייב
במעשרות:

ח הבוסר משהביא מים · אוכל בו פתו בשדה · הבאיש
כונס לתוך ביתו · וכן פוצא בהם בשאר שני שבוע ·
חייב במעשרות:

ט זיתים משיכניסו רביעית לסאה · פוצע ואוכל בשדה ·
הכניסו חצי לוג · כותש וסך בשדה · הכניסו שלישי ·

כֹּוֹתֵשׁ בַּשָּׂדֶה וְכוֹנֵס לְתוֹךְ בֵּיתוֹ • וְכֵן פּוֹצֵא בָהֶם • בַּשָּׂאֵר
שְׁנֵי שָׁבוּעַ חַיִּיבִים בַּמַּעֲשֹׂרוֹת • וּשְׂאֵר כָּל פִּירוֹת הָאֵילָן •
בְּעוֹנָתָן לַמַּעֲשֹׂרוֹת כִּד עוֹנָתָן לַשְּׁבִיעִית:

• מֵאִמְתִּי אֵין קוֹצֵצִין הָאֵילָן בַּשְּׁבִיעִית • בֵּית שְׁמָאִי
אוֹמְרִים כָּל הָאֵילָן מְשִׁיזִיא • בֵּית הֵלֵל אוֹמְרִים הַחֲרוּבִין
מְשִׁישָׁלְשָׁלוּ • וְהַגָּפְנִים מְשִׁיגְרָעוּ • וְהַזֵּיתִים מְשִׁינְצוּ •
וּשְׂאֵר כָּל אֵילָן מְשִׁיזִיא • וְכָל אֵילָן כִּיּוֹן שָׁבָא לְעוֹנַת
הַמַּעֲשֹׂרוֹת מוֹתֵר לְקוֹצְצוֹ • כִּמָּה יִהְיֶה בֵּיתָא וְלֹא יִקוֹצְנוּ
רוֹבַע • רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר הַכֹּל לְפִי הַזֵּית:

פרק ה

בְּנוֹת שׁוּחַ שְׁבִיעִית שְׁלָהֶן שְׁנִיָּה • שֶׁהֵן עוֹשׂוֹת לְשִׁלְשׁ
שָׁנִים • רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הַפְּרָסָאוֹת • שְׁבִיעִית
שְׁלָהֶן מוֹצְאֵי שְׁבִיעִית • שֶׁהֵן עוֹשׂוֹת לְשִׁנֵּי שָׁנִים • אָמְרוּ
לֹא לֹא אָמְרוּ אֶלָּא בְּנוֹת שׁוּחַ:

^ב הַטּוֹמֵן אֶת הַלּוֹף בַּשְּׁבִיעִית • רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר לֹא יִפְחוֹת
מִסָּאֲתִים • עַד גּוֹבֶה שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים • וְטַפַּח עֶפֶר עַל
גִּבּוֹ • וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים לֹא יִפְחוֹת מֵאַרְבַּעָה קָבִים עַד
גּוֹבֶה טַפַּח • וְטַפַּח עֶפֶר עַל גִּבּוֹ • וְטוֹמְנוּ בְּמִקּוֹם דְּרִיסַת
אָדָם:

^ג לּוֹף שֶׁעֲבָרָה עָלָיו שְׁבִיעִית רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אִם לָקְטוּ
הָעֲנָנִים אֶת עָלָיו לָקְטוּ • וְאִם לֹא יַעֲשֶׂה חֶשְׁבוֹן עִם

הַעֲנִיִּים · רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֹמֵר אִם לִקְטוּ הָעֲנִיִּים אֶת עָלְיוֹ
לִקְטוּ · וְאִם לֹא אֵין לָעֲנִיִּים עָלְיוֹ חֲשֹׁבוֹן:

ד' לֹף שֶׁל עֶרֶב שְׁבִיעִית שֶׁנִּכְנָס לְשְׁבִיעִית · וְכֵן בְּצֻלִים
הַקִּיצוֹנִים · וְכֵן פּוֹאָה שֶׁל עֵידִית · בֵּית שְׁמַאי אֹמְרִים
עוֹקְרִין אוֹתָן בְּמֵאֲרוּפוֹת שֶׁל עֵץ · וּבֵית הֵלֵל אֹמְרִים
בְּקֶרְדּוּמוֹת שֶׁל מִתְּכַת · וּמוֹדִים בְּפּוֹאָה שֶׁל צִלְעוֹת ·
שְׁעוֹקְרִין אוֹתָהּ בְּקֶרְדּוּמוֹת שֶׁל מִתְּכַת:

ה' מֵאִמְתִּי מוֹתֵר אָדָם לִקַּח לֹף בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית · רַבִּי
יְהוּדָה אֹמֵר מִיָּד · וְחֻכְמִים אֹמְרִים מִשִּׁירְבָּה הַחֹדֶשׁ:

ו' אֵלּוּ כָּלִים שֶׁאֵין הָאוֹמֵן רִשְׁאֵי לְמִכְרָם בְּשְׁבִיעִית ·
מִחֲרִישָׁה וְכָל בְּלִיָּה · הָעוֹל וְהַמְזֶרֶה וְהַדָּקֵר · אֲבָל מוֹכֵר
הוּא מִגֹּל יָד וּמִגֹּל קָצִיר · וְעִגְלָה וְכָל בְּלִיָּה · זֶה הַכֹּלֶל ·
כָּל שֶׁמִּלֹּאכְתּוֹ מִיּוֹחֶדֶת לַעֲבִירָה אֲסוּר · לְאֲסוּר וּלְהִתֵּר
מוֹתֵר:

ז' הַיּוֹצֵר מוֹכֵר חֲמִשָּׁה כַּדֵּי שֶׁמֶן · וְחֲמִשָּׁה עָשָׂר כַּדֵּי יֶיֶן ·
שֶׁכֵּן דֶּרֶכּוֹ לְהִבִּיאַ מִן הַהֶפְקֵר · וְאִם הִבִּיאַ יוֹתֵר מִכָּאן ·
מוֹתֵר · וּמוֹכֵר לְגוֹי בְּאַרְץ · וּלְיִשְׂרָאֵל בְּחוּצָה לְאַרְץ:

ח' בֵּית שְׁמַאי אֹמְרִים לֹא יִמְכּוֹר לוֹ פֶּרֶה חוֹרֶשֶׁת
בְּשְׁבִיעִית · וּבֵית הֵלֵל מַתִּירִין · מִפְּנֵי שֶׁהוּא יָכוֹל
לְשַׁחֲטָהּ · מוֹכֵר לוֹ פִּירוֹת (אֲפִילוֹ) בְּשַׁעַת הַזֶּרַע ·
וּמִשְׁאֵיל לוֹ סֵאתוֹ · אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ שִׁישׁ לוֹ גֹּרֶן ·

וּפּוֹרֵט לוֹ מַעוֹת אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ לוֹ פּוֹעֲלִים ·
וְכֵלֶן בְּפִירוֹשׁ אֲסוּרִין:

ט מִשְׁאֲלַת אִשָּׁה לַחֲבֵרְתָּהּ הַחֲשׂוּדָה עַל הַשְּׂבִיעִית ·
נָפֶה · וּכְבֵּרָה · וְרַחֲמִים · וְתִנּוֹר · אֲבָל לֹא תָבוֹר וְלֹא תִטְחַן
עֲמָה · אִשֶּׁת חֵבֶר מִשְׁאֲלַת לְאִשֶּׁת עִם הָאָרֶץ · נָפֶה ·
וּכְבֵּרָה · וּבִוֶּרֶת וְטוֹחֶנֶת וּמִרְקָדֶת עֲמָה · אֲבָל מִשְׁתָּטִיל
אֶת הַמֵּים לֹא תִגַּע אֲצֵלָהּ · שָׂאִין מִחֲזִיקִין יְדֵי עוֹבְרֵי
עֲבִירָה · וְכֵלֶן לֹא אָמְרוּ אֱלָא מִפְּנֵי דְרָכֵי שְׁלוֹם · וּמִחֲזִיקִין
יְדֵי גוֹיִם בַּשְּׂבִיעִית · אֲבָל לֹא יְדֵי יִשְׂרָאֵל · וְשׂוֹאֲלִין
בְּשִׁלּוּמֵן מִפְּנֵי דְרָכֵי שְׁלוֹם:

פרק ו

שֶׁלֹּשׁ אֲרָצוֹת לְשְׂבִיעִית · כָּל שֶׁחֲזִיקוּ עוֹלֵי בָּבֶל מֵאֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל וְעַד כְּזִיב · לֹא נֶאֱכַל וְלֹא נִעְבָּד · וְכָל
שֶׁחֲזִיקוּ עוֹלֵי מִצְרַיִם מִכְּזִיב וְעַד הִנָּהָר וְעַד אֲמֹנָה ·
נֶאֱכַל אֲבָל לֹא נִעְבָּד · מִן הִנָּהָר וּמֵאֲמֹנָה וּלְפָנִים · נֶאֱכַל
וְנִעְבָּד:

ב עוֹשִׂין בְּתֵלוֹשׁ בְּסוּרְיָא · אֲבָל לֹא בַּמַּחְבֵּר · דְּשִׁין וְזוּרִין
וְדוֹרְכִין וּמַעֲמָרִין · אֲבָל לֹא קוֹצְרִין וְלֹא בּוֹצְרִין וְלֹא
מוֹסְקִין · כָּלֵל אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא כָּל שֶׁפְּיוּצָא בּוֹ מוֹתֵר
בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל · עוֹשִׂין אוֹתוֹ בְּסוּרְיָא:

ג בְּצֵלִים שִׁיָּרְדוּ עֲלֵיהֶם גְּשָׁמִים וַצִּמְחוּ . אִם הָיוּ הָעֵלִין
שָׁלְהֵן שְׁחוּרִין . אֲסוּרִין . הוֹרִיקוּ . הָרִי אֵלוֹ מוֹתְרִין . רַבִּי
חֲנִינָא בֶן אֲנָטִיגְנוֹס אוֹמֵר אִם (אֵינָם) יְכוּלִין לְהַתְּלֹשׁ
בְּעֵלִין שָׁלְהֵן אֲסוּרִין . וּכְנָגַד כֵּן . מוֹצְאֵי שְׁבִיעִית מוֹתְרִין:

ד מֵאִימַתִּי מוֹתֵר אָדָם לֶקַח יָרֵק בְּמוֹצְאֵי שְׁבִיעִית .
מְשִׁיעֵשָׁה כִּיּוֹצֵא בּוֹ . עָשָׂה הַבֶּכִיר הַתֵּר הָאֶפֶל . רַבִּי
הַתֵּיר לֶקַח יָרֵק בְּמוֹצְאֵי שְׁבִיעִית מִיָּד:

ה אֵין מוֹצִיאִין שָׁמֶן שְׂרָפָה וּפִירוֹת שְׁבִיעִית מֵהָאָרֶץ
לְחוּצָה לָאָרֶץ . אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁמַעְתִּי בְּפִירוֹשׁ
שְׁמוֹצִיאִין לְסוּרְיָא . וְאֵין מוֹצִיאִין לְחוּצָה לָאָרֶץ:

ו אֵין מְבִיאִין תְּרוּמָה מִחוּצָה לָאָרֶץ לָאָרֶץ . אָמַר רַבִּי
שְׁמַעוֹן שְׁמַעְתִּי בְּפִירוֹשׁ שְׁמְבִיאִין מְסוּרְיָא . וְאֵין מְבִיאִין
מִחוּצָה לָאָרֶץ:

פרק ז

כָּלֵל גָּדוֹל אָמְרוּ בְּשְׁבִיעִית . כֹּל שֶׁהוּא מֵאֵכֶל אָדָם
וּמֵאֵכֶל בְּהֵמָה . וּמִמֵּין הַצּוֹבְעִים . וְאֵינוּ מִתְּקִיִּים
בָּאָרֶץ . יֵשׁ לוֹ שְׁבִיעִית . וּלְדָמִיו שְׁבִיעִית . יֵשׁ לוֹ בִיעוּר .
וּלְדָמִיו בִיעוּר . וְאִיזָה . זֶה עֵלָה הַלּוֹף הַשּׁוֹטָה . וְעֵלָה
הַדְּנָדָנָה . הָעוֹלְשִׁין . וְהַפְּרִישִׁין . וְהַרְגִּילָה . וְגַן הַחֶלֶב .
וּמֵאֵכֶל בְּהֵמָה . הַחוֹתִים וְהַדְּרָדְרִים . וּמִמֵּין הַצּוֹבְעִים .

סְפִיחֵי אֶסְטִיס וְקוֹצֶה · יֵשׁ לָהֶם שְׁבִיעִית · וּלְדַמְיָהּ
שְׁבִיעִית · יֵשׁ לָהֶם בִּיעוּר · וּלְדַמְיָהּ בִּיעוּר:

ב · וְעוֹד כָּלֵל אַחֵר אָמְרוּ · כָּל שְׂאִינוּ מֵאֵכֶל אָדָם ·
וּמֵאֵכֶל בְּהֵמָה · וּמִמִּין הַצּוֹבְעִין · וּמִתְקִיִּים בְּאֶרֶץ · יֵשׁ
לוֹ שְׁבִיעִית · וּלְדַמְיוֹ שְׁבִיעִית · אֵין לוֹ בִּיעוּר וְאֵין לְדַמְיוֹ
בִּיעוּר · וְאֵיזָה · זֶה עֵקֶר הַלּוֹף הַשּׁוֹטֵה · וְעֵקֶר הַדִּנְדָּנָה ·
וְהַעֲקָרְבָּנִין · וְהַחֲלָבִצִין · וְהַבּוֹכְרִיא · וּמִמִּין הַצּוֹבְעִין ·
הַפּוֹאָה וְהַרְכָּפָא · יֵשׁ לָהֶם שְׁבִיעִית וּלְדַמְיָהּ שְׁבִיעִית ·
אֵין לָהֶם בִּיעוּר וְלֹא לְדַמְיָהּ בִּיעוּר · רַבִּי מֵאִיר אָמַר
דַּמְיָהּ מִתְבַּעְרִין עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה · אָמְרוּ לוֹ לָהֶן אֵין
בִּיעוּר · קֵל וְחוֹמֶר לְדַמְיָהּ:

ג · קְלִיפֵי רִמּוֹן וְהַנֵּץ שָׁלוֹ · קְלִיפֵי אֶגְזִיזִים וְהַגֶּרְעִינִין · יֵשׁ
לָהֶם שְׁבִיעִית וּלְדַמְיָהּ שְׁבִיעִית · הַצֶּבַע צוֹבֵעַ לְעֵצָמוֹ ·
וְלֹא יִצְבַּע בְּשֹׁכֶר · שְׂאִין עוֹשִׂין סְחוּרָה בְּפִירוֹת שְׁבִיעִית ·
וְלֹא בְּבִכּוּרוֹת · וְלֹא בְּתֵרוֹמוֹת · וְלֹא בְּנִבְלוֹת · וְלֹא
בְּטֵרְפוֹת · וְלֹא בְּשִׁקְצִים · וְלֹא בְּרִמָּשִׁים · וְלֹא יִהְיֶה לוֹקָח
יִרְקוֹת שְׂדֵה וּמוֹכֵר בְּשׁוּק · אֲבָל הוּא לוֹקָח וּבָנוּ מוֹכֵר עַל
יָדוֹ · לָקַח לְעֵצָמוֹ וְהוֹתִיר · מוֹתֵר לְמִכְרָן:

ד · לָקַח בְּכוֹר לְמִשְׁתָּה בָנוּ אוֹ לְרָגֵל · וְלֹא צָרִיד לוֹ ·
מוֹתֵר לְמִכְרוֹ · צָדִי חֲתָה עוֹפוֹת וְדָגִים · שֶׁנִּדְמְנוּ לָהֶם מִיָּנִי
טְמֵאִין · מוֹתֵר לְמִכְרָן · רַבִּי יְהוּדָה אָמַר אֵף מִי שֶׁנִּתְמַנָּה

לֹא לְפִי דְרָכּוֹ • לֹקַח וּמוֹכֵר • וּבִלְבָּד שֶׁלֹּא תִהְיֶה אוֹמְנוּתוֹ
בְּכֶד • וְחֲכָמִים אוֹסְרִין:

ה' לֹלְבֵי זֵרְדִים וְהַחְרוּבִין • יֵשׁ לָהֶם שְׁבִיעִית וּלְדַמְיָהּ
שְׁבִיעִית • יֵשׁ לָהֶם בִּיעוּר וּלְדַמְיָהּ בִּיעוּר • לֹלְבֵי
הָאֵלֶּה וְהַבְּטָנָה וְהָאֶטְדִין • יֵשׁ לָהֶם שְׁבִיעִית • וּלְדַמְיָהּ
שְׁבִיעִית • אֵין לָהֶם בִּיעוּר וְלֹא לְדַמְיָהּ בִּיעוּר • אָבֵל לַעֲלִין
יֵשׁ בִּיעוּר • מִפְּנֵי שְׁנוּשְׁרִין מֵאֲבִיהֶן:

י' הוֹרֵד וְהַכְפֵּר וְהַקְטִף וְהַלּוּטִים • יֵשׁ לָהֶם שְׁבִיעִית •
וּלְדַמְיָהּ שְׁבִיעִית • רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר אֵין לְקַטֵּף שְׁבִיעִית •
מִפְּנֵי שְׁאִינוֹ פָּרִי:

י' וְרָד חֲדָשׁ שֶׁכָּבְשׁוּ בְשֶׁמֶן יֶשֶׁן • יִלְקֹט אֶת הַוֹרֵד • וַיֵּשֶׁן
בְּחֲדָשׁ חֵיִיב בְּבִיעוּר • חֲרוּבִים חֲדָשִׁים שֶׁכָּבְשׁוּ בַיֵּין יֶשֶׁן •
וַיֵּשְׁנִים בְּחֲדָשׁ • חֵיִיבִין בְּבִיעוּר • זֶה הַכָּלָל • כָּל שֶׁהוּא
בְּנוֹתֵן טַעַם חֵיִיב לְבָעֵר • מִן בְּשִׂאֵינוֹ מִינוֹ • וּמִן בְּמִינוֹ
כָּל שֶׁהוּא • שְׁבִיעִית אוֹסֶרֶת כָּל שֶׁהוּא בְּמִינָה • וְשֶׁלֹּא
בְּמִינָה בְּנוֹתֵן טַעַם:

פרק ח

כָּלֵל גָּדוֹל אָמְרוּ בִּשְׁבִיעִית · כָּל הַמְּיוֹחֵד לְמֹאכֵל אָדָם
 אֵין עוֹשִׂין מִמֶּנּוּ מְלוּגָמָא לְאָדָם · וְאֵין צָרִיד לֹאמַר
 לְבִהְמָה · וְכָל שְׂאִינוּ מְיוֹחֵד לְמֹאכֵל אָדָם עוֹשִׂין מִמֶּנּוּ
 מְלוּגָמָא לְאָדָם אֲבָל לֹא לְבִהְמָה · וְכָל שְׂאִינוּ מְיוֹחֵד לֹא
 לְמֹאכֵל אָדָם וְלֹא לְמֹאכֵל בְּהֵמָה · חֲשֵׁב עָלָיו לְמֹאכֵל
 אָדָם וְלְמֹאכֵל בְּהֵמָה · נוֹתֵנִין עָלָיו חוֹמְרֵי אָדָם וְחוֹמְרֵי
 בְּהֵמָה · חֲשֵׁב עָלָיו לְעֵצִים הָרִי הוּא כְּעֵצִים · כְּגוֹן הַסִּיאָה
 וְהָאֵזוֹב וְהַקּוֹרְנִית:

^ב שְׁבִיעִית נִתְּנָה לְאֹכִילָה וְלִשְׁתִּיָּה וְלִסִּיכָה · לְאֹכֹל דְּבַר
 שְׂדֵרְכוּ לְאֹכֹל · (וְלִשְׁתּוֹת דְּבַר שְׂדֵרְכוּ לִשְׁתּוֹת) וְלִסּוּד
 דְּבַר שְׂדֵרְכוּ לִסּוּד · לֹא יִסּוּד יֵין וְחוֹמֶץ · אֲבָל סָד הוּא אֶת
 הַשֶּׁמֶן · וְכֵן בְּתֵרוּמָה וּבִמְעֵשֶׁר שְׁנֵי · קֹל מֵהֶם שְׁבִיעִית
 שְׁנִתְּנָה לְהַדְלִקַת הַנֵּר:

^ג אֵין מוֹכְרִין פִּירוֹת שְׁבִיעִית לֹא בְּמִידָה · וְלֹא בְּמִשְׁקָל ·
 וְלֹא בְּמִנְיָן · וְלֹא תֵּאֵנִים בְּמִנְיָן · וְלֹא יֶרֶק בְּמִשְׁקָל · בֵּית
 שְׁמַאי אוֹמְרִים אֵף לֹא אֲגָדוֹת · וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים אֶת
 שְׂדֵרְכוּ לְאִגּוֹד אוֹתוֹ בְּבֵית · אוֹגְדִין אוֹתוֹ בְּשׁוֹק כְּגוֹן
 הַכְּרִישִׁין וְגַן הַחֶלֶב:

^ד הָאוֹמֵר לְפֹעֵל הָאֵל לָךְ אִיסֵּר זֶה וְלִקֵּט לִי יֶרֶק הַיּוֹם
 שְׂכָרוֹ מוֹתֵר · לִקֵּט לִי בּוֹ יֶרֶק הַיּוֹם שְׂכָרוֹ אֲסוּר · לִקַּח
 מִן הַנֶּחֱתוֹם כֶּכֶר בְּפוֹנְדִיּוֹן כְּשֶׁאֵלְקוּט יֶרְקוֹת שְׂדֵה אֲבִיא

לך מותר · לקח ממנו סתם לא ישלם לו מדמי שביעית ·
שאין פורעין חוב מדמי שביעית:

^ה אין נותנין לא לביר ולא לבלן ולא לספר ולא לספן ·
אבל נותן הוא לביר לשתות · ולכלן הוא נותן מתנת חנם:

^י תאנים של שביעית אין קוצין אותן במוקצה · אבל קוצה
הוא בחרבה · אין דורכין ענבים בגת · אבל דורד הוא
בעריבה · ואין עושין זיתים בבד ובקוטב · אבל כותש
הוא ומכניס לבודידה · רבי שמעון אומר אף טוחן הוא
בבית הבד ומכניס לבודידה:

^י אין מבשלין ירק של שביעית בשמן של תרומה שלא
יביאנו לידי פסול · רבי שמעון מתיר · ואחרון אחרון
נתפש בשביעית · והפרי עצמו אסור:

^ח אין לוקחים עבדים וקרקעות ובהמה טמאה מדמי
שביעית · ואם לקח יאכל כנגדן · אין מביאין קיני זבים ·
וקיני זבות · וקיני יולדות · מדמי שביעית · ואם הביא
יאכל כנגדן · אין סכין פלים בשמן של שביעית · ואם
סד יאכל כנגדו:

^ט עור שסכו בשמן של שביעית · רבי אליעזר אומר
ידלק וחכמים אומרים יאכל כנגדו · אמרו לפני רבי
עקיבא · אומר הִיא רבי אליעזר עור שסכו בשמן של

שְׁבִיעִית יִדְלַק . אָמַר לָהֶם שְׁתּוֹקוּ לֹא אוֹמַר לָכֶם מֵה
שָׂרְבִי אֲלִיעֶזֶר אוֹמַר בּוֹ:

וְעוֹד אָמְרוּ לִפְנֵיו . אוֹמַר הִיא רַבִּי אֲלִיעֶזֶר הָאוֹכֵל פֶּת
כּוֹתִים כְּאוֹכֵל בֶּשֶׂר חֲזִיר . אָמַר לָהֶם שְׁתּוֹקוּ לֹא אוֹמַר
לָכֶם מֵה שָׂרְבִי אֲלִיעֶזֶר אוֹמַר בּוֹ:

”מֵרַחֵץ שֶׁהִסְקָה בְּתֵבָן אוֹ בִקְשׁ שֶׁל שְׁבִיעִית מוֹתֵר
לִרְחוּץ בָּהּ . וְאִם מִתַּחֲשֵׁב הוּא הִרִי זֶה לֹא יֵרַחֵץ:

פרק ט

הַפִּיגִם וְהִרְבּוּזִין הַשּׁוֹטִים וְהַחֲלָלִיּוֹת . כּוֹסֶבֶר
שְׁבֵהָרִים . וְהַכֶּרֶפֶס שְׁבֵנְהָרוֹת . וְהַגֶּרְגֵר שֶׁל
אָפֶר . פְּטוּרִין מִן הַמַּעֲשָׂרוֹת . וְנִלְקָחִין מִכָּל אָדָם
בְּשִׁבְעִית שָׂאִין כִּיּוֹצֵא בָהֶם נִשְׁמֵר . רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר
סְפִיחֵי חֲרָדֵל מוֹתְרִין שְׁלֹא נִחְשְׁדוּ עָלֵיהֶן עוֹבְרֵי עֲבִירָה .
רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמַר כָּל הַסְּפִיחִין מוֹתְרִין . חוּץ מִסְּפִיחֵי
כְּרוֹב שָׂאִין כִּיּוֹצֵא בָהֶם בִּירְקוֹת שָׂדֶה . וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים
כָּל הַסְּפִיחִין אֲסוּרִין:

ב שֶׁלֹשׁ אֲרָצוֹת לְבִיעוֹר . יְהוּדָה . וְעֵבֶר הִירְדֵן . וְהַגָּלִיל .
וְשֶׁלֹשׁ שֶׁלֹשׁ אֲרָצוֹת לְכָל אַחַת וְאַחַת . גָּלִיל הָעֲלִיּוֹן .
וְגָלִיל הַתַּחְתּוֹן . וְהָעֵמֶק . מִכֶּכֶּר חֲנַנְיָה וּלְמַעֲלָן כָּל שְׂאִינוֹ
מִגִּידֵל שְׁקָמִין גָּלִיל הָעֲלִיּוֹן . וּמִכֶּכֶּר חֲנַנְיָה וּלְמַטָּן כָּל שֶׁהוּא
מִגִּידֵל שְׁקָמִין גָּלִיל הַתַּחְתּוֹן . וּתְחוּם טְבֵרְיָה הָעֵמֶק .
וּבִיהוּדָה הָהָר הַשְּׁפֵלָה וְהָעֵמֶק וְשְׁפֵלַת לוֹד כְּשִׁפְלַת

הדרום וְהָהָר שֶׁלָּהּ כָּהֵר הַמֶּלֶךְ · מִבֵּית חוּרוֹן וְעַד הַיָּם
מְדִינָה אַחַת:

ג' וְלָמָּה אָמְרוּ שֶׁלֹּשׁ אֲרָצוֹת שֶׁיְהִיוּ אוֹכְלִין בְּכָל אַחַת וְאַחַת
עַד שֶׁיִּכְלֶה הָאֲחֵרוֹן שָׁבָה · רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר לֹא אָמְרוּ
שֶׁלֹּשׁ אֲרָצוֹת אֶלָּא בִיהוּדָה · וּשְׂאֵר כָּל הָאֲרָצוֹת כָּהֵר
הַמֶּלֶךְ · וְכָל הָאֲרָצוֹת כְּאַחַת לְזִיתִים וְלִתְמָרִים:

ד' אוֹכְלִין עַל הַמִּפְקָד אֲבָל לֹא עַל הַשְּׁמוֹר · רַבִּי יוֹסִי מֵתִיר
אֵף עַל הַשְּׁמוֹר · אוֹכְלִין עַל הַטְּפִיחִין וְעַל הַדּוּפְרָא אֲבָל
לֹא עַל הַסֶּתֶנִּיּוֹת · רַבִּי יְהוּדָה מֵתִיר כָּל זֶמֶן שֶׁבָּכְרוּ עַד
שֶׁלֹּא יִכְלֶה הַקֵּץ:

ה' הַכּוֹבֵשׁ שֶׁלֹּשָׁה כְּבָשִׁים בְּחֻבֵּית אַחַת · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
אוֹמֵר אוֹכְלִין עַל הָרֵאשׁוֹן · רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר אֵף עַל
הָאֲחֵרוֹן · רַבִּי גִמְלִיאֵל אוֹמֵר כָּל שְׂכָלָה מִינּוּ מִן הַשָּׂדֶה
יִבְעַר מִינּוּ מִן הַחֻבֵּית (וְהִלָּכָה כַּדְּבָרִיו) · רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר
כָּל יֶרֶק אֶחָד לְבִיעוֹר · אוֹכְלִין בְּרִגְלָהּ עַד שֶׁיִּכְלוּ סְגִרְיּוֹת
מִבִּקְעַת בֵּית גִּטּוּפָה:

ו' הַמִּלְקֵט עֹשִׁבִים לַחִים עַד שֶׁיִּבֹּשׁ הַמֶּתוֹק · וְהַמְּגַבֵּב
בִּיבֹשׁ עַד שֶׁתֵּרֵד רְבִיעָה שְׁנִיָּה · עַלִי קָנִים · וְעַלִי גִפְנִים ·
עַד שֶׁיִּשְׁוֹרוּ מֵאֲבִיהֶן · וְהַמְּגַבֵּב בִּיבֹשׁ עַד שֶׁתֵּרֵד רְבִיעָה
שְׁנִיָּה · רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר בְּכֻלָּן עַד שֶׁתֵּרֵד רְבִיעָה שְׁנִיָּה:

י כִּיּוֹצֵא בּוֹ הַמְשָׁכִיר בֵּית לַחֲבִירוֹ עַד הַגְּשָׁמִים · עַד שֶׁתֵּרֶד רְבִיעָה שְׁנִיָּה · הַמְדָּר הַנָּאָה מִחֲבִירוֹ עַד הַגְּשָׁמִים · עַד שֶׁתֵּרֶד רְבִיעָה שְׁנִיָּה · עַד אֵימָתִי עָנִיִּים נִכְנָסִין לַפְּרָדְסוֹת עַד שֶׁתֵּרֶד רְבִיעָה שְׁנִיָּה · מֵאֵימָתִי נִהְנִין וְשׁוֹרְפִין בַּתֶּבֶן וּבִקֵּשׁ שֶׁל שְׁבִיעִית · מִשֶּׁתֵּרֶד רְבִיעָה שְׁנִיָּה:

ח מִי שֶׁהָיוּ לוֹ פִּירוֹת שְׁבִיעִית · וְהִגִּיעַ שַׁעַת הַבִּיעוּר · מִחֲלֵק מְזוֹן שְׁלֹשׁ סְעוּדוֹת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד · וְעָנִיִּים אוֹכְלִין אַחֵר הַבִּיעוּר · אָבֵל לֹא עֲשִׂירִים דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה · רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר אֶחָד עָנִיִּים וְאֶחָד עֲשִׂירִים אוֹכְלִין אַחֵר הַבִּיעוּר:

ט מִי שֶׁהָיוּ לוֹ פִּירוֹת שְׁבִיעִית שֶׁנִּפְּלוּ לוֹ בִּירוּשָׁה אוֹ שֶׁנִּתְּנוּ לוֹ בְּמִתְּנָה · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר יִנָּתְנוּ לְאוֹכְלֵיהֶן · וַחֲכָמִים אוֹמְרִים אֵין הַחוּטָא גִשְׁפָּר אֱלָא יִמְכְּרוּ לְאוֹכְלֵיהֶן · וְדַמִּיהֶם יִתְחַלְקוּ לְכָל אָדָם · הָאוֹכֵל מַעֲסֶסֶת שְׁבִיעִית עַד שֶׁלֹּא הוֹרְמָה חֻלְתָּהּ · חַיִּיב מִיתָה:

פרק י

שְׁבִיעִית מְשַׁמֶּטת אֶת הַמְּלוֹה בְּשֶׁטֶר וְשֵׁלָא בְּשֶׁטֶר ·
הַקֶּפֶת הַחֲנוּת אֵינָה מְשַׁמֶּטת · וְאִם עֲשָׂאָה
מְלוֹה הָרִי זֶה מְשַׁמֶּטת · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הָרֵאשׁוֹן
הָרֵאשׁוֹן מְשַׁמֶּט · שֶׁכֶּר שְׁכִיר אֵינוֹ מְשַׁמֵּט · וְאִם עֲשָׂאֻ
מְלוֹה הָרִי זֶה מְשַׁמֵּט · רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר כָּל מְלָאכָה
שֶׁפּוֹסְקֶת בְּשִׁבְעִית מְשַׁמֶּטת · וְשֵׁאִינָה פּוֹסְקֶת בְּשִׁבְעִית
אֵינָה מְשַׁמֶּטת:

^א הַשּׁוֹחֵט אֶת הַפֶּרָה וְחִלְקָהּ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה אִם הִיָּה
הַחֹדֶשׁ מֵעֶבֶר מְשַׁמֵּט · וְאִם לֹא אֵינוֹ מְשַׁמֵּט · הָאוֹנֵס
וְהַמִּפְתָּה וְהַמוֹצֵיא שֵׁם רָע וְכָל מַעֲשֵׂה בֵּית דִּין אֵינֶן
מְשַׁמְטִין · הַמְּלוֹה עַל הַמִּשְׁכּוֹן וְהַמוֹסֵר שְׁטָרוֹתָיו לְבֵית
דִּין אֵינֶן מְשַׁמְטִין:

^ג פְּרוֹזְבוֹל אֵינוֹ מְשַׁמֵּט · זֶה אֶחָד מִן הַדְּבָרִים שֶׁהִתְקִין
הַלֵּל הַזֶּקֶן · כְּשֶׁרָאָה שֶׁנִּמְנְעוּ הָעָם מִלְּהִלּוֹת זֶה אֶת זֶה ·
וְעוֹבְרִין עַל מֶה שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה הַשְּׁמֵר לְךָ פֶּן יִהְיֶה דְבָר
עִם לִבְבְּךָ בְּלִיעַל וְגוֹמֵר · הִתְקִין הַלֵּל פְּרוֹזְבוֹל:

^ד זֶהוּ גּוֹפוֹ שֶׁל פְּרוֹזְבוֹל מוֹסֵר אֲנִי לָכֶם אִישׁ פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי
הַדִּינִין שְׁבִמְקוֹם פְּלוֹנִי · שֶׁכָּל חוֹב שֵׁישׁ לִי שֶׁאֲגַבְנוּ כָּל
זְמַן שֶׁאֲרָצָה · וְהַדִּינִים חוֹתְמִין לְמָטָה אוֹ הָעֵדִים:

ה פְּרוּזְבוּל הַמִּקְדָּם כָּשֶׁר וְהַמְּאוּחָר פָּסוּל · שְׁטָרִי
 חוּב הַמִּקְדָּמִים פָּסוּלִין וְהַמְּאוּחָרִין כָּשֵׁרִים · אֶחָד לֹוּה
 מִחֲמֹשֶׁה כּוֹתֵב פְּרוּזְבוּל לְכָל אֶחָד וְאֶחָד · תִּמְשָׁה לוֹוִין
 מֵאֶחָד אֵינּוּ כּוֹתֵב אֶלָּא פְּרוּזְבוּל אֶחָד לְכָלֶם:

י אֵין כּוֹתְבִין פְּרוּזְבוּל אֶלָּא עַל הַקֶּרֶקַע · אִם אֵין לוֹ · מִזְכָּה
 הוּא בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ כָּל שְׂהוּא · הֵיתָה לוֹ שְׂדֵהוּ מִמִּשְׁכַּנָּת
 בְּעִיר כּוֹתְבִים עָלֶיהָ פְּרוּזְבוּל · רַבִּי חוּצְפִית אוֹמֵר כּוֹתְבִין
 לְאִישׁ עַל נִכְסֵי אִשְׁתּוֹ · וְלִיתְּוָמִים עַל נִכְסֵי אֶפְסָרוֹפִין:

י' כּוֹרֵת דְּבוּרִים רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר הָרִי הִיא כְּקֶרֶקַע ·
 וְכוֹתְבִין עָלֶיהָ פְּרוּזְבוּל · וְאֵינָהּ מִקְבֶּלֶת טוּמְאָה
 בְּמִקְוָמָה · וְהִרְוֹדָה מִמֶּנָּה בְּשַׁבַּת חִיִּיב · וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים
 אֵינָהּ כְּקֶרֶקַע וְאֵין כּוֹתְבִין עָלֶיהָ פְּרוּזְבוּל וּמִקְבֶּלֶת טוּמְאָה
 בְּמִקְוָמָה · וְהִרְוֹדָה מִמֶּנָּה בְּשַׁבַּת פָּטוּר:

י"ה הַמַּחֲזִיר חוּב בְּשִׁבְיעִית יֹאמֵר לוֹ מְשֻׁמֵּט אָנִי · אָמַר לוֹ
 אָף עַל פִּי כֵן יִקְבֹּל מִמֶּנּוּ שְׁנֵאמַר וְזֶה דְּבַר הַשְּׁמֵטָה ·
 כִּיּוֹצֵא בּוֹ רוֹצֵחַ שְׁגָלָה לְעִיר מִקְלָט וְרָצוּ אַנְשֵׁי הָעִיר
 לְכַבְּדוֹ · יֹאמֵר לָהֶם רוֹצֵחַ אָנִי · אָמְרוּ לוֹ אָף עַל פִּי כֵן
 יִקְבֹּל מֵהֶם שְׁנֵאמַר וְזֶה דְּבַר הַרוֹצֵחַ:

ט הַמַּחֲזִיר חוּב בְּשִׁבְיעִית רוּחַ חֻכָּמִים נוֹחָה הֵימָּנוּ · הַלּוֹוֹה
 מִן הַגֵּר שְׁנֵתִּיגֵירוֹ בָּנִיו עִמּוֹ לֹא יַחֲזִיר לְבָנָיו · וְאִם הִחֲזִיר
 רוּחַ חֻכָּמִים נוֹחָה הֵימָּנוּ · כָּל הַמְּטַלְטְלִים נִקְנִין בַּמִּשְׁכָּה
 וְכָל הַמְּקִיִּים אֶת דְּבָרוֹ רוּחַ חֻכָּמִים נוֹחָה הֵימָּנוּ: סליק

מסכת תרומה

פרק א

חמשה לא יתרמו · ואם תרמו אין תרומתן תרומה ·
החרש והשוטה והקטן והתורם את שאינו
שלו · נכרי שתרים את של ישראל אפילו ברשות אין
תרומתו תרומה:

ב חרש המדבר ואינו שומע לא יתרום ואם תרים תרומתו
תרומה · חרש שדברו בו חכמים בכל מקום · שאינו לא
שומע ולא מדבר:

ג קטן שלא הביא שתי שערות רבי יהודה אומר תרומתו
תרומה · רבי יוסי אומר אם עד שלא בא לעונת נדרים
אין תרומתו תרומה ומשבא לעונת נדרים תרומתו
תרומה:

ד אין תורמין זיתים על השמן ולא ענבים על היין ואם
תרמו בית שמאי אומרים תרומת עצמן בהם · ובית הלל
אומרים אין תרומתן תרומה:

ה אין תורמין מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה ומן
ההפקר · ולא ממעשר ראשון (שנגטלה תרומתו) ולא
ממעשר שני והקדש (שנפדו) ולא מן החייב על הפטור
ולא מן הפטור על החייב · ולא מן התלוש על המחבר
ולא מן המחבר על התלוש ולא מן החדש על הישן ולא

מן הישן על החדש · ולא מפירות הארץ על פירות חוצה
 לארץ ולא מפירות חוצה לארץ על פירות הארץ · ואם
 תרמו אין תרומתן תרומה:

י חמשה לא יתרמו ואם תרמו תרומתן תרומה · האלם
 והשכור והערום והסומא ובעל קרי לא יתרמו ואם
 תרמו תרומתן תרומה:

י אין תורמין לא במדה ולא במשקל ולא במנין · אבל
 תורם הוא את המדוד ואת השקול ואת המנוי · אין
 תורמין בסל ובקפה שהם של מדה · אבל תורם הוא
 בהן חציין ושלישן · לא יתרום בסאה חציה · שחציה
 מדה:

י"א אין תורמין שמן על זיתים הנכתשין ולא יין על ענבים
 הנדרכות · ואם תרם תרומתו תרומה ויחזור ויתרום ·
 הראשונה מדמעת בפני עצמה וחיובין עליה חומש אבל
 לא שניה:

י"ב ותורמין שמן על זיתים הנכתשין · ויין על ענבים
 לעשותן צמוקין · הרי שתירם שמן על זיתים לאכילה
 וזיתים על זיתים לאכילה ויין על ענבים לאכילה וענבים
 על ענבים לאכילה · ונמלך לדורכן · אינו צריך לתרום:

י"ג אין תורמין מדבר שנגמרה מלאכתו · על דבר שלא
 נגמרה מלאכתו · ולא מדבר שלא נגמרה מלאכתו ·

עַל דָּבָר שֶׁנִּגְמְרָה מְלֹאכָתּוֹ • וְלֹא מִדְּבַר שֶׁלֹּא נִגְמְרָה
מְלֹאכָתּוֹ עַל דָּבָר שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלֹאכָתּוֹ • וְאִם תִּרְמוּ
תְּרוּמָתָן תְּרוּמָה:

פרק ב

אֵין תּוֹרְמִין מִטְּהוֹר עַל הַטָּמֵא • וְאִם תִּרְמוּ תְּרוּמָתָן
תְּרוּמָה • בְּאַמֶּת אָמְרוּ הָעָגוּל שֶׁל דְּבִילָה שֶׁנִּטְמָא
מִקְצָתּוֹ • תּוֹרֵם מִן הַטְּהוֹר שֵׁישׁ בּוֹ עַל הַטָּמֵא שֵׁישׁ
בּוֹ • וְכֵן אֶגְדָּה שֶׁל יָרֵק וְכֵן עֶרְמָה • הֵיוּ שְׁנֵי עֲגוּלִין שְׁתֵּי
אֶגְדּוֹת • שְׁתֵּי עֶרְמוֹת • אַחַת טָמְאָה וְאַחַת טְהוֹרָה • לֹא
יִתְרוֹם מִזֶּה עַל זֶה • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר תּוֹרְמִין מִן הַטְּהוֹר
עַל הַטָּמֵא:

^ב אֵין תּוֹרְמִין מִן הַטָּמֵא עַל הַטְּהוֹר • וְאִם תִּרְם שׁוּגִג
תְּרוּמָתּוֹ תְּרוּמָה • וּמִזִּיד לֹא עֲשֵׂה כְּלוּם • וְכֵן בֶּן לְוִי שֶׁהָיָה
לֹא מַעֲשֵׂר טָבֵל הָיָה מִפְּרִישׁ עָלָיו וְהוֹלֵךְ • שׁוּגִג מֶה שֶׁעֲשֵׂה
עָשׂוֹי • מִזִּיד לֹא עֲשֵׂה כְּלוּם • רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עִם הָיָה
יֹדֵעַ בּוֹ בַּתְּחִלָּה • אָף עַל פִּי שֶׁהוּא שׁוּגִג לֹא עֲשֵׂה כְּלוּם:

^ג הַמִּטְבִּיל כְּלִים בְּשַׁבָּת שׁוּגִג יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם • מִזִּיד לֹא
יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם • הַמַּעֲשֵׂר וְהַמִּבְשֵׁל בְּשַׁבָּת • שׁוּגִג יֹאכֵל •
מִזִּיד לֹא יֹאכֵל • הַנוֹטֵעַ בְּשַׁבָּת • שׁוּגִג יִקְיִים • מִזִּיד יַעֲקוֹר
וּבְשִׁבְעִית בֵּין שׁוּגִג בֵּין מִזִּיד יַעֲקוֹר:

י אין תורמין ממין על שאינו מינו . ואם תרם אין תרומתו תרומה . כל מין חטים אחד . כל מין תאנים וגרוגרות ודבילה אחד . ותורם מזה על זה . כל מקום שיש כהן תורם מן היפה . וכל מקום שאין כהן תורם מן המתקנים . רבי יהודה אומר לעולם הוא תורם מן היפה:

ה תורמין בצל קטן שלם ולא חצי בצל גדול . רבי יהודה אומר לא כי אלא חצי בצל גדול . וכן היה רבי יהודה אומר תורמין בצלים מבני המדינה על הכופרים . אבל לא מן הכופרים על בני המדינה . מפני שהוא מאכל פוליטיקין:

י ותורמין זיתי שמן על זיתי כבש . ולא זיתי כבש על זיתי שמן . ויין שאינו מבשל על המבשל . ולא מן המבשל על שאינו מבשל . זה הכלל כל שהוא בלאים בחבירו לא יתרום מזה על זה . אפילו מן היפה על הרע . וכל שאינו בלאים בחבירו תורם מן היפה על הרע . אבל לא מן הרע על היפה . ואם תרם מן הרע על היפה תרומתו תרומה . חוץ מן הזוגין על החטים שאינן אכל . והקישות . והמלפפון . מין אחד . רבי יהודה אומר שני מינין:

פרק ג

הַתּוֹרֵם קִישוּתִי וְנִמְצְאָת מָרָה · אֲבִטִיחַ וְנִמְצְאָת
 סְרוּחָה · תְּרוּמָה וְיַחְזוֹר וְיִתְרוֹם · הַתּוֹרֵם חֲבִית
 שֶׁל יֵין וְנִמְצְאָת שֶׁל חֹמֶץ · אִם יָדוּעַ שֶׁהִיָּתָה שֶׁל חֹמֶץ עַד
 שֶׁלֹּא תִרְמָה אֵינָה תְּרוּמָה · אִם מִשְׁתַּרְמָה הִחְמִיצָה הָרִי
 זֶה תְּרוּמָה · אִם סָפַק תְּרוּמָה וְיַחְזוֹר וְיִתְרוֹם · הָרִאשׁוֹנָה
 אֵינָה מְדַמְעֶת בִּפְנֵי עֲצָמָה · וְאִין חֵיבִין עָלֶיהָ חֹמֶשׁ · וְכֵן
 הַשְּׁנִיָּה:

^ב נִפְלָה אַחַת מֵהֶן לְתוֹךְ הַחֹלִין אֵינָה מְדַמְעֶתָן · נִפְלָה
 שְׁנִיָּה לְמָקוֹם אַחֵר אֵינָה מְדַמְעֶתָן · נִפְלוּ שְׁתֵּיהֶן לְמָקוֹם
 אֶחָד · מְדַמְעוֹת כִּקְטָנָה שֶׁבִּשְׁתֵּיהֶן:

^ג הַשְּׁתֵּפִין שֶׁתִּרְמוּ זֶה אַחֵר זֶה · רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר תְּרוּמַת
 שְׁנֵיהֶם תְּרוּמָה · וְחֲכָמִים אוֹמְרִים תְּרוּמַת הָרִאשׁוֹן
 תְּרוּמָה · רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר אִם תֵּרַם הָרִאשׁוֹן כְּשִׁיעוֹר אֵין
 תְּרוּמַת הַשְּׁנִי תְּרוּמָה · וְאִם לֹא תֵרַם הָרִאשׁוֹן כְּשִׁיעוֹר ·
 תְּרוּמַת הַשְּׁנִי תְּרוּמָה:

^ד בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּשֵׁלֹא דְבָר · אֲבָל הִרְשָׁה אֶת בֶּן
 בֵּיתוֹ · אוֹ אֶת עַבְדּוֹ · אוֹ אֶת שִׁפְחָתוֹ לְתֵרוֹם · תְּרוּמָתוֹ
 תְּרוּמָה · בְּטֹל · עַם עַד שֶׁלֹּא תֵרַם בְּטֹל · אֵין תְּרוּמָתוֹ
 תְּרוּמָה · וְאִם מִשְׁתַּרְם בְּטֹל תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה · הַפּוֹעֲלִים
 אֵין לָהֶם רְשׁוּת לְתֵרוֹם חוּץ מִן הַדְּרוּכוֹת שֶׁהֵן מִטְמְאִין
 אֶת הַגֶּת מִיָּד:

ה האומר תרומת הכרי זה בתוכו . ומעשרותיו בתוכו
תרומת מעשר זה בתוכו . רבי שמעון אומר קרא שם .
וחכמים אומרים עד שיאמר בצפון או בדרום . רבי
אלעזר חסמא אומר האומר תרומת הכרי ממנו עליו
קרא שם . רבי אליעזר בן יעקב אומר האומר עשור
מעשר זה עשוי תרומת מעשר עליו קרא שם :

י המקדים תרומה לבכורים מעשר ראשון לתרומה .
מעשר שני לראשון . אף על פי שהוא עובר בלא
תעשה . מה שעשה עשוי . שנאמר מלאתך ודמעת לא
תאחר :

י ומגזין שיקדימו הבכורים לתרומה . זה קרוי תרומה
וראשית . וזה קרוי תרומה וראשית . אלא יקדימו
הבכורים שהן בכורים לכל . ותרומה לראשון שהיא
ראשית . מעשר ראשון לשני שיש בו ראשית :

י המתכוין לומר תרומה ואמר מעשר . מעשר ואמר
תרומה . עולה ואמר שלמים . שלמים ואמר עולה .
שאיני נכנס לבית זה ואמר לזה . שאיני נהנה לזה ואמר
לזה . לא אומר כלום עד שיהו פיו ולבו שוין :

ט הנכרי והביתי . תרומתן תרומה . ומעשרותיהן מעשר
וחקדשן הקדש . רבי יהודה אומר אין לנכרי פרים רבעי .
וחכמים אומרים יש לו . תרומת הנכרי מדמעת וחייבין
עליה חמש . ורבי שמעון פוטר :

פרק ד

הַמִּפְּרִישׁ מִקְצַת תְּרוּמָה וּמַעֲשָׂרוֹת מוֹצִיא מִמֶּנּוּ
תְּרוּמָה עָלָיו • אֲבָל לֹא לְמָקוֹם אֲחֵר • רַבִּי
מֵאִיר אֹמֵר אֵף מוֹצִיא הוּא לְמָקוֹם אֲחֵר תְּרוּמָה
וּמַעֲשָׂרוֹת:

בִּמִּי שֶׁהָיוּ פִּירוֹתָיו בְּמַגוּרָה וְנָתַן סָאָה לְבֵן לֹוי וְסָאָה
לְעֵנִי • מִפְּרִישׁ עַד שְׁמוֹנֶה סָאִין וְאוֹכְלֵן דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר •
וְחֻכָּמִים אֹמְרִים אֵינוֹ מִפְּרִישׁ אֶלָּא לְפִי חֶשְׁבֹּן:

גִּשְׂעוֹר תְּרוּמָה עֵין יָפָה אֶחָד מֵאַרְבָּעִים • בֵּית
שְׁמַאי אֹמְרִים מְשֻׁלָּשִׁים • וְהַבְּנוֹנִית מִחֲמִשִּׁים • וְהֶרְעָה
מִשְׁשִׁים • תָּרֵם וְעָלָה בִּידּוֹ אֶחָד מִשְׁשִׁים תְּרוּמָה וְאֵינוֹ
צָרִיד לְתָרוּם • חֲזַר וְהוֹסִיף חֵיִיב בְּמַעֲשָׂרוֹת • עָלָה בִּידּוֹ
מִשְׁשִׁים וְאֶחָד תְּרוּמָה וַיַּחֲזֹר וַיִּתְּרוּם • כִּמוֹ שֶׁהוּא לְמוֹד
בְּמַדָּה וּבִמְשָׁקל וּבִמְנִין • רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר אֵף שְׁלֹא מִן
הַמוֹקֵף:

דִּהָאֹמֵר לְשְׁלִיחוֹ צֵא וְתָרוּם • תּוֹרֵם כְּדַעְתּוֹ שֶׁל בַּעַל
הַבֵּית • אִם אֵינוֹ יוֹדֵעַ דַּעְתּוֹ שֶׁל בַּעַל הַבֵּית תּוֹרֵם
כְּבִינוֹנִית • אַחַת מִחֲמִשִּׁים • פָּחַת עֲשָׂרָה אוֹ הוֹסִיף
עֲשָׂרָה תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה • אִם נִתְכַּוֵּן לְהוֹסִיף אֶפְּלוֹ אַחַת
אֵין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה:

ה' המרבה בתרומה רבי אליעזר אומר אחד מעשרה בתרומת מעשר יתר מכאן יעשה תרומת מעשר למקום אחר רבי ישמעאל אומר מחצה חולין ומחצה תרומה רבי טרפון ורבי עקיבא אומרים עד שישייר שם חולין:

י' בשלשה פרקים משערים את הכלכלה בבפורות ובסיפות ובאמצע הקיץ המונה משבח והמודד משבח ממנו והשוקל משבח משלשתן:

י' רבי אליעזר אומר תרומה עולה באחד ומאה רבי יהושע אומר במאה ועוד ועוד זה אין לו שיעור רבי יוסי בן משולם אומר ועוד קב למאה סאה שתות למדמע:

ח' רבי יהושע אומר תאנים שחורות מעלות את הלבנות והלבנות מעלות את השחורות עגולי דבילה הגדולים מעלים את הקטנים והקטנים מעלים את הגדולים העגולים מעלים את המלבנים והמלבנים מעלים את העגולים רבי אליעזר אוסר ורבי עקיבא אומר בידע מה נפלה אין מעלות זו את זו וכשאינו ידוע מה נפלה מעלות זו את זו:

ט' כיצד חמשים תאנים שחורות וחמשים לבנות נפלה שחורה שחורות אסורות והלבנות מתרות נפלה לבנה לבנות אסורות ושחורות מתרות כשאינו ידוע

מה נפלה מעלות זו את זו • ובזו רבי אליעזר מחמיר ורבי יהושע מקל:

• ובזו רבי אליעזר מקל ורבי יהושע מחמיר • בדורס ליטרא קציעות על פי הכד ואינו יודע אי זו היא • רבי אליעזר אומר רואין אותן כאלו הם פרודות והתחתונות מעלות את העליונות • רבי יהושע אומר לא תעלה • עד שיהיו שם מאה כדים:

י" סאה תרומה שנפלה על פי מגורה וקפאה • רבי אליעזר אומר אם יש בקפוי (מאה סאה) תעלה באחד ומאה • רבי יהושע אומר לא תעלה • סאה תרומה שנפלה על פי מגורה יקפאנה • ואם בן למה אמרו תרומה עולה באחת ומאה בשאינו ידוע אם בלולות הן או לאין נפלה:

י"ב שתי קופות ושתי מגורות שנפלה סאה תרומה לתוך אחת מהם • ואין ידוע לאיזו מהן נפלה • מעלות זו את זו • רבי שמעון אומר אפילו הם בשתי עיירות מעלות זו את זו:

י"ג אמר רבי יוסי מעשה בא לפני רבי עקיבא בחמשים אגדות של ירק שנפלה אחת מהן לתוך חציה תרומה • ואמרתי לפניו תעלה • לא שהתרומה עולה בחמשים ואחד • אלא שהיו שם מאה ושני חצאים:

פרק ה

סָאָה תְּרוּמָה טְמֵאָה שֶׁנִּפְלָה לְפָחוֹת מִמָּאָה חוֹלִין • אוֹ
 לְמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן • אוֹ לְמַעֲשֵׂר שְׁנִי אוֹ לְהִקְדֵּשׁ בֵּין
 טְמֵאִין בֵּין טְהוֹרִים יִרְקָבוּ • וְאִם טְהוֹרָה הֵיְתָה אוֹתָהּ
 הַסָּאָה יִמָּכְרוּ לַכֹּהֲנִים בְּדָמֵי תְּרוּמָה • חוּץ מִדָּמֵי אוֹתָהּ
 סָאָה • וְאִם לְמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן נִפְלָה יִקְרָא שֵׁם לְתְּרוּמַת
 מַעֲשֵׂר • וְאִם לְמַעֲשֵׂר שְׁנִי אוֹ לְהִקְדֵּשׁ נִפְלָה הָרִי אֵלּוּ
 יִפְדּוּ • וְאִם טְמֵאִים הָיוּ אוֹתָן הַחוֹלִין יֵאָכְלוּ נְקוּדִים אוֹ
 קְלִיּוֹת אוֹ יִלוּשׁוּ בְּמֵי פִירוֹת אוֹ יִתְחַלְקוּ לְעֶסוֹת • כְּדִי שֶׁלֹּא
 יִהְיֶה בַּמָּקוֹם אֶחָד כְּבִיצָה:

^ב סָאָה תְּרוּמָה טְמֵאָה שֶׁנִּפְלָה לְתוֹךְ מָאָה חוֹלִין טְהוֹרִין •
 רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר תִּירוֹם וְתִשְׂרֹף שְׁאֵנִי אוֹמֵר סָאָה
 שֶׁנִּפְלָה הִיא סָאָה שֶׁעָלְתָה • וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים תַּעֲלֶה
 וְתֵאָכֵל נְקוּדִים אוֹ קְלִיּוֹת אוֹ תִלוּשׁ בְּמֵי פִירוֹת • אוֹ
 תִתְחַלֵּק לְעֶסוֹת כְּדִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה בַּמָּקוֹם אֶחָד כְּבִיצָה:

^ג סָאָה תְּרוּמָה טְהוֹרָה שֶׁנִּפְלָה לְמָאָה חוֹלִין טְמֵאִין תַּעֲלֶה
 וְתֵאָכֵל נְקוּדִים אוֹ קְלִיּוֹת • אוֹ תִלוּשׁ בְּמֵי פִירוֹת אוֹ
 תִתְחַלֵּק לְעֶסוֹת כְּדִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה בַּמָּקוֹם אֶחָד כְּבִיצָה:

^ד סָאָה תְּרוּמָה טְמֵאָה שֶׁנִּפְלָה לְמָאָה סָאָה תְּרוּמָה
 טְהוֹרָה • בֵּית שְׁמַאי אוֹסְרִים וּבֵית הַלֵּל מְתִירִין • אָמְרוּ
 בֵּית הַלֵּל לְבֵית שְׁמַאי הוּאִיל וְטְהוֹרָה אֲסוּרָה לְזָרִים
 וְטְמֵאָה אֲסוּרָה לַכֹּהֲנִים • מֵה טְהוֹרָה עוֹלָה אֵף טְמֵאָה

תַּעֲלֶה · אָמְרוּ לָהֶם בֵּית שְׁמַאי לֹא · אִם הָעֵלוּ הַחוּלִין
הַקָּלִים הַמִּתְרִין לְזָרִים אֶת הַטְּהוֹרָה · תַּעֲלֶה תְּרוּמָה
הַחֲמוּרָה הָאֲסוּרָה לְזָרִים אֶת הַטְּמֵאָה · לְאַחַר שֶׁהוּדוּ
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר תְּרוּם וְתִשְׂרֹף · וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים
אַבְדָּה בְּמִיעוּטָה:

ה סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה הַגְּבִיָּהּ וְנִפְלָה לְמָקוֹם
אַחֵר · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר מִדְּמַעַת כְּתְּרוּמָה וְדָאִי ·
וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים אֵינָה מִדְּמַעַת אֲלֵא לְפִי חֲשַׁבּוֹן:

י סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְפָחוֹת מִמֵּאָה וְנִדְמָעוּ · וְנִפְלָה
מִן הַמְּדוּמָע לְמָקוֹם אַחֵר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר מִדְּמַעַת
כְּתְּרוּמָה וְדָאִי · וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים אֵין הַמְּדוּמָע מִדְּמַעַת
אֲלֵא לְפִי חֲשַׁבּוֹן · וְאֵין הַמְּחַמֵּץ מְחַמֵּץ אֲלֵא לְפִי חֲשַׁבּוֹן ·
וְאֵין הַמֵּים שְׂאוּבִים פּוֹסְלִים אֶת הַמְּקוֹה אֲלֵא לְפִי חֲשַׁבּוֹן:

יז סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה הַגְּבִיָּהּ וְנִפְלָה אַחֲרֶת ·
הַגְּבִיָּהּ וְנִפְלָה אַחֲרֶת הָרִי זֶה מִתְּרַת עַד שֶׁתִּרְבֶּה תְּרוּמָה
עַל הַחוּלִין:

יח סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה וְלֹא הִסְפִּיק לְהַגְבִּיָּהּ ·
עַד שֶׁנִּפְלָה אַחֲרֶת הָרִי זֶה אֲסוּרָה · רַבִּי שְׁמַעוֹן מֵתִיר:

ט סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה וְטַחֲנָן וּפְחָתוּ · כָּשֶׁם
שֶׁפְּחָתוּ הַחוּלִין כִּד פְּחָתָה הַתְּרוּמָה וּמִתֵּר · סָאָה תְּרוּמָה
שֶׁנִּפְלָה לְפָחוֹת מִמֵּאָה וְטַחֲנָן וְהוֹתִירוּ כָּשֶׁם שֶׁהוֹתִירוּ

החולין כִּדְ הוֹתִירָה הַתְּרוּמָה וְאָסוּר · אִם יָדוּעַ שֶׁהַחֲטִים
 שֶׁל חוֹלִין יָפוּת מִשָּׁל תְּרוּמָה מִתֵּר · סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה
 לְפָחוֹת מִמָּאָה וְאַחֲרֵי כֵן נִפְלוּ שֵׁם חוֹלִין · אִם שׁוּגַג מִתֵּר ·
 וְאִם מִזִּיד אָסוּר:

פרק ו

הָאוֹכֵל תְּרוּמָה שׁוּגַג מִשָּׁלִם קֶרֶן וְחוּמֶשׁ · אֶחָד
 הָאוֹכֵל · וְאֶחָד הַשּׁוֹתֶה וְאֶחָד הַסֹּדֵף · אֶחָד
 תְּרוּמָה טְהוֹרָה וְאֶחָד תְּרוּמָה טְמֵאָה מִשָּׁלִם חֲמִשָּׁה
 וְחֲמֵשׁ חֲמִשָּׁה · אֵינוֹ מִשָּׁלִם תְּרוּמָה אֲלֵא חוֹלִין מִתְּקַנִּים ·
 וְהֵם נִעְשִׂין תְּרוּמָה וְהַתְּשֻׁלוּמִין תְּרוּמָה · אִם רָצָה הַכֹּהֵן
 לְמַחֹל אֵינוֹ מוֹחֵל:

^א בֵּית יִשְׂרָאֵל שֶׁאֵכָלָה תְּרוּמָה וְאַחֲרֵי כֵן נִשְׁאֵת לִכְהֵן · אִם
 תְּרוּמָה שְׁלֵא זָכָה בָּהּ כֹּהֵן אֵכָלָה · מִשְׁלֶמֶת קֶרֶן וְחֲמִשׁ
 לְעֶצְמָהּ · וְאִם תְּרוּמָה שֶׁזָּכָה בָּהּ כֹּהֵן אֵכָלָה מִשְׁלֶמֶת קֶרֶן
 לְבַעָלִים וְחֲמִשׁ לְעֶצְמָהּ · מִפְּנֵי שֶׁאִמְרוּ הָאוֹכֵל תְּרוּמָה
 מִשָּׁלִם קֶרֶן לְבַעָלִים · וְחֲמִשׁ לְכָל מִי שִׁירָצָה:

^א הַמֵּאֲכִיל אֶת פּוֹעֲלָיו וְאֶת אוֹרְחָיו תְּרוּמָה · הוּא מִשָּׁלִם
 אֶת הַקֶּרֶן וְהֵם מִשְׁלֵמִין אֶת הַחֲמִשׁ · דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר ·
 וְחֲכָמִים אוֹמְרִים הֵם מִשְׁלֵמִין קֶרֶן וְחֲמִשׁ · וְהוּא מִשָּׁלִם
 לָהֶם דָּמֵי סְעוּדָתָן:

ד' הגזיב תרומה ולא אכלה • משלם תשלומי כפל דמי תרומה • אכלה משלם שני קרנים וחמש • קרן וחמש מן החולין • וקרן דמי תרומה • גנב תרומת הקדש ואכלה משלם שני חומשין וקרן • שאין בהקדש תשלומי כפל:

ה' אין משלמין מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה ומן ההפקר ולא ממעשר ראשון (שנטלה תרומתו) ולא ממעשר שני והקדש (שנפדו) • שאין הקדש פודה את הקדש דברי רבי מאיר • וחכמים מתירין באלו:

י' רבי אליעזר אומר משלמין ממין על שאינו מינו ובלבד שישלם מן היפה על הרע • ורבי עקיבא אומר אין משלמין אלא ממין על מינו לפיכך אם אכל קשואין של ערב שביעית • ימתין לקשואין של מוצאי שביעית וישלם מהם • ממקום שרבי אליעזר מקל משם רבי עקיבא מחמיר • שנאמר ונתן לכהן את הקדש כל שהוא ראוי להיות קדש דברי רבי אליעזר • ורבי עקיבא אומר ונתן לכהן את הקדש קדש שאכל:

פרק ז

הַאוֹכֵל תְּרוּמָה מִזֵּיד · מְשַׁלֵּם אֶת הַקֶּרֶן וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם
אֶת הַחֲמֵשׁ · הַתְּשֻׁלוּמִין חוֹלִין · אִם רָצָה הַכֹּהֵן
לְמַחֹל מוֹחֵל:

בַּת כֹּהֵן שֶׁנִּשְׁאָת לְיִשְׂרָאֵל וְאַחֵר כֵּךְ אֶכְלָה תְּרוּמָה ·
מְשַׁלֶּמֶת אֶת הַקֶּרֶן וְאֵינָה מְשַׁלֶּמֶת אֶת הַחֲמֵשׁ · וּמִיתְתָּהּ
בְּשָׂרִיפָה · נִשְׁאָת לְאַחַד מִכָּל הַפְּסוּלִין מְשַׁלֶּמֶת קֶרֶן
וְחֲמֵשׁ · וּמִיתְתָּהּ בְּחֶנֶק דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר · וְחֻכָּמִים
אוֹמְרִים זֶה זֶה מְשַׁלְּמוֹת אֶת הַקֶּרֶן וְאֵינָן מְשַׁלְּמוֹת אֶת
הַחֲמֵשׁ וּמִיתְתָּן בְּשָׂרִיפָה:

הַמֵּאֲכִיל אֶת בָּנָיו קִטְנִים וְאֵת עֲבָדָיו בֵּין גְּדוּלִים בֵּין
קִטְנִים · הַאוֹכֵל תְּרוּמָה חוּצָה לְאֶרֶץ · וְהַאוֹכֵל פְּחוֹת
מִבֵּית תְּרוּמָה · מְשַׁלֵּם אֶת הַקֶּרֶן וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֶת
הַחֲמֵשׁ · וְהַתְּשֻׁלוּמִין חוֹלִין · אִם רָצָה הַכֹּהֵן לְמַחֹל מוֹחֵל:

זֶה הַכֹּלֵל כָּל הַמְּשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֲמֵשׁ הַתְּשֻׁלוּמִין תְּרוּמָה ·
אִם רָצָה הַכֹּהֵן לְמַחֹל אֵינוֹ מוֹחֵל · וְכָל הַמְּשַׁלֵּם אֶת הַקֶּרֶן
וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֶת הַחֲמֵשׁ · הַתְּשֻׁלוּמִין חוֹלִין · אִם רָצָה
הַכֹּהֵן לְמַחֹל מוֹחֵל:

שְׁתֵּי קוֹפּוֹת · אַחַת שֶׁל תְּרוּמָה וְאַחַת שֶׁל חוֹלִין ·
שֶׁנִּפְלָה סֵאָה תְּרוּמָה · לְתוֹךְ אַחַת מֵהֶם וְאֵין יָדוּעַ לְאִיזוֹ
מֵהֶן נִפְלָה · הָרִי אֲנִי אוֹמֵר לְתוֹךְ שֶׁל תְּרוּמָה נִפְלָה ·

אָבֵל אַם אַין יָדוּעַ אִי זֶה הִיא שֶׁל תְּרוּמָה וְאִי זֶה הִיא שֶׁל
חֹלִין · אָבֵל אַחַת מֵהֶן פָּטוּר · וְהַשְּׁנִייה נוֹהֵג בָּהּ בְּתִרְוּמָה
וְחֵיִיבֶת בַּחֲלָה דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר · רַבִּי יוֹסִי פּוֹטֵר · אָבֵל
אַחֵר אֶת הַשְּׁנִייה פָּטוּר · אָבֵל אֶחָד אֶת שְׁתֵּיהֶן מְשַׁלֵּם
בְּקִטְנָה שְׁבַשְׁתִּיהֶן:

י נִפְלָה אַחַת מֵהֶן לְתוֹךְ הַחֹלִין אֵינָה מְדַמְעָתָן · וְהַשְּׁנִייה
נוֹהֵג בָּהּ בְּתִרְוּמָה וְחֵיִיבֶת בַּחֲלָה דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר · וְרַבִּי
יוֹסִי פּוֹטֵר · נִפְלָה שְׁנִייה לְמָקוֹם אַחֵר אֵינָה מְדַמְעָתָן ·
נִפְלוּ שְׁתֵּיהֶן לְמָקוֹם אֶחָד מְדַמְעוֹת בְּקִטְנָה שְׁבַשְׁתִּיהֶן:

י זָרַע אֶת אַחַת מֵהֶן פָּטוּר וְהַשְּׁנִייה נוֹהֵג בָּהּ בְּתִרְוּמָה ·
וְחֵיִיבֶת בַּחֲלָה דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר · וְרַבִּי יוֹסִי פּוֹטֵר · זָרַע
אַחֵר אֶת הַשְּׁנִייה פָּטוּר · זָרַע אֶחָד אֶת שְׁתֵּיהֶן בַּדָּבָר
שֶׁזָּרְעוּ כָּלָה מוֹתֵר · וּבַדָּבָר שֶׁאֵין זָרְעוּ כָּלָה אָסוּר:

פרק ח

הָאִשָּׁה שֶׁהִיתָה אוֹכֵלֶת בְּתִרְוּמָה · בָּאוּ וְאָמְרוּ לָהּ
מֵת בַּעֲלֶיךָ אוֹ גֵרֶשֶׁד · וְכֵן הֶעֱבֵד שֶׁהָיָה אוֹכֵל
בְּתִרְוּמָה · וּבָאוּ וְאָמְרוּ לוֹ מֵת רַבִּיד · אוֹ מִכְרֶד לְיִשְׂרָאֵל
אוֹ נִתְנָד בְּמִתְנָה · אוֹ עֲשָׂאָד בֶּן חוֹרִין · וְכֵן כֵּהֵן שֶׁהָיָה
אוֹכֵל בְּתִרְוּמָה · וְנוֹדַע שֶׁהוּא בֶּן גְּרוּשָׁה אוֹ בֶּן חִלּוּצָה
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחִיב קָרֵן וְחֵמֶשׁ · וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר · הִיָּה
עוֹמֵד וּמִקְרִיב עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ · וְנוֹדַע שֶׁהוּא בֶּן גְּרוּשָׁה אוֹ
בֶּן חִלּוּצָה · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר כָּל הַקִּרְבָּנוֹת שֶׁהִקְרִיב עַל

גבי המזבח פסולים · ורבי יהושע מכשיר · נודע שהוא
בעל מום עבודתו פסולה:

ב וכלם שהיתה תרומה בתוך פיהם · רבי אליעזר אומר
יבלעו · ורבי יהושע אומר יפלוטו · אמרו לו נטמאת
ונטמאת תרומה · רבי אליעזר אומר יבלע · ורבי יהושע
אומר יפלוט · טמא היית וטמאה היתה תרומה · או
נודע שהוא טבל · ומעשר ראשון שלא נטלה תרומהו ·
ומעשר שני והקדש שלא נפדו · או שטעם טעם פשפש
לתוך פיו · הרי זה יפלוט:

ג הִיָּה אוֹכֵל בְּאֶשְׁכּוֹל · וְנִכְנַס מִן הַגֶּנֶז לַחֲצֵר · רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר יִגְמֹר · וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֹמֵר לֹא יִגְמֹר ·
חֲשִׁיכָה לַיְלִי שָׁבַת · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר יִגְמֹר · וְרַבִּי
יְהוֹשֻׁעַ אֹמֵר לֹא יִגְמֹר:

ד יֵין שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּתְגַּלָּה יִשְׁפֹּךְ · וְאִין צָרִיךְ לֹאמַר שֶׁל
חֹלִין · שְׁלֹשָׁה מִשְׁקִין אֲסוּרִין מִשּׁוּם גְּלוּי · הַמִּים וְהַיֵּין
וְהַחֵלֶב · וְשֹׁאֵר כָּל הַמִּשְׁקִין מוֹתְרִין · כִּמָּה יֵשֶׁהוּ וְיִהְיוּ
אֲסוּרִין · כְּדִי שִׁיֵּצֵא הָרַחֵשׁ מִמָּקוֹם קָרוֹב · וְיִשְׁתֶּה:

ה שִׁיעוֹר הַמִּים הַמְּגוּלִין · כְּדִי שֶׁתֵּאבֹד בָּהֶם הַמָּרָה · רַבִּי
יוֹסִי אֹמֵר בְּכָלִים כָּל שֶׁהֵן · וּבִקְרָקְעוֹת אֲרֻבָּעִים סָאָה:

ו נְקוּרֵי תֵּאנִים וְעֵנָבִים וְקִשּׁוּאִין וְהִדְלוּעִים וְהָאֲבִטִּיחִים
וְהַמְּלַפְּנֹת · אֶפִּילוּ הֵם כֶּכֶר · אֶחָד גָּדוֹל וְאֶחָד קָטָן ·

אֶחָד תָּלוּשׁ וְאֶחָד מִחֶבֶר • כָּל שֵׁשׁ בּוֹ לִיחָה אָסוּר •
וְנִשְׁכַּת הַנֶּחֱשׁ אָסוּרָה • מִפְּנֵי סִכַּת נַפְשׁוֹת:

י' הַמְשַׁמֶּרֶת שֶׁל יֵינן • אָסוּרָה מִשּׁוּם גְּלוּי • רַבִּי נַחֲמִיָּה
מֵתִיר:

ח' חֲבִית שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנּוֹלַד בָּהּ סֶפֶק טוּמְאָה • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
אוֹמֵר אִם הָיְתָה מוֹנַחַת בְּמָקוֹם תּוֹרְפָה • יִנְיַחָנָה בְּמָקוֹם
הַמְצָנֶע • וְאִם הָיְתָה מְגֵלָה יִכְסֶּנָּה • וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר אִם
הָיְתָה מוֹנַחַת בְּמָקוֹם מְצָנֶע יִנְיַחָנָה בְּמָקוֹם תּוֹרְפָה • וְאִם
הָיְתָה מְכֻסָּה יִגְלָנָה • וְרַבִּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר אֵל יַחֲדֵשׁ בָּהּ
דָּבָר:

ט' חֲבִית שֶׁנִּשְׁפְּרָה בְּגַת הָעֲלִיּוֹנָה וְהַתַּחְתּוֹנָה טְמֵאָה •
מוֹדָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ שֶׁאִם יָכוֹל לְהַצִּיל מִמֶּנָּה
רְבִיעִית בְּטָהֳרָה יִצִּיל • וְאִם לֹא • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר תֵּרֵד
וְתִטָּמֵא • וְאֵל יִטְמָאָנָה בִּידִיו:

י' וְכֵן חֲבִית שֶׁל שֶׁמֶן שֶׁנִּשְׁפְּכָה • מוֹדָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי
יְהוֹשֻׁעַ שֶׁאִם יָכוֹל לְהַצִּיל מִמֶּנָּה רְבִיעִית בְּטָהֳרָה יִצִּיל •
וְאִם לֹא • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר תֵּרֵד וְתִבָּלַע • וְאֵל יִבְלַעֶנָּה
בִּידִיו:

יא' (וְעַל זֶה) וְעַל זֶה אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לֹא זֶה הִיא תְּרוּמָה
שֶׁאֲנִי מוֹזְהֵר עָלֶיהָ מִלְּטִמְאָה • אֲלֵא מְלֹאכְלָה • וְבֵל
תְּטַמְּאָה • כִּיצַד • הִיא עוֹבֵר מִמָּקוֹם לְמָקוֹם • וְכַפּוֹת

שֶׁל תְּרוּמָה בִּידּוֹ • אָמַר לוֹ נִכְרִי • תֵּן לִי אַחַת מֵהֶם
וְאַטְמָאָה • וְאִם לֹא הָרִי אֲנִי מְטַמֵּא אֶת כְּלָהּ • רַבִּי
אֵלִיעֶזֶר אוֹמֵר יְטַמֵּא אֶת כְּלָהּ • וְאֵל תֵּן לוֹ אַחַת מֵהֶן
וְיְטַמֵּא • רַבִּי יְהוֹשֻעַ אוֹמֵר יֵנִיחַ לִפְנֵי אַחַת מֵהֶן • עַל
הַסֵּלַע:

^ב וְכֵן נָשִׁים שֶׁאָמְרוּ לָהֶם גּוֹיִם • תָּנוּ אַחַת מֵכֶם וְנִטְמָאָה •
וְאִם לֹא הָרִי אֲנִי מְטַמֵּאִים אֶת כְּלָכֶם • יְטַמְאוּ אֶת כָּלֶן •
וְאֵל יִמְסְרוּ לָהֶם • נָפֶשׁ אַחַת מִיִּשְׂרָאֵל:

פרק ט

הַזֹּזֵרֶעַ תְּרוּמָה • שׁוֹגֵג יוֹפֵד • וּמִזִּיד יִקְיִים • אִם הִבִּיאָה
שְׁלִישׁ • בֵּין שׁוֹגֵג בֵּין מִזִּיד יִקְיִים • וּבִפְשָׁתָן מִזִּיד
יוֹפֵד:

^ב וְחִיִּיבַת בִּלְקָט וּבִשְׂכָחָה וּבִפְאָה • וְעֲנִי יִשְׂרָאֵל וְעֲנִי
כֹהֲנִים מְלַקְטִים • וְעֲנִי יִשְׂרָאֵל מוֹכְרִין אֶת שְׁלָהֶם לַכֹּהֲנִים
בְּדָמֵי תְרוּמָה • וְהִדָּמִים שְׁלָהֶם • רַבִּי טְרַפּוֹן אוֹמֵר לֹא
יִלְקָטוּ אֲלָא עֲנִי כֹהֲנִים • שְׁמָא יִשְׁכָּחוּ וַיִּתְּנוּ לְתוֹדֵף פִּיהֶם •
אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא אִם כֵּן לֹא יִלְקָטוּ אֲלָא טְהוֹרִים:

^ג וְחִיִּיבַת בְּמַעֲשֵׂרוֹת וּבְמַעֲשֵׂר עָנִי • וְעֲנִי יִשְׂרָאֵל • וְעֲנִי
כֹהֲנִים נוֹטְלִים • וְעֲנִי יִשְׂרָאֵל מוֹכְרִין אֶת שְׁלָהֶם לַכֹּהֲנִים •
בְּדָמֵי תְרוּמָה • וְהִדָּמִים שְׁלָהֶם • הַחוּבֵט מְשַׁבַּח • וְהִדָּשׁ
כִּיצַד יַעֲשֶׂה • תּוֹלָה כְּפִיפּוֹת בְּצוֹאָרֵי בִּהְמָה • וְנוֹתֵן לְתוֹכָן

מאותו המין · נמצא לא זומם את הבהמה · ולא מאכיל
את התרומה:

ד גדולי תרומה תרומה · וגדולי גדולין חולין · אבל
הטבל ומעשר ראשון · וספיחי שביעית · ותרומת
חוצה לארץ · והמדמע והבכורין · גדוליהן חולין · גדולי
הקדש · ומעשר שני חולין · ופודה אותם בזמן זרעם:

ה מאה לגינה של תרומה · ואחד של חולין · כלן מותרים
בדבר שזרעו כלה · אבל בדבר שאין זרעו כלה · אפילו
מאה של חולין · ואחת של תרומה · כלן אסורין:

ו הטבל גדוליו מותרין · בדבר שזרעו כלה · אבל בדבר
שאין זרעו כלה · גדולי גדולין אסורין · איזהו דבר שאין
זרעו כלה · כגון הלוף והשום והבצלים · רבי יהודה אומר
השום בשעורים:

ז המנפש עם הנכרי בחסיות · אף על פי שפירותיו טבל ·
אוכל מהם עראי · שתילי תרומה שננטמאו · שתלן טהרו
מלטמא · ואסורין מלאכול · עד שיגום את האכל · רבי
יהודה אומר עד שיגום וישנה:

פרק י

בָּעֵל שֶׁנִּתְּנוּ בְּתוֹךְ עֲדָשִׁים • אִם שָׁלַם מוֹתָר • וְאִם חֲתָכוֹ
בְּנוֹתָן טַעַם • וְשָׂאָר כָּל הַתְּבָשִׁיל • בֵּין שָׁלַם בֵּין
מִחוּתָךְ בְּנוֹטָן טַעַם • רַבִּי יְהוּדָה מִתִּיר בְּצִחָה • שְׂאִינָה
אֵלָּא לְטוֹל אֶת הַזֹּהֶמָּא:

ב תַּפּוּחַ שֶׁרִסְקוֹ וְנִתְּנוּ לְתוֹךְ עֵסָה וְחֻמְצָה • הֲרִי זֶה
אֲסוּרָה • שְׁעוּרִים שֶׁנִּפְּלוּ לְתוֹךְ הַבּוֹר שֶׁל מִים • אֵף עַל
פִּי שֶׁהִבְאִישׁוּ מִמֶּיּוֹ • (מִימִיּוֹ) מוֹתָרִים:

ג הַרְוּדָה פֶּת חֲמָה • וְנִתְּנָה עַל פִּי חֲבִית שֶׁל יֵין שֶׁל
תְּרוּמָה • רַבִּי מֵאִיר אֹסֵר • וְרַבִּי יְהוּדָה מִתִּיר • רַבִּי
יוֹסִי מִתִּיר בְּשֶׁל חֲטִין • וְאֹסֵר בְּשֶׁל שְׁעוּרִים • מִפְּנֵי
שֶׁהַשְּׁעוּרִים שׂוֹאֲבוֹת:

ד תַּנּוּר שֶׁהִסִּיקוֹ בְּכַמּוֹן שֶׁל תְּרוּמָה • וְאָפָה בּוֹ אֶת הַפֶּת •
הַפֶּת מוֹתֶרֶת • שְׂאִינּוֹ טַעַם כְּמוֹן אֵלָּא רֵיחַ כְּמוֹן:

ה תִּלְתָּן שֶׁנִּפְּלָה לְתוֹךְ הַבּוֹר שֶׁל יֵין • בְּתְרוּמָה וּבִמְעָשָׁר
שְׁנֵי • אִם יֵשׁ בְּזֶרַע כְּדֵי לִתֵּן טַעַם • אָבֵל לֹא בָעֵץ •
בְּשִׁבְעִית וּבְכֻלָּי הַכֶּרֶם וְהַקֵּדֶשׁ • אִם יֵשׁ בְּזֶרַע וּבָעֵץ •
כְּדֵי לִתֵּן טַעַם:

ו מִי שֶׁהָיוּ לוֹ חֲבִילֵי תִלְתָּן שֶׁל כֻּלָּי הַכֶּרֶם יִדְּלְקוּ • הָיוּ
לוֹ חֲבִילֵי תִלְתָּן שֶׁל טָבֵל • כּוֹתֵשׁ וּמַחֲשֵׁב כִּמְהָ זֶרַע יֵשׁ
בָּהֶם • וּמִפְּרִישׁ אֶת הַזֶּרַע • וְאִינוֹ צָרִיד לְהַפְרִישׁ אֶת

הָעֵץ · אִם הִפְרִישׁ לֹא יֹאמַר אֶכְתּוֹשׁ · וְאֵטוּל אֶת הָעֵץ ·
וְאַתָּן אֶת הַזֶּרַע · אֵלָּא נוֹתֵן הָעֵץ עִם הַזֶּרַע:

י' זִיתֵי חוֹלִין שֶׁכִּבְּשׁוּ עִם זֵיתֵי תְרוּמָה · פְּצוּעֵי חוֹלִין עִם
פְּצוּעֵי תְרוּמָה · פְּצוּעֵי חוֹלִין עִם שְׁלִימֵי תְרוּמָה · אוֹ בְּמֵי
תְרוּמָה · אָסוּר · אֲבָל שְׁלִימֵי חוֹלִין עִם פְּצוּעֵי תְרוּמָה
מוֹתֵר:

ח' דָּג טָמֵא שֶׁכִּבְּשׁוּ עִם דָּג טָהוֹר · כָּל גֶּרֶב שֶׁהוּא מַחֲזִיק
סָאתִים · אִם יֵשׁ בּוֹ מִשְׁקַל עֶשְׂרֵי זָוֹז בִּיהוּדָה · שֶׁהֵם חֲמִשָּׁה
סָלָעִים בְּגָלִיל · דָּג טָמֵא צִירוֹ אָסוּר · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר
רַבִּיעִית בְּסָאתִים · וְרַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר אֶחָד מִשְׁשֶׁה עֶשְׂרֵי זָוֹז:

ט' חֲגָבִים טָמְאִים שֶׁנִּכְבְּשׁוּ עִם חֲגָבִים טָהוֹרִים · לֹא פָּסְלוּ
אֶת צִירָם · הָעִיד רַבִּי צְדוֹק עַל צִיר חֲגָבִים טָמְאִים ·
שֶׁהוּא טָהוֹר:

י' כָּל הַנִּכְבְּשִׁים זֶה עִם זֶה מוֹתָרִים · אֵלָּא עִם הַחֲסִית ·
חֲסִית חוֹלִין עִם חֲסִית שֶׁל תְרוּמָה · יֵרֶק שֶׁל חוֹלִין עִם
חֲסִית שֶׁל תְרוּמָה אָסוּר · אֲבָל חֲסִית שֶׁל חוֹלִין עִם יֵרֶק
שֶׁל תְרוּמָה מוֹתֵר:

יא' רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר כָּל הַנִּשְׁלָקִים עִם הַתְּרָדִים אָסוּרִים ·
מִפְּנֵי שֶׁהֵם נוֹתְנִין אֶת הַטֶּעֶם · רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר כְּרוּב
שֶׁל שְׁקִיָּא עִם כְּרוּב שֶׁל בַּעַל אָסוּר · מִפְּנֵי שֶׁהוּא בּוֹלֵעַ ·
רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר כָּל הַמִּתְבַּשְּׁלִין זֶה עִם זֶה מוֹתָרִים ·

אָלֵא עִם הַבֶּשֶׂר • רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר הַכֶּבֶד אוֹסֶרֶת
וְאִינָה נֶאֱסֶרֶת • מִפְּנֵי שֶׁהִיא פּוֹלָטֶת וְאִינָה בּוֹלַעַת:

^{יב} בִּיצָה שֶׁנִּתְבַּלָּה בַּתְּבָלִין (אֲסוּרִים) • אֲפִילוּ חֶלְמוֹן שְׁלֵה
אֲסוּר • מִפְּנֵי שֶׁהוּא בּוֹלַע • מִי שֶׁלָּקוֹת • וּמִי כִּבְשִׁים שֶׁל
תְּרוּמָה • אֲסוּרִים לְזָרִים:

פרק יא

אֵין נוֹתֵנִין דְּבִילָה וּגְרוּגֶרֶת לְתוֹךְ הַמּוֹרִיִּים • מִפְּנֵי
שֶׁהוּא מְאֻבָּדֵן • אֲבָל נוֹתֵנִין אֶת הַיֵּין לַמּוֹרִיִּים • וְאֵין
מִפְּטָמִין אֶת הַשָּׁמֶן • אֲבָל עוֹשִׂין אֶת הַיֵּין יִינוֹמְלִין • אֵין
מִבְּשָׁלִים יֵין שֶׁל תְּרוּמָה • מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִמַּעֲיִטוֹ • רַבִּי
יְהוּדָה מֵתִיר מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְשַׁבֵּיחוֹ:

^ב דָּבַשׁ תְּמָרִים וְיֵין תְּפּוּחִים וְחֶמֶץ סְתוּנִיּוֹת • וְשֶׁאֵר כָּל
מִי פִירוֹת שֶׁל תְּרוּמָה • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחַיֵּב קֶרֶן וְחֶמֶשׁ •
וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר • וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְטַמֵּא מִשּׁוּם מִשְׁקָה •
אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לֹא מָנוּ חֲכָמִים שְׁבַעַה מִשְׁקִין בְּמוֹנֵי
פְּטָמִים • אֲלֵא אָמְרוּ שְׁבַעַה מִשְׁקִין טַמְאִים • וְשֶׁאֵר כָּל
הַמִּשְׁקִין טְהוֹרִים:

^א אֵין עוֹשִׂין תְּמָרִים דָּבַשׁ • וְלֹא תְּפּוּחִים יֵין • וְלֹא סְתוּנִיּוֹת
חֶמֶץ • וְשֶׁאֵר כָּל הַפִּירוֹת • אֵין מְשַׁנִּין אוֹתָם מִבְּרִייתָן
בַּתְּרוּמָה וּבִמַּעֲשֵׂר שְׁנֵי • אֲלֵא זִיתִים וְעִנְבִּים בְּלֶבֶד • אֵין
סוֹפְגִין אַרְבָּעִים מִשּׁוּם עֶרְלָה • אֲלֵא עַל הַיּוֹצֵא מִן הַזִּיתִים

ומן העֲנָבִים · ואִין מְבִיאִין בְּכוֹרִים מִשְׁקִין · אֵלָּא הַיּוֹצֵא
 מִן הַזֵּיתִים ומן העֲנָבִים · ואִינוּ מְטַמֵּא מִשּׁוּם מִשְׁקָה ·
 אֵלָּא הַיּוֹצֵא מִן הַזֵּיתִים ומן העֲנָבִים · ואִין מְקַרִּיבִין עַל
 גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ · אֵלָּא הַיּוֹצֵא מִן הַזֵּיתִים ומן העֲנָבִים:

י עוֹקְצֵי תֵּאֲנִים וגְּרוּגְרוֹת הַפְּלִיסִים וְהַחֲרוּבִין שֶׁל תְּרוּמָה ·
 אֲסוּרִים לְזָרִים:

ה גִּרְעִינֵי תְּרוּמָה בְּזֶמֶן שֶׁהוּא מְכַנִּסֵּן אֲסוּרוֹת · ואם
 הַשְּׁלִיכֵן מוֹתְרוֹת · וְכֵן עֲצָמוֹת הַקֹּדְשִׁים · בְּזֶמֶן שֶׁהוּא
 מְכַנִּסֵּן אֲסוּרִין · ואם הַשְּׁלִיכֵן מוֹתְרִין · הַמּוֹרֶסֶן מוֹתֵר ·
 סוֹבֵין שֶׁל חֲדָשׁוֹת אֲסוּרוֹת · וְשֶׁל יִשְׁנוֹת מוֹתְרוֹת · וְנוֹהֵג
 בַּתְּרוּמָה כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא נוֹהֵג בַּחוּלִין · הַמְּסִלֵּת קֵב אוֹ
 קֵבִים לְסֵאָה · לֹא יֵאבֹד אֶת הַשָּׂאָר · אֵלָּא יִנְיַחוּ בַּמָּקוֹם
 הַמְּצֻנֶּע:

י מגוֹרָה שֶׁפָּנָה מִמֶּנָּה חֲטִי תְּרוּמָה · אִין מְחִיבִים אוֹתוֹ
 לִהְיוֹת יוֹשֵׁב וּמִלְקֹט אַחַת אַחַת · אֵלָּא מְכַבֵּד כְּדֶרֶכוֹ וְנוֹתֵן
 לְתוֹכָהּ חוּלִין:

י וְכֵן חֲבִית שֶׁל שֶׁמֶן שֶׁנִּשְׁפְּכָה אִין מְחִיבִין אוֹתוֹ לִהְיוֹת
 יוֹשֵׁב וּמִטְפָּח · אֵלָּא נוֹהֵג בָּהּ כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא נוֹהֵג בַּחוּלִין:

ח הַמַּעֲרָה מִכֹּד לְכַד וְנוֹטֵף שְׁלֹשׁ טַפִּים נוֹתֵן לְתוֹכָהּ
 חוּלִין · הַרְכִּינָה וּמִצָּה הָרִי זוֹ תְּרוּמָה · וְכַמָּה תִּהְיֶה

בְּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁל דָּמָאֵי וַיּוֹלִיכָנָה לִכְהֵן . אֶחָד מִשְׁמוֹנָה
לְשִׁמְיָנִית:

^ט כְּרִשְׁיָנִי תְרוּמָה מֵאֲכִילִין אוֹתָם לְבִהְמָה וְלַחֲיָה
וְלַתְּרַנְגּוּלִים . יִשְׂרָאֵל שֶׁשָּׂכַר פָּרָה מִכֶּהֶן מֵאֲכִילָה כְּרִשְׁיָנִי
תְרוּמָה . וְכֵהֶן שֶׁשָּׂכַר פָּרָה מִיִּשְׂרָאֵל אַף עַל פִּי
שְׁמֻזּוֹנוֹתֶיהָ עָלְיוּ לֹא יֵאָכְלָנָה כְּרִשְׁיָנִי תְרוּמָה . יִשְׂרָאֵל
שֶׁשָּׂם פָּרָה מִכֶּהֶן לֹא יֵאָכְלָנָה כְּרִשְׁיָנִי תְרוּמָה . וְכֵהֶן
שֶׁשָּׂם פָּרָה מִיִּשְׂרָאֵל מֵאֲכִילָה כְּרִשְׁיָנִי תְרוּמָה:

· מְדֻלֵּקִין שָׁמֶן שְׂרִיפָה בְּבִתִּי כְּנִסְיוֹת וּבְבִתִּי מְדֻרְשׁוֹת
וּבִמְבֹאֹת הָאֶפְלִין וְעַל גִּבֵּי הַחֹזְלִין בְּרִשּׁוֹת כֶּהֶן . בֵּית
יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשְׁאֵאת לִכְהֵן וְהִיא לְמוֹדָה (לָבֵא) אֶצֶל אָבִיהָ .
אָבִיהָ מְדֻלֵּק בְּרִשּׁוֹתָהּ . מְדֻלֵּקִין בְּבֵית הַמִּשְׁתָּה אֲבָל
לֹא בְּבֵית הָאֲבָל דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה . וְרַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר בְּבֵית
הָאֲבָל אֲבָל לֹא בְּבֵית הַמִּשְׁתָּה . רַבִּי מֵאִיר אוֹסֵר כָּאֵן
וְכָאֵן . רַבִּי שְׁמַעוֹן מֵתִיר כָּאֵן וְכָאֵן: סליק

מסכת מעשרות

יום ד

פרק א

כָּלֵל אָמְרוּ בַּמַּעֲשָׂרוֹת • כֹּל שֶׁהוּא אָכַל • וְנִשְׁמַר •
וְגִדּוּלָיו מִן הָאָרֶץ • חַיִּיב בַּמַּעֲשָׂרוֹת • וְעוֹד כָּלֵל
אַחֵר אָמְרוּ • כֹּל שֶׁתַּחֲלָתוֹ אָכַל וְסוּפוֹ אָכַל אֶף עַל פִּי
שֶׁהוּא שׁוֹמְרוֹ לְהוֹסִיף אָכַל • חַיִּיב קֶטֶן וְגִדּוֹל • וְכֹל שֶׁאֵין
תַּחֲלָתוֹ אָכַל אֲבָל סוּפוֹ אָכַל אֵינוֹ חַיִּיב עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה אָכַל:

ב מַאימַתִּי הַפִּירוֹת חַיִּיבִין בַּמַּעֲשָׂרוֹת • הַתֵּאֲנִים
מִשִּׁיבֵיחִילוֹ • הָעֲנָבִים וְהָאֲבִשִׁים מִשֶּׁהִבְאִישׁוֹ • הָאוֹג
וְהַתּוֹתִים מִשִּׁיאָדִימוֹ • וְכֹל הָאֲדוּמִים מִשִּׁיאָדִימוֹ •
הָרְמוּנִים מִשִּׁימְסוֹ • הַתְּמָרִים מִשִּׁיטִּילוֹ שְׁאוּר •
הָאֶפְרָסְקִים מִשִּׁיטִּילוֹ גִּידִים • הָאֶגְזִזִּים מִשִּׁיעֲשׂוֹ מְגוּרָה •
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הָאֶגְזִזִּים וְהַשְּׁקָדִים מִשִּׁיעֲשׂוֹ קְלִיפָה:

ג הַחֲרוּבִין מִשִּׁינְקָדוֹ וְכֹל הַשְּׁחוּרִין מִשִּׁינְקָדוֹ • הָאֶגְסִים
וְהַקֶּרְסְטוּמָלִין וְהַפְּרִישִׁין וְהַעוֹזְרָדִים מִשִּׁיקְרָחוֹ • וְכֹל
הַלִּבְנִים מִשִּׁיקְרָחוֹ • הַתַּלְתָּן מִשִּׁתְּצָמָח • הַתְּבוּאָה וְהַזֹּתִים
מִשִּׁיכְנִיסוֹ שְׁלִישׁ:

ד וּבִיָּרֶק הַקְּשׁוּאִים וְהַדְּלוּעִים וְהָאֲבִטִּיחִים וְהַמִּלְפָּפוֹנוֹת •
הַתְּפוּחִים וְהָאֶתְרוּגִין חַיִּיבִים גְּדוּלִּים וְקֶטְנִים • רַבִּי שְׁמַעוֹן

פּוֹטֵר אֶת הָאֶתְרוּגִין בְּקִטְנָן · הַחַיִּיב בַּשְּׂקָדִים הַמָּרִים
פָּטוּר בַּמֶּתוּקִים · הַחַיִּיב בַּמֶּתוּקִים פָּטוּר בַּמָּרִים:

ה' אֵיזָהוּ גִרְנָן לַמַּעֲשֹׂרוֹת · הַקְּשׂוּאִים וְהַדְּלוּעִים
מִשִּׁיפָקֶסוּ · וְאִם אֵינוֹ מִפָּקֶס מִשִּׁיעֵמִיד עֲרִימָה · אֲבֵטִיחַ
מִשִּׁשְׁלֶק וְאִם אֵינוֹ מִשְׁלֶק עַד שִׁיעֵשָׁה מְקַצָּה · יֵרֶק
הַנֶּאֱגָד מִשִּׁיאָגֵד · אִם אֵינוֹ אוֹגֵד עַד שִׁימְלֵא אֶת הַכְּלִי ·
וְאִם אֵינוֹ מִמְּלֵא אֶת הַכְּלִי · עַד שִׁילְקֹט כָּל צָרְכוֹ ·
כְּלַכְלָה עַד שִׁיחֲפָה · וְאִם אֵינוֹ מִחֲפָה עַד שִׁימְלֵא
אֶת הַכְּלִי · וְאִם אֵינוֹ מִמְּלֵא אֶת הַכְּלִי · עַד שִׁילְקוֹט
כָּל צָרְכוֹ · בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּמוֹלִיד לְשׁוֹק · אֲבָל
בְּמוֹלִיד לְבֵיתוֹ · אוֹכֵל מֵהֶם עָרָא עַד שֶׁהוּא מַגִּיעַ לְבֵיתוֹ:

י' הַפֶּרֶד וְהַצְמוּקִין וְהַחֲרוּבִין מִשִּׁיעֵמִיד עֲרִימָה · הַבְּצָלִים
מִשִּׁיפָקֶל · וְאִם אֵינוֹ מִפָּקֶל · מִשִּׁיעֵמִיד עֲרִימָה · הַתְּבוּאָה
מִשִּׁימָּרַח · וְאִם אֵינוֹ מִמָּרַח עַד שִׁיעֵמִיד עֲרִימָה ·
הַקִּטְנִיּוֹת מִשִּׁיכְבוֹר וְאִם אֵינוֹ כּוֹבֵר עַד שִׁימָּרַח · אֵף עַל
פִּי שִׁמָּרַח נוֹטֵל מִן הַקּוֹטְעִים וּמִן הַצֹּדְדִים · וּמִמָּה שֶׁבִּתּוֹךְ
הַתֵּבָן וְאוֹכֵל:

י' הֵיזֵן מִשִּׁיקָפָה אֵף עַל פִּי שֶׁקָּפָה קוֹלֵט מִן הַגֶּת הָעֲלִיזָה ·
וּמִן הַצִּנּוֹר וְשׁוֹתָהּ · הַשֶּׁמֶן מִשִּׁירֵד לְעוֹקָה · אֵף עַל פִּי
שִׁירֵד נוֹטֵל מִן הָעֶקֶל וּמִבֵּין הַמָּמֶל וּמִבֵּין הַפָּצִין · וְנוֹתֵן
לְחֻמָּה וּלְתַמְחוּי · אֲבָל לֹא יִתֵּן לְקִדְרָה וְלִלְפָס כְּשֶׁהֵן

רוֹתְחִין · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר לְכָל הוּא נוֹתֵן חוּץ מִדְּבַר שֵׁשׁ
בו חֶמֶץ וְצִיר:

ח הָעֵגוּל מְשִׁיחִלִּיקֵנוּ · מַחֲלִיקִים בְּתֵאֲנִים וּבַעֲנָבִים שֶׁל
טָבֵל · רַבִּי יְהוּדָה אוֹסֵר · הַמַּחֲלִיק בְּעֲנָבִים לֹא הֵכֶשֶׁר ·
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הֵכֶשֶׁר · הַגְּרוּגְרוֹת מְשִׁידוֹשׁ · וּמְגוּרָה
מְשִׁיעָגֵל · הִיא דָּשׁ בְּחִבִּית וּמַעְגָּל בְּמְגוּרָה · נִשְׁבְּרָה
הַחִבִּית וְנִפְתָּחָה הַמְּגוּרָה לֹא יֹאכַל מֵהֶם עָרָאִי · רַבִּי יוֹסִי
מִתִּיר:

פרק ב

הָיָה עוֹבֵר בְּשׁוּק וְאָמַר טָלוּ לָכֶם תֵּאֲנִים אוֹכְלִין
וּפְטוּרִין · לְפִיכָךְ אִם הִכְנִיסוּ לְבִתְיָהֶם מִתְקָנִים
וְדֹאִי · טָלוּ וְהִכְנִיסוּ לְבִתְיָכֶם לֹא יֹאכְלוּ מֵהֶם עָרָאִי ·
לְפִיכָךְ אִם הִכְנִיסוּ לְבִתְיָהֶם אֵינָן מִתְקָנִין אֶלָּא דְמָאִי:

ב הָיוּ יוֹשְׁבֵין בַּשַּׁעַר אוֹ בַּחֲנוֹת · וְאָמַר טָלוּ לָכֶם תֵּאֲנִים
אוֹכְלִין וּפְטוּרִין · וּבַעַל הַשַּׁעַר וּבַעַל הַחֲנוֹת חַיִּיבִין · רַבִּי
יְהוּדָה פּוֹטֵר עַד שְׁיַחֲזִיר אֶת פָּנָיו · אוֹ עַד שְׁיִשְׁנָה מְקוֹם
יִשְׁיבָתוֹ:

ג הַמַּעֲלָה פִּירוֹת מִן הַגָּלִיל לַיהוּדָה אוֹ עוֹלָה לִירוּשָׁלַיִם ·
אוֹכַל מֵהֶם עַד שֶׁהוּא מִגִּיעַ לְמָקוֹם שֶׁהוּא הוֹלֵךְ ·
וְכֵן בַּחֲזָרָה · רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר עַד שֶׁהוּא מִגִּיעַ לְמָקוֹם
הַשְּׁבִיתָה · וְהָרוֹכֵלִין הַמְּחַזְרִין בַּעֲיֵירוֹת אוֹכְלִים עַד

שְׁמַגִּיעִים לַמָּקוֹם הַלֵּינָהּ רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הַבֵּית
הָרָאוּשׁוֹן הוּא בֵּיתוֹ:

י פִּירוֹת שֶׁתֵּרְמָן עַד שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מִלֵּאכֶתֶן רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
אוֹסֵר מִלֵּאכֹל מֵהֶם עָרָאִי וְחֻכָּמִים מִתִּירִין חוּץ מִכֻּלְפֶּלֶת
תָּאֲנִים כֻּלְפֶּלֶת תָּאֲנִים שֶׁתֵּרְמָהּ רַבִּי שְׁמַעוֹן מִתִּיר
וְחֻכָּמִים אוֹסְרִין:

ה האומר לחבירו הילך איסר זה ונתן לי בו חמש
תָּאֲנִים לֹא יֹאכֵל עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה דְבָרֵי רַבִּי מֵאִיר רַבִּי
יְהוּדָה אוֹמֵר אוֹכֵל אַחַת אַחַת וּפְטוֹר וְאִם צָרַף חַיִּיב
אָמַר רַבִּי יְהוּדָה מַעֲשֶׂה בְּגִנַּת וְרָדִים שֶׁהֵיְתָה בִּירוּשָׁלַם
וְהָיוּ תָּאֲנִים נִמְכָּרוֹת מְשֻׁלָּשׁ וּמֵאַרְבַּע בְּאִסָּר וְלֹא הוּפְרַשׁ
מִמֶּנָּה תְּרוּמָה וּמַעֲשֶׂה מַעֲוָלִים:

ו האומר לחבירו הילך איסר זה בעשר תָּאֲנִים שְׁאָבוֹר
לִי בּוֹרֵר וְאוֹכֵל בְּאֶשְׁכּוֹל שְׁאָבוֹר לִי מִגֶּרֶגֶר וְאוֹכֵל
בְּרֵמוֹן שְׁאָבוֹר לִי פּוֹרֵט וְאוֹכֵל בְּאַבְטִיחַ שְׁאָבוֹר לִי סוּפֹת
וְאוֹכֵל אֲבָל אִם אָמַר לוֹ בְּעֶשְׂרִים תָּאֲנִים אֵלּוּ בִשְׁנֵי
אַשְׁכְּלוֹת אֵלּוּ בִשְׁנֵי רֵמוֹנִים אֵלּוּ בִשְׁנֵי אַבְטִיחִים אֵלּוּ
אוֹכֵל כְּדָרְכוֹ וּפְטוֹר מִפְּנֵי שֶׁקֵּנָה בְּמַחְבֵּר לַקֶּרֶקַע:

ז השוכר את הפועל לַקְצוֹת עֲמֹו בְּתָאֲנִים אָמַר לוֹ עַל
מִנַּת שְׁאוּכֵל תָּאֲנִים אוֹכֵל וּפְטוֹר עַל מִנַּת שְׁאוּכֵל אָנִי
(וּבְנֵי בֵיתִי) אוֹ שִׁיאֵכֵל בְּנֵי בִשְׁכָּרִי הוּא אוֹכֵל וּפְטוֹר
וּבְנֵי אוֹכֵל וְחַיִּיב עַל מִנַּת שְׁאוּכֵל בְּשַׁעַת הַקְצִיעָה

וּלְאַחַר הַקְצִיעָה · בְּשַׁעַת הַקְצִיעָה אוֹכֵל וּפְטוֹר · וְלְאַחַר
הַקְצִיעָה אוֹכֵל וְחַיִּיב · שְׁאִינוֹ אוֹכֵל מִן הַתּוֹרָה (חַיִּיב) · זֶה
הַכֹּלל הָאוֹכֵל מִן הַתּוֹרָה פְּטוֹר · וְשְׁאִינוֹ אוֹכֵל מִן הַתּוֹרָה
חַיִּיב:

הָיָה עוֹשֶׂה בַּלְבָּסִים לֹא יֹאכַל בְּבָנוֹת שְׁבַע · בְּבָנוֹת שְׁבַע
לֹא יֹאכַל בַּלְבָּסִים · אֲבָל מוֹנֵעַ הוּא אֶת עַצְמוֹ עַד שְׁמַגִּיעַ
לְמָקוֹם הַיָּפוֹת וְאוֹכֵל · הַמַּחְלִיף עִם חֲבִירוֹ זֶה לְאָכּוֹל וְזֶה
לְאָכּוֹל · זֶה לְקַצּוֹת וְזֶה לְקַצּוֹת · זֶה לְאָכּוֹל וְזֶה לְקַצּוֹת
חַיִּיב · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הַמַּחְלִיף לְאָכּוֹל חַיִּיב · וְלְקַצּוֹת
פְּטוֹר:

פרק ג

הַמַּעֲבִיר תְּאֵנִים בַּחֲצִירוֹ לְקַצּוֹת · בָּנָיו וּבְנֵי בֵיתוֹ אוֹכְלִין
וּפְטוּרִין · הַפּוֹעֵלִים שְׁעָמוּ · בְּזֶמֶן שְׁאִין לָהֶם
עָלְיוֹ מְזוֹנוֹת אוֹכְלִין וּפְטוּרִין · אֲבָל אִם יֵשׁ לָהֶם עָלְיוֹ
מְזוֹנוֹת · הָרִי אֵלָיו לֹא יֹאכְלוּ:

הַמּוֹצִיא פּוֹעֵלְיוֹ לַשָּׂדֶה · בְּזֶמֶן שְׁאִין לָהֶם עָלְיוֹ מְזוֹנוֹת
אוֹכְלִין וּפְטוּרִין · וְאִם יֵשׁ לָהֶם עָלְיוֹ מְזוֹנוֹת אוֹכְלִים אַחַת
אַחַת מִן הַתְּאֵנָה · אֲבָל לֹא מִן הַסֵּל וְלֹא מִן הַקֶּפֶה וְלֹא
מִן הַמִּקְצָה:

הַשּׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל לַעֲשׂוֹת בְּיָתִים · אָמַר לוֹ עַל מִנֵּת
לְאָכּוֹל יָתִים · אוֹכֵל אֶחָד אֶחָד פְּטוֹר · וְאִם צָרַף חַיִּיב ·

לְנִכְשׁ בַּבָּצָלִים · אָמַר לוֹ עַל מִנֵּת לֶאֱכֹל יֵרֶק · מִקְרִטִּים
עָלָה עָלָה וְאוֹכֵל · וְאִם צָרָף חַיִּיב:

ד' מִצָּא קְצִיצוֹת בַּדֶּרֶךְ · אֲפִילוּ בְצֵד שְׂדֵה קְצִיצוֹת · וְכֵן
תְּאֵנָה שֶׁהִיא נוֹטָה עַל הַדֶּרֶךְ וּמִצָּא תַּחְתֶּיהָ תְּאֵנִים ·
מוֹתְרוֹת מִשּׁוּם גָּזֵל · וּפְטוּרוֹת מִן הַמַּעֲשְׂרוֹת · וּבִיִּיתִים
וּבַחֲרוֹבִים חַיִּיבִים · מִצָּא גְרוֹגְרוֹת אִם דָּרְסוּ רוֹב בְּנֵי אָדָם
חַיִּיב · וְאִם לֹא פְטוּר · מִצָּא פֶלְחִי דְבִילָה חַיִּיב · שֶׁיִּדְוַע
שֶׁהֵם מְדַבֵּר גָּמוּר · וְהַחֲרוֹבִים עַד שֶׁלֹּא כָנָסוּ לְרֹאשׁ הַגֶּגֶץ ·
מוֹרִיד מֵהֶם לְבִהְמָה פְטוּר · מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַחְזִיר אֶת
הַמוֹתֵר:

ה' אִיזוֹ הִיא חֲצֵר שֶׁהִיא חַיִּיבַת בְּמַעֲשְׂרוֹת · רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵאל
אוֹמֵר חֲצֵר הַצּוֹרֵית שֶׁהַכֵּלִים נִשְׁמְרִים בְּתוֹכָהּ · רַבִּי
עֲקִיבָא אוֹמֵר כָּל שֶׁאֶחָד פּוֹתַח וְאֶחָד נוֹעַל פְטוּרָה ·
רַבִּי נַחֲמִיָּה אוֹמֵר כָּל שֶׁאֵין אָדָם בּוֹשׁ מִלֶּאֱכֹל בְּתוֹכָהּ
חַיִּיבַת · רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר כָּל שֶׁנִּכְנַס לָהּ וְאֵין אוֹמֵר לוֹ מָה
אַתָּה מְבַקֵּשׁ פְטוּרָה · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת זֶה
לְפָנִים מִזֶּה הַפְּנִימִית חַיִּיבַת וְהַחִיצוֹנָה פְטוּרָה:

ו' הַגָּזוֹת פְטוּרִין אֵף עַל פִּי שֶׁהֵם שֶׁל חֲצֵר הַחַיִּיבַת ·
בֵּית שַׁעַר אַכְסָדְרָה וּמִרְפֶּסֶת הָרִי אֵלּוּ כְּחֲצֵר אִם חַיִּיבַת
חַיִּיבִין · וְאִם פְטוּרָה פְטוּרִים:

ז' הַצְרִיפִים וְהַבְּרֶגְנִין וְהָאֱלֵקִיטִיּוֹת פְטוּרִין · סִכַּת גִּנּוֹסָר
אֵף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בָּהּ רַחֲמִים וְתִרְנַגּוּלִים פְטוּרָה · סִכַּת

הַיּוֹצְרִים הַפְּנִימִית חַיִּיבָתָּהּ וְהַחִיצוֹנָה פְּטוּרָהּ · רַבִּי יוֹסִי
אֹמֵר כָּל שְׂאִינָה דִּירַת הַחֲמָה וְדִירַת הַגְּשָׁמִים פְּטוּרָה ·
סֵכֶת הַחֶג בְּחֶג רַבִּי יְהוּדָה מְחַיֵּיב · וְחֻכָּמִים פּוֹטְרִין:

ח תֵּאֲנָה שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת בְּחֶצֶר · אוֹכֵל אַחַת אַחַת וּפְטוּר ·
וְאִם צֶרֶף חַיִּיב · רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר אַחַת בִּימִינוֹ · וְאַחַת
בְּשְׂמָאלוֹ · וְאַחַת בְּפִיו · עָלָה לְרֹאשָׁה מִמָּלֵא חִיקוֹ
וְאוֹכֵל:

ט גִּפֶּן שֶׁהִיא נְטוּעָה בְּחֶצֶר נוֹטֵל אֶת כָּל הָאֶשְׁכּוֹל וְכֵן
בְּרֵמּוֹן וְכֵן בְּאַבְטִיחַ דְּבָרֵי רַבִּי טַרְפוֹן · רַבִּי עֲקִיבָא אֹמֵר
מִגִּרְגֵר בְּאֶשְׁכּוֹל וּפּוֹרֵט בְּרֵמּוֹן וְסוֹפֶת בְּאַבְטִיחַ · כֶּסֶבֶר
שֶׁהִיא זְרוּעָה בְּחֶצֶר · מְקַרְטֵם עָלָה עָלָה וְאוֹכֵל · וְאִם
צֶרֶף חַיִּיב · הַסָּאָה וְהָאֵזוּב וְהַקּוֹרְנִית שֶׁבְּחֶצֶר אִם הִיוּ
נִשְׁמָרִים חַיִּיבִין:

י תֵּאֲנָה שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת בְּחֶצֶר וְנוֹטָה לַגֶּנֶה · אוֹכֵל כְּדָרְכוֹ
פְּטוּר · עוֹמֶדֶת בַּגֶּנֶה וְנוֹטָה לְחֶצֶר אוֹכֵל אַחַת אַחַת
פְּטוּר · וְאִם צֶרֶף חַיִּיב · עוֹמֶדֶת בְּאַרְץ וְנוֹטָה לְחוּצָה
לְאַרְץ · בְּחוּצָה לְאַרְץ וְנוֹטָה לְאַרְץ · הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחֵר
הָעֵקֶר · וּבִבְתִּי עָרִי חוֹמָה הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחֵר הָעֵקֶר · וּבְעָרֵי
מִקְלָט הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחֵר הַנּוֹף · וּבִירוּשָׁלַיִם הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחֵר
הַנּוֹף:

פרק ד

הַכּוֹבֵשׁ הַשּׁוֹלֵךְ הַמוֹלֵחַ בַּשָּׂדֶה חַיִּיב • הַמְכַמֵּן בְּאֶדְמָה
פָּטוּר • הַמְטִיבֵל בַּשָּׂדֶה פָּטוּר • הַפּוֹצֵעַ זֵיתִים
שֵׂיִצָא מֵהֶם הַשָּׂרֵף פָּטוּר • הַסּוֹחֵט זֵיתִים עַל בָּשָׂרוֹ
פָּטוּר • וְאִם סָחַט וְנָתַן לְתוֹךְ יָדוֹ חַיִּיב • הַמְקַפֵּא לַתְּבָשִׁיל
פָּטוּר • לְקִדְרָה חַיִּיב מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּבוֹר קָטָן:

ב תְּנוּקוֹת שֶׁטִּמְנוּ תְּאֵנִים לְשַׁבַּת וְשִׁכְחוּ לְעֶשְׂרֵן • לֹא
יֵאכְלוּ לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת עַד שֶׁיַּעֲשֻׂרוּ • כְּלַפְּלֵת הַשַּׁבָּת בֵּית
שָׁמַאי פּוֹטְרִין • וּבֵית הַלֵּל מְחַיִּיבִין • רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר
אִף הַלּוֹקֵט אֶת הַכְּלַפָּלָה לְשִׁלּוּחַ לַחֲבִירוֹ לֹא יֵאכֹל עַד
שֶׁיַּעֲשֶׂר:

ג הַנוֹטֵל זֵיתִים מִן הַמַּעֲטָן טוֹבֵל אֶחָד אֶחָד בַּמֶּלַח וְאוֹכֵל •
אִם מָלַח וְנָתַן לְפָנָיו חַיִּיב • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר מִן הַמַּעֲטָן
הַטְּהוֹר חַיִּיב • וּמִן הַטְּמֵא פָּטוּר • מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַחֲזִיר אֶת
הַמּוֹתֵר:

ד שׁוֹתֵין עַל הַגֶּת בֵּין עַל הַחֲמִין בֵּין עַל הַצּוּגִן פָּטוּר דְּבָרֵי
רַבִּי מֵאִיר • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי צְדוֹק מְחַיִּיב • וַחֲכָמִים
אוֹמְרִים עַל הַחֲמִין חַיִּיב • וְעַל הַצּוּגִן פָּטוּר:

ה הַמְקַלֵּף שְׁעוּרִים מְקַלֵּף אַחַת אַחַת וְאוֹכֵל • וְאִם קִלֵּף
וְנָתַן לְתוֹךְ יָדוֹ חַיִּיב • הַמוֹלִיל מְלִילוֹת שֶׁל חֲטִים מְנַפֵּחַ
מִיָּד לְיָד וְאוֹכֵל • וְאִם נָפַח וְנָתַן לְתוֹךְ חִיקוֹ חַיִּיב • בְּסֶבֶר

שְׁזָרְעָה לְזֶרַע · יִרְקָה פֶּטוּר · זֶרַעַה לִירֵק מִתַּעֲשֶׂרֶת זֶרַע
וִירֵק · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר הַשְּׁבֵת מִתַּעֲשֶׂרֶת זֶרַע וִירֵק
וְזִירִין · וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים אֵינוֹ מִתַּעֲשֹׁר זֶרַע וִירֵק · אֲלָא
הַשְּׁחָלִים וְהַגְרָגִיר בְּלִבָּד:

י רַבֵּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר תִּימְרוֹת שֶׁל תִּלְתָּן וְשֶׁל חֲרָדֵל וְשֶׁל
פּוֹל הַלֶּבֶן חֵיבוֹת בְּמַעֲשֹׁר · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר הַצֶּלֶף
מִתַּעֲשֹׁר תִּימְרוֹת וְאַבְיוֹנוֹת וְקַפָּרֶס · רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר
אֵין מִתַּעֲשֹׁר אֲלָא אַבְיוֹנוֹת מִפְּנֵי שֶׁהֵן פְּרִי:

פרק ה

הָעוֹקֵר שְׁתָּלִים מִתּוֹךְ שָׁלוֹ וְנוֹטֵעַ לְתוֹךְ שָׁלוֹ פֶּטוּר ·
לָקַח בַּמַּחְבֵּר לְקֶרְקַע פֶּטוּר · לָקַט לְשִׁלּוֹחַ
לְחֵבִירוֹ פֶּטוּר · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר אִם יֵשׁ כִּיּוּצָא
בָּהֶם גִּמְכָּרִים בְּשׁוּק הָרִי אֵלּוֹ חֵיבִין:

ב הָעוֹקֵר לִפְתַּת וְצִנּוֹנוֹת מִתּוֹךְ שָׁלוֹ וְנוֹטֵעַ לְתוֹךְ שָׁלוֹ לְזֶרַע
חֵיב · מִפְּנֵי שֶׁהוּא גֶרֶן · בְּצָלִים מִשֶּׁהִשְׁרִישׁוּ בְּעֵלְיָה
טָהְרוּ מִלְטָמָא · נִפְלָה עֲלֵיהֶם מִפּוֹלֶת וְהֵם מְגוּלִים · הָרִי
אֵלּוֹ כְּנוֹטְעִים בְּשָׂדֶה:

ג לֹא יִמְכּוֹר אָדָם אֶת פִּירוֹתָיו מִשְׁבָּאוֹ לְעוֹנֶת הַמַּעֲשֹׂרוֹת
לְמִי שֶׁאֵינוֹ נֶאֱמָן עַל הַמַּעֲשֹׂרוֹת · וְלֹא בִשְׂבִיעִית לְמִי
שֶׁהוּא חָשׁוּד עַל הַשְּׂבִיעִית · וְאִם בָּכְרוּ נוֹטֵל הַבְּכוּרוֹת
וּמוֹכֵר אֶת הַשָּׂאָר:

י' לא ימכור אדם את תבגו ואת גפתו ואת זגיו למי שאינו נאמן על המעשרות להוציא מהן משקין. ואם הוציא חייב במעשרות ופטור מן התרומה. שהתורם. בלבו על הקטועים. על הצדדים. ועל מה שבתוך התבן:

ה' הלוקח שדה ירק בסוריא אם עד שלא בא לעונת המעשרות חייב. ומשבא לעונת המעשרות פטור. ולוקט בדרך ויהולך. רבי יהודה אומר אף ישבור פועלים וילקוט. אמר רבן שמעון בן גמליאל במה דברים אמורים בזמן שקנה קרקע. אבל בזמן שלא קנה קרקע אם עד שלא בא לעונת המעשרות פטור. רבי אומר אף לפי חשבון:

י' המתמד ונתן מים במדה. ומצא כדי מדתו. פטור. רבי יהודה מחייב. מצא יותר על כדי מדתו מוציא עליו ממקום אחר לפי חשבון:

י' חורי הנמלים שלנו בצד הערימה החייבת. הרי אלו חייבים. שידוע שמדבר הגמור היו גוררין כל הלילה:

ה' שום בעל בכי. ובצל של רכפא. וגריסין הקילקין. והעדשים המצריזות. רבי מאיר אומר אף הקרקס. רבי יוסי אומר אף הקטנים פטורים מן המעשרות ונלקחין מכל אדם בשביעית. זרע לוף העליון. זרע כרשיים. זרע בצלים. זרע לפת וצנונות. ושאר זרעוני גנה שאינן נאכלים. פטורים מן המעשרות ונלקחין מכל

אָדָם בְּשִׁבְעִית · שָׂאף עַל פִּי שְׂאֲבִיהֶן תְּרוּמָה הָרִי אֵלָיו
יֵאָכְלוּ: סליק

מסכת מעשר שני

פרק א

מַעֲשֵׂר שְׁנִי אֵין מוֹכְרִין אוֹתוֹ • וְאֵין מְמַשְׁכְּנִין אוֹתוֹ •
וְאֵין מַחְלִיפִין אוֹתוֹ וְלֹא שׁוֹקְלִין כְּנֶגְדּוֹ וְלֹא יֹאמַר
אָדָם לַחֲבִירוֹ בִּירוּשָׁלַיִם הִילָךְ יֵין וְתַן לִי שְׁמֶן • וְכֵן שְׂאֵר
כָּל הַפִּירוֹת • אֲבָל נוֹתְנִין זֶה לָזֶה מִתְּנַת חֲנָם:

ב מַעֲשֵׂר בְּהֶמָּה אֵין מוֹכְרִין אוֹתוֹ תָּמִים חֵי • וְלֹא בֶעַל
מוֹם חֵי וְשָׁחוּט • וְאֵין מְקַדְּשִׁין בּוֹ אֶת הָאִשָּׁה • הַבְּכוֹר
מוֹכְרִים אוֹתוֹ תָּמִים חֵי • וּבֶעַל מוֹם חֵי וְשָׁחוּט • וּמְקַדְּשִׁין
בּוֹ אֶת הָאִשָּׁה • אֵין מַחְלִלִין מַעֲשֵׂר שְׁנִי עַל אֲסִימוֹן וְלֹא
עַל הַמִּטְבֵּעַ שְׁאִינוֹ יוֹצֵא • וְלֹא עַל הַמְּעוֹת שְׁאִינוֹ בִּרְשׁוֹתוֹ:

ג הַלּוֹקַח בְּהֶמָּה לְזִבְחֵי שְׁלָמִים אוֹ חֵיהָ לְבֶשֶׂר תֹּאווָה • יֵצֵא
הָעוֹר לַחֲוֹלִין אִף עַל פִּי שֶׁהָעוֹר מְרַבֶּה עַל הַבָּשָׂר • כִּדֵּי יֵין
סְתוּמוֹת מְקוֹם שֶׁדֶּרֶכָן לְמַכֵּר סְתוּמוֹת יֵצֵא קֶנֶקֶן לַחֲוֹלִין •
הָאֵגוּזִים וְהַשְּׂקָדִים יֵצְאוּ קְלִיפָהֶם לַחֲוֹלִין • הַתְּמָד עַד
שֶׁלֹא הִחֲמִיץ אֵינוֹ גִּלְקַח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר • וּמִשֶּׁהִחֲמִיץ גִּלְקַח
בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר:

ד הַלּוֹקַח חֵיהָ לְזִבְחֵי שְׁלָמִים • בְּהֶמָּה לְבֶשֶׂר תֹּאווָה • לֹא
יֵצֵא הָעוֹר לַחֲוֹלִין • כִּדֵּי יֵין פְּתוּחוֹת אוֹ סְתוּמוֹת • מְקוֹם
שֶׁדֶּרֶכָן לְמַכֵּר פְּתוּחוֹת • לֹא יֵצֵא קֶנֶקֶן לַחֲוֹלִין • סִלֵּי זֵיתִים
וְסִלֵּי עֲנָבִים עִם הַכֶּלִי • לֹא יֵצְאוּ דְמֵי הַכֶּלִי לַחֲוֹלִין:

ה' הלוקח מים ומלח ופירות המחברים לקרקע או פירות שאינן יכולין להגיע לירושלים • לא קנה מעשר • הלוקח פירות שוגג יחזרו דמים למקומן • מזיד יעלו ויאכלו במקום • ואם אין מקדש ירקבו:

י' הלוקח בהמה שוגג יחזרו דמיה למקומן • מזיד תעלה ותאכל במקום • ואם אין מקדש תקבר על ידי עורה:

י' אין לוקחין עבדים שפחות וקרקעות • ובהמה טמאה מדמי מעשר שני • ואם לקח יאכל כנגדו • אין מביאין קני זבים • וקני זבות • וקני יולדות • חטאות ואשמות מדמי מעשר שני • ואם הביא יאכל כנגדם • זה הכלל כל שהוא חוץ לאכילה ולשתיה ולסיכה מדמי מעשר שני • יאכל כנגדו:

פרק ב

מעשר שני נתן לאכילה ולשתיה ולסיכה • לאכול דבר שדרכו לאכול • (ולשתות דבר שדרכו לשתות •) ולסוד דבר שדרכו לסוד • לא יסוד יין וחמץ • אבל סד הוא את השמן • אין מפטמין שמן של מעשר שני • ואין לוקחין בדמי מעשר שני שמן מפטם • אבל מפטם הוא את היין • נפל לתוכו דבש ותבלין והשביחו • השבח לפי חשבון • דגים שנתבשלו עם הקפלוטות של מעשר שני והשביחו • השבח לפי חשבון • עסה של מעשר שני שאפאה והשביחה השבח לשני • זה הכלל

כָּל שֶׁשֶׁבַחוּ נִכְרְ . הַשֶּׁבַח לְפִי חֶשְׁבֹּן וְכָל שְׂאִין שֶׁבַחוּ
נִכְרְ הַשֶּׁבַח לְשָׁנִי:

ב רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר אֵין סָכִין שְׁמֹן שֶׁל מַעֲשֵׁר שְׁנִי
בִּירוּשָׁלַיִם וְחֻכָּמִים מַתִּירִין . אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן אִם
הֵקֵל בְּתֵרוֹמָה חֲמוּרָה . לֹא נִקַּל בְּמַעֲשֵׁר שְׁנִי הֵקֵל . אָמַר
לָהֶם מָה לֹא אִם הֵקֵל בְּתֵרוֹמָה הַחֲמוּרָה מְקוֹם שֶׁהֵקֵל
בְּכַרְשִׁינִים וּבִתְלָתָן . נִקַּל בְּמַעֲשֵׁר שְׁנִי הֵקֵל מְקוֹם שֶׁלֹּא
הֵקֵל בְּכַרְשִׁינִים וּבִתְלָתָן:

ג תְּלָתָן שֶׁל מַעֲשֵׁר שְׁנִי תֹאכַל צִמְחוֹנִים . וְשֶׁל תֵּרוֹמָה .
בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים כָּל מַעֲשִׂיָּה בְּטָהֳרָה חוּץ מִחִפְּתָהּ .
וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים כָּל מַעֲשִׂיָּה בְּטוֹמְאָה חוּץ מִשְׂרִיתָהּ:

ד כַּרְשִׁינִי מַעֲשֵׁר שְׁנִי יֵאָכְלוּ צִמְחוֹנִים . וְנִכְנָסִין לִירוּשָׁלַיִם
וְיוֹצְאִין . נִטְמְאוּ . רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר יִתְחַלְקוּ לְעֶסוֹת
וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים יִפְדּוּ . וְשֶׁל תֵּרוֹמָה בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים
שׁוֹרִין וְשָׁפִין בְּטָהֳרָה וּמֵאֲכִילִין בְּטוֹמְאָה . וּבֵית הֵלֵל
אוֹמְרִים שׁוֹרִין בְּטָהֳרָה וְשָׁפִין וּמֵאֲכִילִין בְּטוֹמְאָה . שְׁמַאי
אוֹמֵר יֵאָכְלוּ צָרִיד . רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר כָּל מַעֲשִׂיָּה
בְּטוֹמְאָה:

ה מַעֲוֹת חוֹלִין . וּמַעֲוֹת מַעֲשֵׁר שְׁנִי שֶׁנִּתְפָּזְרוּ . מָה שֶׁלָּקַט
לָקַט לְמַעֲשֵׁר שְׁנִי עַד שִׁישָׁלִים . וְהַשָּׂאָר חוֹלִין . אִם בָּלָל
וְחָפֵן לְפִי חֶשְׁבֹּן . זֶה הַכֹּל הַמִּתְלַקְטִים לְמַעֲשֵׁר שְׁנִי .
וְהַנִּבְלָלִין לְפִי חֶשְׁבֹּן:

י סלע של מעשר שני ושל חולין שנתעברו. מביא בסלע מעות ואומר סלע של מעשר שני בכל מקום שהיא. מחללת על המעות האלו. ובזר את היפה שבהן ומחללן עליה. מפני שאמרו מחללין כסף על נחשת מדוחק. ולא שיתקיים כן אלא חוזר ומחללם על הכסף:

י' בית שמאי אומרים לא יעשה אדם את סלעיו דינרי זהב. ובית הלל מתירין. אמר רבי עקיבא אני עשיתי לרבן גמליאל ולרבי יהושע את כסף דינרי זהב:

ח הפורט סלע ממעות מעשר שני. בית שמאי אומרים בכל הסלע מעות. ובית הלל אומרים בשקל כסף ובשקל מעות. רבי מאיר אומר אין מחללין כסף ופירות על הכסף וחכמים מתירין:

ט הפורט סלע של מעשר שני בירושלים. בית שמאי אומרים בכל הסלע מעות. ובית הלל אומרים בשקל כסף ובשקל מעות. הדגים לפני חכמים אומרים. בשלשה דינרים כסף ובדינר מעות. רבי עקיבא אומר בשלשה דינרים כסף (וברביעית כסף.) וברביעית מעות. רבי טרפון אומר ארבעה אספרי כסף. שמאי אומר יניחנה בחנות ויאכל כנגדה:

י' מִי שֶׁהָיוּ מִקְצֵת בְּנֵי טִמְאִין • וּמִקְצֵתן טְהוֹרִין • מְנִיחַ אֶת
הַסֵּלַע וְאוֹמֵר • מָה שֶׁהִטְהוֹרִים שׁוֹתִים • סֵלַע זֶה מִחֲלָלֶת
עָלָיו • נִמְצְאוּ טְהוֹרִים וְטִמְאִין שׁוֹתִין מִכַּד אֶחָד:

פרק ג

לֹא יֹאמֶר אָדָם לַחֲבִירוֹ • הֲעַל אֶת הַפִּירוֹת הָאֵלֹ
לִירוּשָׁלַיִם לַחֲלֹק • אֵלֹא אוֹמֵר לוֹ הָעַלְם שְׁנֹאכְלִם
וְנִשְׁתֵּם בִּירוּשָׁלַיִם • אֲבָל נוֹתְנִים זֶה לָזֶה מִתְּנַת חֲנָם:

ב' אִין לֹקַחֲחִין תְּרוּמָה בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר • מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִמַּעַט
בְּאַכִּילָתוֹ • וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מִתִּיר • אָמַר לָהֶם רַבִּי שִׁמְעוֹן מָה
אִם הֵקֵל בְּזִבְחֵי שְׁלָמִים • שֶׁהוּא מְבִיאֵן לַיָּד פֶּגוּל וְנוֹתֵר
וְטִמָּא • לֹא נִקַּל בְּתְרוּמָה אָמְרוּ לוֹ מָה אִם הֵקֵל בְּזִבְחֵי
שְׁלָמִים שֶׁהֵן מוֹתְרִין לְזָרִים • נִקַּל בְּתְרוּמָה שֶׁהִיא אֲסוּרָה
לְזָרִים:

ג' מִי שֶׁהָיוּ לוֹ מַעוֹת בִּירוּשָׁלַיִם וְצָרִיף לוֹ • וְלַחֲבִירוֹ פִּירוֹת •
אוֹמֵר לַחֲבִירוֹ הֲרִי הַמַּעוֹת הָאֵלֹ מִחֲלָלִים עַל פִּירוֹתֶיךָ •
נִמְצָא זֶה אוֹכֵל פִּירוֹתָיו בְּטָהֳרָה • וְהָלָה עוֹשֶׂה צָרְכוֹ
בְּמַעוֹתָיו • וְלֹא יֹאמֶר כֵּן לָעַם הָאָרֶץ אֵלֹא בְדִמְאִי:

ד' פִּירוֹת בִּירוּשָׁלַיִם וּמַעוֹת בְּמִדְיָנָה • אוֹמֵר הֲרִי הַמַּעוֹת
הָהֶם מִחֲלָלִין עַל פִּירוֹת הָאֵלֹ • מַעוֹת בִּירוּשָׁלַיִם וּפִירוֹת
בְּמִדְיָנָה • אוֹמֵר הֲרִי הַמַּעוֹת הָאֵלֹ מִחֲלָלִין עַל פִּירוֹת
הָהֶם • וּבִלְבַד שִׁיעֲלוּ הַפִּירוֹת וַיֵּאכְלוּ בִירוּשָׁלַיִם:

ה מעות נכנסות לירושלים ויוצאות · ופירות נכנסין ואין
 יוצאים · רבן שמעון בן גמליאל אומר אף הפירות נכנסין
 ויוצאין:

י פירות שנגמרה מלאכתן · ועברו בתוך ירושלים ·
 יחזור מעשר שני שלהם ויאכל בירושלים · ושלל נגמרה
 מלאכתן · סלי ענבים לגת · וסלי תאנים למוקצה ·
 בית שמאי אומרים יחזור מעשר שני שלהם ויאכל
 בירושלים · ובית הלל אומרים יפדה ויאכל בכל מקום ·
 רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי יוסי לא נחלקו
 בית שמאי ובית הלל · על פירות שלל נגמרה מלאכתן
 שיפדה מעשר שני שלהם ויאכל בכל מקום · ועל
 מה נחלקו על פירות שנגמרה מלאכתן · שבית שמאי
 אומרים יחזור מעשר שני שלהם ויאכל בירושלים · ובית
 הלל אומרים יפדה ויאכל בכל מקום · והדמאי נכנס
 ויוצא ונפדה:

י אילן שהוא עומד בפנים ונוטה לחוץ · או עומד בחוץ
 ונוטה לפנים · מכנגד החומה ולפנים כלפנים · מכנגד
 החומה ולחוץ כלחוץ · בתי הבדים שפתחיהן לפנים
 וחללן לחוץ · או שפתחיהן לחוץ וחללן לפנים · בית
 שמאי אומרים הכל כלפנים · ובית הלל אומרים מכנגד
 החומה ולפנים כלפנים · מכנגד החומה ולחוץ כלחוץ:

ח הלשכות בְּנוֹיּוֹת בְּקֹדֶשׁ וּפְתוּחוֹת לַחֹל • תּוֹכֵן חוֹל
וְגִגְוֹתֵיהֶן קֹדֶשׁ • בְּנוֹיּוֹת בַּחוּל וּפְתוּחוֹת לְקֹדֶשׁ • תּוֹכֵן
קֹדֶשׁ וְגִגְוֹתֵיהֶן חוֹל • בְּנוֹיּוֹת בְּקֹדֶשׁ וּבַחוּל • וּפְתוּחוֹת
לְקֹדֶשׁ וְלַחוּל • תּוֹכֵן וְגִגְוֹתֵיהֶן מִכְּנֶגֶד הַקֹּדֶשׁ וְלְקֹדֶשׁ
קֹדֶשׁ • מִכְּנֶגֶד הַחוּל וְלַחוּל חוֹל:

ט מַעֲשֵׂר שְׁנִי שֶׁנִּכְנַס לִירוּשָׁלַיִם וְנִטְמָא • בֵּין שְׁנִטְמָא בָּאֵב
הַטּוֹמְאָה • בֵּין שְׁנִטְמָא בְּוֹלֵד הַטּוֹמְאָה • בֵּין בַּפְּנִים בֵּין
בַּחוּץ • בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים הֵכָל יִפְדָּה וַיֵּאָכֵל בַּפְּנִים •
חוּץ מִשְׁנִטְמָא בָּאֵב הַטּוֹמְאָה בַּחוּץ • וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים
הֵכָל יִפְדָּה וַיֵּאָכֵל בַּחוּץ • חוּץ מִשְׁנִטְמָא בְּוֹלֵד הַטּוֹמְאָה
בַּפְּנִים:

י הַלְקוּחַ בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר שְׁנִי שֶׁנִּטְמָא • יִפְדָּה • רַבִּי יְהוּדָה
אוֹמֵר יִקְבֹּר • אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי יְהוּדָה • מָה אִם מַעֲשֵׂר שְׁנִי
עֲצָמוֹ שֶׁנִּטְמָא • הֲרִי הוּא נִפְדָּה • הַלְקוּחַ בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר
שְׁנִי שֶׁנִּטְמָא • אֵינוֹ דִּין שִׁיפְדָּה • אָמַר לָהֶם לֹא • אִם
אֲמַרְתֶּם בְּמַעֲשֵׂר שְׁנִי עֲצָמוֹ • שָׁכֵן הוּא נִפְדָּה בִּטְהוֹר
בְּרַחוּק מְקוֹם • תֹּאמְרוּ בְּלִקְוֹחַ בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר שְׁאֵינוֹ נִפְדָּה
בִּטְהוֹר בְּרַחוּק מְקוֹם:

יא צָבִי שֶׁלְקָחוֹ בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר וּמֵת • יִקְבֹּר עַל יְדֵי עוֹרוֹ •
רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר יִפְדָּה • לְקָחוֹ חֵי וּשְׁחִטּוּ • וְנִטְמָא •
יִפְדָּה • רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר יִקְבֹּר • לְקָחוֹ שְׁחוּט וְנִטְמָא הֲרִי
הוּא כְּפִירוֹת:

^{יב} הַמְשָׂאִיל קִנְקָנִים לְמַעַשׂ שְׁנִי · אֶף עַל פִּי שְׁגָפָן לֹא קָנָה מַעַשֵׁר · זֶלַף לְתוֹכֵן סֶתֶם · עַד שֶׁלֹּא גָפָן לֹא קָנָה מַעַשֵׁר · מִשְׁגָּפָן קָנָה מַעַשֵׁר · עַד שֶׁלֹּא גָפָן עוֹלוֹת בְּאַחַד וּמֵאָה · וּמִשְׁגָּפָן מִקְדָּשׁוֹת בְּכָל שָׁהֵן · עַד שֶׁלֹּא גָפָן תוֹרֵם מֵאַחַת עַל הַכֹּל · וּמִשְׁגָּפָן תוֹרֵם מִכָּל אַחַת וְאַחַת:

^{יג} בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים מִפְּתַח וּמִעֶרְהָ לַגֹּת · וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים מִפְּתַח וְאִינוּ צָרִיךְ לַעֲרוֹת · בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּמָקוֹם שֶׁדִּרְכָּן לְמִכּוּר סְתוּמוֹת · אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁדִּרְכָּן לְמִכּוּר פְּתוּחוֹת · לֹא יֵצֵא קִנְקָן לְחוּלִין · אֲבָל אִם רָצָה לְהַחֲמִיר עַל עֲצָמוֹ לְמִכּוּר בְּמִדָּה יֵצֵא קִנְקָן לְחוּלִין · רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר אֶף הָאוֹמֵר לְחַבֵּירוֹ · חֲבִית זוֹ אֲנִי מוֹכֵר לָךְ · חוּץ מִקִּנְקָנִים · יֵצֵא קִנְקָן לְחוּלִין:

פרק ד

הַמוֹלִיךְ פִּירוֹת מַעַשֵׁר שְׁנִי מִמָּקוֹם הַיָּקָר לְמָקוֹם הַזּוֹל · אוֹ מִמָּקוֹם הַזּוֹל לְמָקוֹם הַיָּקָר · פּוֹדֵהוּ כְּשֶׁעָר מְקוֹמוֹ · הַמְבִּיא פִּירוֹת מִן הַגֶּרֶן לָעִיר · וְכַדִּי יֵין מִן הַגֶּת לָעִיר · הֵשִׁיבָה לְשְׁנֵי · וַיֵּצִיאוֹת מִבֵּיתוֹ:

^כ פּוֹדֵין מַעַשֵׁר שְׁנִי כְּשֶׁעָר הַזּוֹל · כְּמוֹת שֶׁהַחֲנוּנִי לֹקֵחַ · לֹא כְּמוֹת שֶׁהוּא מוֹכֵר · כְּמוֹת שֶׁהַשְּׁלַחְנִי פּוֹרֵט וְלֹא כְּמוֹת שֶׁהוּא מִצָּרֶף · וְאִין פּוֹדֵין מַעַשֵׁר שְׁנִי אֲכַסְרָה · אֶת שְׁדָמָיו יְדוּעִים · יַפְדָּה עַל פִּי עַד אֶחָד · וְאֶת שְׁאִין דָּמָיו

יְדוּעִים · יִפְדָּה עַל פִּי שְׁלֹשָׁה · כְּגֹזֶן הַיֵּין שֶׁקָּרַם · וּפִירוֹת
שֶׁהִרְקִיבוּ · וּמַעוֹת שֶׁהִחֲלִיאוּ:

ג בַּעַל הַבֵּית אוֹמֵר בְּסֻלַּע וְאַחֵר אוֹמֵר בְּסֻלַּע · בַּעַל
הַבֵּית קוֹדֵם · מִפְּנֵי שֶׁהוּא מוֹסִיף חֲמֵשׁ · בַּעַל הַבֵּית אוֹמֵר
בְּסֻלַּע · וְאַחֵר אוֹמֵר בְּסֻלַּע וְאַיֶּסֶר · אֶת שֵׁל סֻלַּע וְאַיֶּסֶר
קוֹדֵם · מִפְּנֵי שֶׁהוּא מוֹסִיף עַל הַקֶּרֶן · הַפּוֹדָה מֵעֵשֶׂר שְׁנֵי
שָׁלוֹ · מוֹסִיף עָלָיו חֲמִישִׁית · בֵּין שֶׁהוּא שָׁלוֹ · וּבֵין שְׁנֵתָן
לֹא בַּמִּתְּנָה:

ד מַעֲרִימִין עַל מֵעֵשֶׂר שְׁנֵי · בִּיצֵד אוֹמֵר אָדָם לִבְנוֹ וּלְבֵתוֹ
הַגְּדוֹלִים · לְעַבְדּוֹ וּלְשִׁפְחָתוֹ הָעִבְרִים · הִילָךְ מַעוֹת אֵלּוּ
וּפְדָה לָךְ מֵעֵשֶׂר שְׁנֵי זֶה · אֲבָל לֹא יֹאמֵר כֵּן לִבְנוֹ וּלְבֵתוֹ
הַקְּטָנִים לְעַבְדּוֹ וּלְשִׁפְחָתוֹ הַכְּנַעֲנִים · מִפְּנֵי שֶׁיֵּדֶן בִּידּוֹ:

ה הִיָּה עוֹמֵד בַּגּוֹרֶן · וְאִין בִּידּוֹ מַעוֹת · אוֹמֵר לְחִבְרֵי הָרִי
הַפְּרוֹת הָאֵלּוּ נְתוּנִים לָךְ בַּמִּתְּנָה · חוֹזֵר וְאוֹמֵר הָרִי אֵלּוּ
מִחֲלָלִין עַל מַעוֹת שְׁבִיבִית:

ו מִשְׁךְ מִמֶּנּוּ מֵעֵשֶׂר בְּסֻלַּע · וְלֹא הִסְפִּיק לְפָדוֹתוֹ עַד
שֶׁעָמַד בְּשִׁתִּים · נוֹתֵן לוֹ סֻלַּע וּמִשְׁתַּכֵּר בְּסֻלַּע · וּמֵעֵשֶׂר
שְׁנֵי שָׁלוֹ · מִשְׁךְ מִמֶּנּוּ מֵעֵשֶׂר בְּשִׁתִּים · וְלֹא הִסְפִּיק
לְפָדוֹתוֹ עַד שֶׁעָמַד בְּסֻלַּע · נוֹתֵן לוֹ סֻלַּע מִחוּלִין · וְסֻלַּע
שֶׁל מֵעֵשֶׂר שְׁנֵי שָׁלוֹ · אִם הִיָּה עִם הָאָרֶץ · נוֹתֵן לוֹ
מִדְּמָאִי:

י' הפודה מעשר שני ולא קרא שם רבי יוסי אומר
 דין רבי יהודה אומר צריך לפרש היה מדבר עם
 האשה על עסקי גטה וקדושיה ונתן לה גטה וקדושיה
 ולא פירש רבי יוסי אומר דין רבי יהודה אומר צריך
 לפרש:

ח' המניח איסר ואכל עליו חציו והלך למקום אחר
 והרי הוא יוצא בפונדיון אוכל עליו עוד איסר המניח
 פונדיון ואכל עליו חציו והלך למקום אחר והרי הוא
 יוצא באיסר אוכל עליו עוד פלג המניח איסר של
 מעשר שני אוכל עליו אחד עשר באיסר ואחד ממאה
 באיסר בית שמאי אומרים הכל עשרה ובית הלל
 אומרים בודאי אחד עשר ובדמאי עשרה:

ט' כל המעות הנמצאים הרי אלו חולין אפילו דינר זהב
 עם הפסך ועם המעות מצא בתוכן חרס וכתוב עליו
 מעשר הרי זה מעשר:

המוצא כלי וכתוב עליו קרבן רבי יהודה אומר אם
 היה של חרס הוא חולין ומה שבתוכו קרבן ואם היה
 של מתכת הוא קרבן ומה שבתוכו חולין אמרו לו
 אין דרך בני אדם להיות כונסין חולין לקרבן:

א' המוצא כלי וכתוב עליו ק' קרבן מ' מעשר ד'
 דמאי ט' טבל ת' תרומה שבשעת ספנה היו כותבין
 ת' תחת תרומה רבי יוסי אומר כלם שמות בני אדם

הם · אָמַר רַבִּי יוֹסִי אֶפִּילוּ מִצָּא חֲבִית וְהִיא מְלִיאָה
פִּירוֹת · וְכָתוּב עָלֶיהָ תְּרוּמָה הֲרִי אֵלּוּ חוֹלִין · שֶׁאֲנִי אוֹמֵר
אֶשְׁתַּקֵּד הִיתָה מְלֵאָה פִּירוֹת תְּרוּמָה וּפְנֵה:

^י הָאֹמֵר לִבְנוֹ מַעֲשֵׂר שְׁנֵי בְּזוּיֹת זֶה · וּמִצָּא בְּזוּיֹת אַחֶרֶת ·
הֲרִי אֵלּוּ חוֹלִין · הִיא שֵׁם מְנָה וּמִצָּא מֵאֲתָיִים · הַשָּׂאֵר
חוֹלִין · מֵאֲתָיִים וּמִצָּא מְנָה · הֵכֵל מַעֲשֵׂר:

פרק ה

כָּרֶם רִבְעִי · מְצִינִין אוֹתוֹ בְּקוֹזְזוֹת אֲדָמָה · וְשֵׁל עֶרְלָה
בַּחֲרִסִּית · וְשֵׁל קִבְרוֹת בְּסִיד וּמִמַּחֶה וְשׁוֹפֵךְ ·
אָמַר רַבֵּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים
בְּשִׁבְיעִית · וְהַצְנוּעִים מְנִיחִין אֶת הַמְּעוֹת · וְאוֹמְרִים כָּל
הַנִּלְקָט מִזֶּה יֵהָא מְחַלֵּל עַל הַמְּעוֹת הָאֵלּוּ:

^ב כָּרֶם רִבְעִי · הִיא עוֹלָה לִירוּשָׁלַיִם מִהֶלֶךְ יוֹם אֶחָד לְכָל
צֵד · וְאִיזוֹ הִיא תְּחוּמָּה · אֵילִת מִן הַדְּרוֹם · וְעַקְרֶבֶת מִן
הַצָּפוֹן · לוֹד מִן הַמַּעֲרָב · וְהִירְדֵן מִן הַמִּזְרָח · וּמִשְׁרָבוֹ
הַפִּירוֹת הַתְּקִינוּ שֶׁיֵּהָא גִפְדָּה סָמוּךְ לַחוּמָּה · וְתִנְאִי הִיא
הַדְּבַר שֶׁאִימָתִי שֶׁיִּרְצוּ יַחֲזוֹר הַדְּבַר לְכַמוֹת שְׁהִיָּה · רַבִּי
יוֹסִי אוֹמֵר מִשְׁחָרֵב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הִיא הַתִּנְאִי הַזֶּה · וְתִנְאִי
הִיא אִימָתִי שֶׁיִּבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ · יַחֲזוֹר הַדְּבַר לְכַמוֹת
שְׁהִיָּה:

א כָּרֶם רִבְעֵי בֵּית שְׁמָאִי אוֹמְרִים אֵין לוֹ חֲמֵשׁ וְאֵין לוֹ
בִּיעוּר . וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים יֵשׁ לוֹ . בֵּית שְׁמָאִי אוֹמְרִים יֵשׁ
לוֹ פֶּרֶט . וְיֵשׁ לוֹ עוֹלָלוֹת . וְהַעֲנִיִּים פּוֹדִין לְעֶצְמָן . וּבֵית
הֵלֵל אוֹמְרִים כֻּלּוֹ לָגַת:

ד כִּי־צֶד פּוֹדִין נָטַע רִבְעֵי . מַנִּיחַ אֶת הַסֵּל עַל פִּי שְׁלֹשָׁה .
וְאוֹמֵר כַּמָּה אָדָם רוֹצֶה לְפָדוֹת לוֹ בְּסָלַע . עַל מִנַּת
לְהוֹצִיא יְצִיאֹת מִבֵּיתוֹ . וּמַנִּיחַ אֶת הַמַּעוֹת . וְאוֹמֵר כָּל
הַנִּלְקָט מִזֶּה . מַחֲלֵל עַל הַמַּעוֹת הָאֵלֶּה . בְּכַד וְכַד סָלִים
בְּסָלַע:

ה בְּשִׁבְעִית פּוֹדְהוּ בְּשׁוּוֹיוֹ . וְאִם הָיָה הַכֹּל מוֹפָקֵר . אֵין
לוֹ אֵלָּא שֹׁכֵר לְקִיטָּה . הַפּוֹדֶה נָטַע רִבְעֵי שְׁלֹשׁ . מוֹסִיף
עָלָיו חֲמִישִׁיתוֹ . בֵּין שֶׁהוּא שְׁלֹשׁ . וּבֵין שֶׁנֶּתַן לוֹ בַּמַּתָּנָה:

ו עֶרֶב יוֹם טוֹב הָרֵאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח . שֶׁל רִבְעִית וְשֶׁל
שִׁבְעִית הָיָה בִּיעוּר . כִּי־צֶד (הָיָה בִּיעוּר) . נֹתְנִים תְּרוּמָה
וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר לְבָעָלִים . וּמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן לְבָעָלָיו .
וּמַעֲשֵׂר עֲנִי לְבָעָלָיו . וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי וְהַבְּכוּרִים . מִתְּבַעְרִים
בְּכָל מָקוֹם . רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר הַבְּכוּרִים נִתְּנִין לַכֹּהֲנִים
בְּתְרוּמָה . הַתְּבָשִׁיל בֵּית שְׁמָאִי אוֹמְרִים צָרִיד לְבָעֵר .
וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים הָרִי הוּא כַּמְבוּעֵר:

ז מִי שֶׁהָיוּ לוֹ פִּירוֹת בְּזֶמֶן הַזֶּה . וְהִגִּיעָה שַׁעַת הַבִּיעוּר .
בֵּית שְׁמָאִי אוֹמְרִים צָרִיד לְחַלֵּל עַל הַכֶּסֶף . וּבֵית הֵלֵל
אוֹמְרִים אֶחָד שֶׁהֵן כֶּסֶף וְאֶחָד שֶׁהֵן פִּירוֹת:

ח אמר רבי יהודה בראשונה היו שולחין אצל בעלי בתים שבמדינות מהרו והתקינו את פירותיכם עד שלא הגיע שעת הביעור עד שבא רבי עקיבא ולמד שכל הפירות שלא באו לעונת המעשרות פטורים מן הביעור:

ט מי שהיו פירותיו רחוקים ממנו צריך לקרות להם שם מעשה ברבן גמליאל והזקנים שהיו באין בספינה אמר רבן גמליאל עשור שאני עתיד למוד נתון ליהושע ומקומו משכר לו עשור אחר שאני עתיד למוד נתון לעקיבא בן יוסף שיזכה בו לעניים ומקומו משכר לו אמר רבי יהושע עשור שאני עתיד למוד נתון לאלעזר בן עזריה ומקומו משכר לו ונתקבלו זה מזה שָכָר:

י במנחה ביום טוב האחרון היו מתנדין כיצד היה הודוי בערתי הקדש מן הבית זה מעשר שני ונטע רבעי נתתיו ללוי זה מעשר לוי וגם נתתיו זו תרומה ותרומת מעשר לגר ליתום ולאלמנה זה מעשר עני הלקט והשכחה והפאה אף על פי שאינן מעבדין את הודוי מן הבית זו חלה:

יא בכל מצותך אשר צויתני הא אם הקדים מעשר שני לראשון אינו יכול להתודות לא עברתי ממצותיך לא הפרשתי ממין על שאינו מינו ולא מן התלוש על

המחבר · ולא מן המחבר על התלוש · ולא מן החדש
על הישן · ולא מן הישן על החדש · ולא שכחתי · ולא
שכחתי מלברך · ומלהזכיר שמך עליו:

^{יב} לא אכלתי באני ממנו · הא אם אכלו באנינות אינו
יכול להתודות · ולא בערתי ממנו בטמא · הא אם
הפרישו בטומאה אינו יכול להתודות · ולא נתתי ממנו
למת · לא לקחתי ממנו ארון ותכריכים למת · ולא נתתיו
לאוננים אחרים · שמעתי בקול יי אלהי · הבאתיו לבית
הבחירה · עשיתי ככל אשר צויתני · שמחתי ושמחתי
בו:

^{יג} השקיפה ממעון קדשך מן השמים · עשינו מה שצויתך
עלינו · אף אתה עשה מה שהבטחתנו · השקיפה ממעון
קדשך מן השמים · וברך את עמך את ישראל בבנים
ובבנות · ואת האדמה אשר נתתה לנו בטל ובמטר
ובולדות בהמה · כאשר נשבעת לאבותינו ארץ זבת
חלב ודבש · כדי שתתן טעם בפירות:

^{יד} מכאן אמרו ישראל וממזרים מתנודים · אבל לא גרים ·
ולא עבדים משוחררים שאין להם חלק בארץ · רבי
מאיר אומר אף לא כהנים ולוויים שלא נטלו חלק בארץ ·
רבי יוסי אומר יש להם ערי מגרש:

^{טו} יוֹחֲנָן כֹּהֵן גָּדוֹל הָעֶבֶר הַיְּהוּדִית הַמַּעֲשֵׂר • אֵף הוּא בָּטֵל
אֶת הַמַּעֲוָרִים וְאֶת הַנוֹקְפִים • וְעַד יָמָיו הָיָה פְּטִישׁ מִכָּה
בִּירוּשָׁלַיִם וּבְיָמָיו אֵין אָדָם צָרִיךְ לְשֹׂאוֹל עַל הַדְּמָאִי: סליק

מסכת חלה

פרק א

חמשה דברים חייבין בחלה · החטים והשעורים ·
והבסמים · ושבולת שועל · ושיפון · הרי אלו
חייבין בחלה · ומצטרפין זה עם זה ואסורין בחדש מלפני
הפסח ומלקצור מלפני העומר · ואם השרישו קודם
לעמר העמר מתירן · ואם לאו · אסורין עד שיבא העמר
הבא:

ב האוכל מהם כזית מצה בפסח · יצא ידי חובתו · כזית
חמץ · חייב בהכרת · נתערב אחד מהם בכל המינים ·
הרי זה עובר בפסח · הנודר מן הפת ומן התבואה ·
אסור בהם (אבל הנודר מן הדגן אסור בכל המינין חוץ
מפירות האילן) דברי רבי מאיר · וחכמים אומרים הנודר
מן הדגן אינו אסור אלא מהן · וחייבין בחלה ובמעשרות:

ג אלו חייבין בחלה ופטורים מן המעשרות · הלקט
והשכחה · והפאה וההפקר ומעשר ראשון שנטלה
תרומתו ומעשר שני · והקדש שנפדו · ומותר העמר ·
ותבואה שלא הביאה שלישי · רבי אליעזר אומר תבואה
שלא הביאה שלישי · פטורה מן החלה:

ד אלו חייבין במעשרות ופטורין מן החלה · האורז
והדוחן · והפרגים · והשומשמן · והקטניות ·

וּפְחוֹת מִחֲמֶשֶׁת רְבִיעִים בִּתְבוּאָה · הַסּוּפְגָנִין · וְהַדְּבָשָׁנִין
וְהָאֶסְקְרִיטִין · וְחֵלֶת הַמִּשְׁרָת וְהַמְדָּמַע פְּטוּרִין מִן הַחֵלֶה:

ה' עֶסֶה שֶׁתַּחֲלֶתָה סוּפְגָנִין וְסוּפָה סוּפְגָנִין · פְּטוּרָה מִן
הַחֵלֶה · תַּחֲלֶתָה עֶסֶה וְסוּפָה סוּפְגָנִין · תַּחֲלֶתָה סוּפְגָנִין ·
וְסוּפָה עֶסֶה · חִיִּיבֶת בַּחֵלֶה · וְכֵן הַקִּנְבָּקָאוֹת חִיִּיבוֹת:

י' הַמַּעֲסָה בֵּית שְׁמָאִי פּוֹטְרִין · וּבֵית הַלֵּל מְחִיִּבִין ·
הַחֲלִיטָה בֵּית שְׁמָאִי מְחִיִּבִין · וּבֵית הַלֵּל פּוֹטְרִים · חִלּוֹת
תּוֹדָה וְרִקְיָה נָזִיר עֲשָׂאן לְעֶצְמוֹ פְּטוּר · לְמַכּוֹר בְּשׁוּק
חִיִּיב:

י' נִחְתּוֹם שֶׁעָשָׂה שְׂאוֹר לְחֶלֶק · חִיִּיב בַּחֵלֶה · נָשִׁים שֶׁנִּתְּנוּ
לְנִחְתּוֹם לַעֲשׂוֹת לָהֶם שְׂאוֹר · אִם אֵין בְּשָׁל אַחַת מֵהֶן
בְּשַׁעוֹר · פְּטוּרָה מִן הַחֵלֶה:

ה' עֶסֶת הַכִּלְבִּים · בְּזֶמֶן שֶׁהָרוּעִים אוֹכְלִין מִמֶּנָּה חִיִּיבֶת
בַּחֵלֶה · וּמַעֲרָבִין בָּהּ · וּמִשְׁתַּתְּפִין בָּהּ · וּמַבְרִכִין עָלֶיהָ ·
וּמְזַמְּנִין עָלֶיהָ · וְנַעֲשִׂית בְּיוֹם טוֹב וְיוֹצֵא בָּהּ אָדָם יָדֵי
חוֹבָתוֹ בַּפֶּסַח · אִם אֵין הָרוּעִין אוֹכְלִין מִמֶּנָּה · אֵינָה
חִיִּיבֶת בַּחֵלֶה · וְאֵין מַעֲרָבִין עָלֶיהָ · וְאֵין מְזַמְּנִין עָלֶיהָ
וְאֵינָה נַעֲשִׂית בְּיוֹם טוֹב וְאֵין אָדָם יוֹצֵא בָּהּ יָדֵי חוֹבָתוֹ
בַּפֶּסַח · בֵּין כֶּךָּ וּבֵין כֶּךָּ מְטַמְּאָה טוֹמְאָת אוֹכְלִין:

ט' הַחֵלֶה וְהַתְּרוּמָה חִיִּיבִין עָלֶיהָ מִיתָה וְחֻמֶּשׁ · וְאַסּוּרִים
לְזָרִים · וְהֵם נִכְסֵי כֹהֵן · וְעוֹלִין בְּאַחַד וּמֵאָה · וְטַעוּנִין

רְחִיצַת יָדַיִם · וְהָעֶרֶב שֶׁמֶשׁ · וְאֵין נוֹטְלִין מִן הַטְּהוֹר עַל
הַטֵּמֶא · אֵלָא מִן הַמֶּקֶף · וּמִן הַדָּבָר הַגָּמוּר · הָאוֹמֵר
כָּל גִּרְנֵי תְרוּמָה · וְכָל עֲסוֹתֵי חֵלֶה · לֹא אָמַר כָּלוּם · עַד
שִׁישִׁיר מִקְצַת:

פרק ב

פִּירוֹת חוּצָה לָאָרֶץ שֶׁנִּכְנְסוּ לָאָרֶץ · חֵיִיבִים בַּחֲלָה ·
יֵצְאוּ מִכָּאן לְשֵׁם · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחַיֵּב · וְרַבִּי
עֲקִיבָא פוֹטֵר:

^א **עֹפֵר חוּצָה לָאָרֶץ שֶׁבָּא בְּסַפִּינָה לָאָרֶץ · חֵיִיבֵת**
בְּמַעֲשָׂרוֹת וּבְשִׁבְעִית · אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אֵימָתִי בְּזִמְנָא
שֶׁהִסְפִּינָה גּוֹשְׁשֶׁת · עָסָה שְׁגִלוּשָׁה בְּמֵי פִירוֹת חֵיִיבֵת
בַּחֲלָה וְנֶאֱכַלְתָּ בְּיָדַיִם מְסוּאָבוֹת:

^ג **הָאִשָּׁה יוֹשֶׁבֶת וְקוֹצֶה חֲלָתָה עֲרוּמָה · מִפְּנֵי שֶׁהִיא יְכוּלָה**
לְכַסּוֹת אֶת עֲצָמָהּ אֲבָל לֹא הָאִישׁ · מִי שֶׁאֵינוֹ יְכוּל לַעֲשׂוֹת
עָסָתוֹ בְּטְהֵרָה יַעֲשֶׂנָה קִבִּין · וְאֵל יַעֲשֶׂנָה בְּטִמְאָה ·
וְרַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר יַעֲשֶׂנָה בְּטִמְאָה · וְאֵל יַעֲשֶׂנָה קִבִּים ·
שֶׁכְּשֵׁם שֶׁהוּא קוֹרָא לְטְהוֹרָה · כֵּךְ הוּא קוֹרָא לְטִמְאָה ·
לִזּוֹ קוֹרָא חֵלֶה בְּשֵׁם · וְלִזּוֹ קוֹרָא חֵלֶה בְּשֵׁם · אֲבָל קִבִּיִּים
אֵין לָהֶם חֶלֶק בְּשֵׁם:

י העושה עֶסְתוֹ קָבִים · וְנָגְעוּ זֶה בָּזֶה · פְּטוּרִים מִן הַחֲלָה
עַד שִׁישׁוּבוֹ · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אִף הֶרְוֵדָה וְנוֹתֵן לִסֵּל ·
הַסֵּל מִצָּרְפֶּן לְחֲלָה:

ה המפריש חלתו קמח אינו חלה · וְגִזְלֵי בֵּיד כֵּהֵן · הָעֶסָה
עֲצָמָה חֵיִיבֶת בַּחֲלָה · וְהַקָּמַח אִם יֵשׁ בּוֹ בְּשִׁיעוֹר · חֵיִיבֶת
בַּחֲלָה · וְאַסוּרָה לְזָרִים · דְּבָרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ · אָמְרוּ לוֹ
מַעֲשֵׂה וְקַפְשָׁה זָקֵן זָר · אָמַר לָהֶם אִף הוּא קִלְקַל לְעֲצָמוֹ
וְתִקֵּן לְאַחֲרִים:

י חמשה רביעים קמח (ועוד) חייבים בחלה · הֵם
וּשְׂאוֹרֶן וְסֶבֶן וּמֶרְסֵן חֲמֵשֶׁה רַבִּיעִים חֵיִיבִים · נָטַל מֶרְסֵן
מִתּוֹכָן · וְחִזֵּר לְתוֹכָן · הָרִי אֵלָיו פְּטוּרִין:

ז שיעור החלה · אֶחָד מִעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה · הָעוֹשֶׂה
עֶסָה לְעֲצָמוֹ · וְהָעוֹשֶׂה לְמִשְׁתָּה בָנוּ · אֶחָד מִעֲשָׂרִים
וְאַרְבָּעָה · נִחְתּוֹם שֶׁהוּא עוֹשֶׂה לְמִכּוּר בְּשׁוּק · וְכֵן הָאִשָּׁה
שֶׁהִיא עוֹשֶׂה לְמִכּוּר בְּשׁוּק · אֶחָד מֵאַרְבָּעִים וּשְׁמֹנֶה ·
נִטְמָאת עֶסְתָּה שׁוֹנְגָת אוֹ אֲנוּסָה · אֶחָד מֵאַרְבָּעִים
וּשְׁמוֹנֶה · נִטְמָאת מְזִידָה · אֶחָד מִעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה · כִּדִּי
שָׁלֹא יִהְיֶה חוּטֵא נִשְׁכָּר:

ח רבי אליעזר אומר נטלת מן הטהור על הטמא · בִּיצֵד ·
עֶסָה טְהוֹרָה וְעֶסָה טְמֵאָה · נוֹטֵל כִּדִּי חֲלָה מִעֶסָה שְׁלֹא
הוֹרְמָה חֲלָתָהּ · וְנוֹתֵן פְּחוֹת מִכִּבְיָצָה בְּאַמְצָע כִּדִּי שִׁיטוֹל
מִן הַמֶּקֶר · וְחֻכָּמִים אוֹסְרִין:

פרק ג

אוֹכְלִין עָרְאֵי מִן הָעֶסָה עַד שֶׁתִּגְלַגֵּל בַּחֲטִים ·
 וְחֲטִמִּים בְּשֻׁעוּרִים · גִּלְגֹּלָה בַּחֲטִים · וְטִמְטָמָה
 בְּשֻׁעוּרִים · הָאוֹכֵל מִמֶּנָּה חַיִּיב מִיתָה · כִּיּוֹן שֶׁהִיא נוֹתֶנֶת
 אֶת הַמִּים · מַגְבֶּהֶת חֲלָתָהּ · וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִהְיֶה שֵׁם חֲמֹשָׁה
 רַבִּיעִים קֶמַח:

ב נִדְמָעָה עֶסָתָה · עַד שֶׁלֹּא גִלְגֹּלָה · פְּטוּרָה שֶׁהִמְדַּמֶּע
 פְּטוּר · וּמִשְׁגִּלְגֹּלָה חַיִּיבָתָה · נוֹלֵד לָהּ סֶפֶק טוּמְאָה ·
 עַד שֶׁלֹּא גִלְגֹּלָה · תַּעֲשֶׂה בְּטוּמְאָה · וּמִשְׁגִּלְגֹּלָה תַּעֲשֶׂה
 בְּטָהֳרָה:

ג הַקְדִּישָׁה עֶסָתָה עַד שֶׁלֹּא גִלְגֹּלָה וּפְדָאָתָה · חַיִּיבָתָה ·
 מִשְׁגִּלְגֹּלָה וּפְדָאָתָה · חַיִּיבָתָה · הַקְדִּישָׁתָה עַד שֶׁלֹּא גִלְגֹּלָה
 וּגִלְגֹּלָה הַגִּזְבֵּר וְאַחֵר כֶּךָ פְּדָאָתָה · פְּטוּרָה · שֶׁבִשְׁשַׁעַת
 חוֹבָתָה הִיתָה פְּטוּרָה:

ד כִּיּוֹצֵא בּוֹ · הַמְקַדִּישׁ פִּירוּתָיו עַד שֶׁלֹּא בָּאוּ לְעוֹנֶת
 הַמַּעֲשָׂרוֹת וּפְדָאֵן חַיִּיבִין · וּמִשְׁבָּאוֹ לְעוֹנֶת הַמַּעֲשָׂרוֹת
 חַיִּיבִין · הַקְדִּישָׁן עַד שֶׁלֹּא נִגְמְרוּ וּגְמָרָן הַגִּזְבֵּר · וְאַחֵר
 כֶּךָ פְּדָאֵן · פְּטוּרִין · שֶׁבִשְׁשַׁעַת חוֹבָתָן הָיוּ פְּטוּרִין:

ה נִכְרֵי שֶׁנָּתַן לְיִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת לוֹ עֶסָה · פְּטוּרָה מִן
 הַחֲלָה · נִתְּנָה לוֹ בְּמַתָּנָה · עַד שֶׁלֹּא גִלְגֹּל חַיִּיב וּמִשְׁגִּלְגֹּל

פֶּטוּר • הָעוֹשֶׂה עֶסֶה עִם הַנֶּכְרִי • אִם אֵין בְּשָׁל יִשְׂרָאֵל
בְּשִׁיעוֹר חֻלָּה • פֶּטוּרָה מִן הַחֻלָּה:

י גֵּר שֶׁנִּתְּגִייר וְהִיתָה לוֹ עֶסֶה • נַעֲשִׂית עַד שֶׁלֹא נִתְּגִייר
פֶּטוּר • וּמִשְׁנֵתְגִייר חַיִּיב • וְאִם סָפֵק חַיִּיב • וְאֵין חַיִּיבִין
עָלֶיהָ חֻמֶּשׁ • רַבִּי עֲקִיבָא אֹמֵר הַכֹּל הוּלֵךְ אַחֲרֵי הַקְּרִימָה
בַּתְּנוּרָה:

י הָעוֹשֶׂה עֶסֶה מִן הַחֲטִיִּים וּמִן הָאוֹרֶזִים • אִם יֵשׁ בָּהּ טַעַם
דָּגָן חַיִּיבֶת בַּחֻלָּה • וְיוֹצֵא בָּהּ אָדָם יְדֵי חוֹבָתוֹ בַּפֶּסֶח •
וְאִם אֵין בָּהּ טַעַם דָּגָן • אֵינָה חַיִּיבֶת בַּחֻלָּה • וְאֵין אָדָם
יוֹצֵא בָּהּ יְדֵי חוֹבָתוֹ בַּפֶּסֶח:

י"ה הַנוּטֵל שְׂאוֹר מֵעֶסֶה שֶׁלֹא הוֹרְמָה חֻלָּתָה וְנוֹתֵן לְתוֹךְ
עֶסֶה שֶׁהוֹרְמָה חֻלָּתָה • אִם יֵשׁ לוֹ פְּרִנְסָה מִמָּקוֹם אַחֵר •
מוֹצִיא לְפִי חֶשְׁבוֹן • וְאִם לֹא • מוֹצִיא חֻלָּה אַחַת עַל הַכֹּל:

ט פִּיּוּצָא בּוֹ • זִיתֵי מְסִיק שֶׁנִּתְּעָרְבוּ עִם זִיתֵי נֶקוֹף • עֲנָבֵי
בָּצִיר עִם עֲנָבֵי עוֹלָלוֹת • אִם יֵשׁ לוֹ פְּרִנְסָה מִמָּקוֹם אַחֵר •
מוֹצִיא לְפִי חֶשְׁבוֹן • וְאִם לֹא • מוֹצִיא תְּרוּמָה וְתְרוּמַת
מַעֲשֵׂר לְכֹל • וְהַשָּׂאָר מַעֲשֵׂר וּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי לְפִי חֶשְׁבוֹן:

י הַנוּטֵל שְׂאוֹר מֵעֶסֶת חֲטִיִּים • וְנוֹתֵן לְתוֹךְ עֶסֶת אוֹרֶזִים •
אִם יֵשׁ בָּהּ טַעַם דָּגָן חַיִּיבֶת בַּחֻלָּה • וְאִם לֹא • פֶּטוּרָה •
אִם כֵּן לָמָּה אָמְרוּ הַטָּבֵל אוֹסֵר כָּל שֶׁהוּא • מִן בְּמִינוֹ •
וְשֶׁלֹא בְּמִינוֹ בְּנוֹתֵן טַעַם:

פרק ד

שְׁתֵּי נָשִׁים שֶׁעָשׂוּ שְׁנֵי קָבִים • וְנִגְעוּ זֶה בָּזֶה • אָפִילוּ הֵם
מִמֵּין אֶחָד פְּטוּרִים • וּבִזְמַן שֶׁהֵם שָׁל אִשָּׁה אַחַת •
מִן בְּמִינוֹ חַיִּב • וְשָׁלֹא בְּמִינוֹ פְּטוּר:

בִּאיִזָּה הוּא מִן בְּמִינוֹ • הַחֲטִים אֵינָן מִצְטָרְפוֹת עִם הַכֹּל •
אֲלֹא עִם הַכֶּסֶּמִּים • הַשְּׁעוּרִים מִצְטָרְפוֹת עִם הַכֹּל •
חוּץ מִן הַחֲטִים • רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר שָׂאֵר הַמִּינִים
מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה:

ג שְׁנֵי קָבִין וְקָב אוֹרֵז אוֹ קָב תְּרוּמָה בְּאֻמָּצֵע • אֵינָן
מִצְטָרְפִין • דָּבָר שֶׁנִּטְלָה חֲלָתוֹ בְּאֻמָּצֵע • מִצְטָרְפִין שֶׁכָּבַר
נִתְחַיֵּב בַּחֲלָה:

ד קָב חֲדָשׁ • וְקָב יָשָׁן • שֶׁנִּשְׁכְּבוּ זֶה בָּזֶה • רַבִּי יִשְׁמָעֵאל
אוֹמֵר יִטּוֹל מִן הָאֻמָּצֵע • וְחֻכָּמִים אוֹסְרִים • הַנּוֹטֵל חֲלָה
מִן הַקָּב • רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר חֲלָה • וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים אֵינָה
חֲלָה:

ה שְׁנֵי קָבִין שֶׁנִּטְלָה חֲלָתוֹ שֶׁל זֶה בִּפְנֵי עֲצָמוֹ • וְשֶׁל זֶה
בִּפְנֵי עֲצָמוֹ • חֲזַר וַעֲשָׂאן עֶסֶה אַחַת • רַבִּי עֲקִיבָא פּוֹטֵר •
וְחֻכָּמִים מְחַיֵּיבִין • נִמְצָא חֲמִירוֹ קוּלוֹ:

ו נּוֹטֵל אָדָם כְּדֵי חֲלָה מֵעֶסֶה שֶׁלֹּא הוֹרְמָה חֲלָתָהּ
לַעֲשׂוֹתָהּ בְּטִהְרָה • לִהְיוֹת מִפְּרִישׁ עָלֶיהָ וְהוֹלֵךְ • חֲלָתָהּ

דְּמָאֵי עַד שֶׁתִּסְרַח · שֶׁחֲלַת דְּמָאֵי נִטְלָת מִן הַטְּהוֹר עַל
הַטָּמֵא · וְשֵׁלָא מִן הַמָּקָף:

י' יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ אֲרִיסִין לַגּוֹיִם בְּסוּרְיָא · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מַחֲיִיב
פִּירוּתֵיהֶם בַּמַּעֲשָׂרוֹת וּבַשְּׂבִיעִית · וְרַבִּן גַּמְלִיאֵל פּוֹטֵר ·
רַבִּן גַּמְלִיאֵל אֹמֵר שְׁתֵּי חֲלוֹת בְּסוּרְיָא · וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר
אֹמֵר חֶלֶה אַחַת · אֶחָזוּ קוּלוֹ שֶׁל רַבִּן גַּמְלִיאֵל · וְקוּלוֹ
שֶׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר · חֲזָרוּ לְנֶהוֹג כְּדַבְּרֵי רַבִּן גַּמְלִיאֵל בְּשְׁתֵּי
דְּרָכִים:

ח" רַבִּן גַּמְלִיאֵל אֹמֵר שֶׁלֹּשׁ אֲרָצוֹת לַחֲלָה · מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
עַד כְּזִיב חֶלֶה אַחַת · מִכְּזִיב עַד הַנֶּהָר וְעַד אֲמִנָּה שְׁתֵּי
חֲלוֹת · אַחַת לָאוֹר וְאַחַת לְכֹהֵן · שֶׁל אוֹר יֵשׁ לָהּ שִׁיעוֹר ·
וְשֶׁל כֹּהֵן אֵין לָהּ שִׁיעוֹר · מִן הַנֶּהָר וּמִן אֲמִנָּה וּלְפָנִים שְׁתֵּי
חֲלוֹת · אַחַת לָאוֹר וְאַחַת לְכֹהֵן · שֶׁל אוֹר אֵין לָהּ שִׁיעוֹר ·
וְשֶׁל כֹּהֵן יֵשׁ לָהּ שִׁיעוֹר · וְטָבּוֹל יוֹם אוֹכְלָהּ · רַבִּי יוֹסִי
אֹמֵר אֵינּוּ צָרִיד טְבִילָה · וְאַסּוּרָה לְזָבִים וּלְזָבוֹת לְנִדּוֹת
וּלְיִזְלָדוֹת · וְנֶאֱכָלֶת עִם הַזֶּר עַל הַשְּׁלֶחָן וְנִתְּנָת לְכֹל כֹּהֵן:

ט' וְאֵלּוּ נִתְּנִין לְכֹל כֹּהֵן · הַחֲרָמִים וְהַבְּכוּרוֹת · וּפְדִיּוֹן הַבֵּן ·
וּפְדִיּוֹן פֶּטֶר חֲמוֹר · הַזְּרֹעַ וְהַלֶּחֶיִם וְהַקֶּבֶה · וְרֵאשִׁית
הַגֶּזֶר · וְשֶׁמֶן שֶׁרָפָה · וְקֹדֶשִׁי הַמִּקְדָּשׁ · וְהַבְּכוּרִים · רַבִּי
יְהוּדָה אוֹסֵר בַּבְּכוּרִים · כְּרִשְׁיֵי תְרוּמָה · רַבִּי עֲקִיבָא
מֵתִיר · וְחֻכָּמִים אוֹסְרִים:

׳ נָתַתִּי אִישׁ תְּקוּעַ הֵבִיא חֲלוֹת מִבֵּיתָר • וְלֹא קִבְּלוּ מִמֶּנּוּ •
 אֲנָשִׁי אֶלְכָּסְנִדְרִיא הֵבִיאוּ חֲלוֹתֵיהֶן מֵאֶלְכָּסְנִדְרִיא • וְלֹא
 קִבְּלוּ מֵהֶם • אֲנָשִׁי הָרַצְבוּעִים הֵבִיאוּ בִּבְוִיָּהֶם קוֹדֶם
 עֲצָרָתָם וְלֹא קִבְּלוּ מֵהֶם • מִפְּנֵי הַכְּתוּב שֶׁבַתְּוֹרָה וְחַג
 הַקֶּצִּיר בִּבְוִיָּה מַעֲשֵׂיךָ אֲשֶׁר תִּזְרַע בַּשָּׂדֶה:

״ בֶּן אֲנִינּוֹס הָעֵלָה בְּכוֹרוֹת מִבֶּבֶל וְלֹא קִבְּלוּ מִמֶּנּוּ •
 יוֹסֵף הִכְהֵן הֵבִיא בִּבְוִיָּה יֵין וְשֶׁמֶן • וְלֹא קִבְּלוּ מִמֶּנּוּ •
 אֵף הוּא הָעֵלָה אֶת בָּנָיו וּבְנֵי בֵיתוֹ • לַעֲשׂוֹת פֶּסַח קָטָן
 בִּירוּשָׁלַיִם וְהַחֲזִירוּהוּ שְׁלֹא יִקְבַּע הַדָּבָר חוֹבָה • אֲרִיסְטוֹן
 הֵבִיא בִּבְוִיָּה מֵאֶפְמִיא וְקִבְּלוּ מִמֶּנּוּ • מִפְּנֵי שֶׁאָמְרוּ הַקּוֹנֶה
 בְּסוּרִיא • כְּקוֹנֶה בַּפְּרוֹר שֶׁבִירוּשָׁלַיִם: סליק

מסכת ערלה

פרק א

הַנוֹטֵעַ לִסְיָג • וְלְקוֹרוֹת • פֶּטוּר מֵהָעֶרְלָה • רַבִּי יוֹסִי
אוֹמֵר אֲפִילוֹ אָמַר הַפְּנִימִי לְמֶאֱכָל • וְהַחִיצוֹן
לִסְיָג • הַפְּנִימִי חַיִּיב • וְהַחִיצוֹן פֶּטוּר:

ב עַת שֶׁבָּאוּ אֲבוֹתֵינוּ לָאָרֶץ • מִצָּאוּ נְטוּעַ פֶּטוּר • נִטְעוּ
אֶף עַל פִּי שְׁלֹא כִבְשׁוּ חַיִּיב • הַנוֹטֵעַ לְרַבִּים חַיִּיב • רַבִּי
יְהוּדָה פּוֹטֵר • הַנוֹטֵעַ בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים • וְהַנֶּכְרִי שֶׁנִּטְעַ
וְהַגְזֵלָן שֶׁנִּטְעַ • וְהַנוֹטֵעַ בְּסַפִּינָה • וְהָעוֹלָה מֵאֱלִיוֹ • חַיִּיב
בְּעֶרְלָה:

ג אֵילָן שֶׁנִּנְעָקַר וְהִסְלַע עֲמוֹ • שֶׁטִּפּוֹ נָהָר וְהִסְלַע עֲמוֹ • אִם
יָכוֹל לַחֲיּוֹת פֶּטוּר • וְאִם לֹא חַיִּיב • נִנְעָקַר הִסְלַע מִצְדּוֹ •
אוֹ שֶׁזִּעְזַעְתּוּ הַמַּחְרִישָׁה • אוֹ שֶׁזִּעְזַעְוּ וְעָשְׂאוּ בְּעֶפֶר אִם
יָכוֹל לַחֲיּוֹת פֶּטוּר • וְאִם לֹא חַיִּיב:

ד אֵילָן שֶׁנִּנְעָקַר • וְנִשְׁתַּיֵּיר בּוֹ שֶׁרֶשׁ פֶּטוּר • וְכַמָּה יֵהָא
הַשֶּׁרֶשׁ • רַבֵּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר
בֶּן יְהוּדָה אִישׁ בְּרִתּוֹתָא כְּמַחֲטָא שֶׁל מִתּוּחַ:

ה אֵילָן שֶׁנִּנְעָקַר וּבּוֹ בְּרִיכָה • וְהוּא חִיָּה מִמְּנָה • חֲזָרָה
הַזְקָנָה לַהֲיּוֹת כְּבָרִיכָה • הַבְּרִיכָה שְׁנָה אַחֵר שְׁנָה
וְנִפְסָקָה • מוֹנָה מִשְׁעָה שֶׁנִּפְסָקָה • סְפּוּק הַגִּפְּנִים • וְסְפּוּק

עַל גְּבֵי סְפּוּק • אֵף עַל פִּי שֶׁהִבְרִיכָן בְּאַרְץ מוֹתֵר • רַבִּי
מֵאִיר אֹמֵר מִקּוֹם שִׁכְחָה יָפָה מוֹתֵר וּמִקּוֹם שִׁכְחָה רָע
אָסוּר • (וְכֵן) בְּרִיכָה שֶׁנִּפְסְקָה וְהִיא מְלֵאָה פִּירוֹת • אִם
הוֹסִיף בְּמֵאֲתָיִם אָסוּר:

י נְטִיעָה שֶׁל עֵרְלָה • וְשֶׁל כֹּלָאֵי הַכֶּרֶם שֶׁנִּתְעַרְבוּ
בְּנְטִיעוֹת • הֵרִי זֶה לֹא יִלְקוּט • וְאִם לָקַט יַעֲלֶה בְּאַחַד
וּמֵאֲתָיִם • וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִתְכַּוֵּן לִלְקוּט • רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר
אֵף יִתְכַּוֵּן לִלְקוּט וַיַּעֲלוּ בְּאַחַד וּמֵאֲתָיִם •

י הָעֵלִים וְהַלּוּלָבִים • וּמִי גִפְנִים • וּסְמָדֵר מוֹתְרִים
בְּעֵרְלָה • וּבִרְבָּעֵי • וּבִנְזִיר • וְאָסוּרִים בְּאַשְׁרָה • רַבִּי יוֹסִי
אֹמֵר הַסְּמָדֵר אָסוּר • מִפְּנֵי שֶׁהוּא פְּרִי • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
אֹמֵר הַמַּעֲמִיד בְּשֶׁרֶף הָעֵרְלָה אָסוּר • אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ
שָׁמַעְתִּי בִּפְרוּשׁ • שֶׁהַמַּעֲמִיד בְּשֶׁרֶף הָעֵלִים • בְּשֶׁרֶף
הָעֵקָרִים מוֹתֵר • בְּשֶׁרֶף הַפָּגִים אָסוּר • מִפְּנֵי שֶׁהֵם פְּרִי:

י עֲנֻקוֹקְלוֹת וְהַחֲרָצִנִּים וְהַזִּגִּים • וְהַתְּמָד שֶׁלָּהֶם • קְלִיפֵי
רְמוֹן וְהַגֵּן שֶׁלּוֹ • קְלִיפֵי אֲגוּזִים וְהַגֵּרְעִינִים • אָסוּרִים
בְּעֵרְלָה • וּבְאַשְׁרָה • וּבִנְזִיר • וּמוֹתְרִין בִּרְבָּעֵי וְהַנּוֹבְלוֹת
כָּלֶם אָסוּרוֹת:

ט רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר נוֹטְעִין יְחוּר שֶׁל עֵרְלָה • וְאִין נוֹטְעִין אֲגוּז
שֶׁל עֵרְלָה מִפְּנֵי שֶׁהוּא פְּרִי • וְאִין מְרַכִּיבִין בְּכַפְנִיּוֹת שֶׁל
עֵרְלָה:

פרק ב

הַתְּרוּמָה · (וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁל וְדָאִי ·) וּתְרוּמַת
מַעֲשֵׂר שֶׁל דְּמָאִי · הַחֲלָה וְהַבְּכוּרִים · עוֹלִים
בְּאֶחָד וּמֵאָה · וּמִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה · וְצָרִיד לְהָרִים ·
הָעֶרְלָה וְכֻלָּאֵי הַכֶּרֶם · עוֹלִים בְּאֶחָד וּמֵאֲתַיִם · וּמִצְטָרְפִין
זֶה עִם זֶה · וְאִין צָרִיד לְהָרִים · רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר אֵינֶן
מִצְטָרְפִין · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר מִצְטָרְפִין בְּנוֹתֵן טַעַם · אֲבָל
לֹא לֶאֱסוֹר:

^ב הַתְּרוּמָה מַעֲלָה אֶת הָעֶרְלָה · וְהָעֶרְלָה אֶת הַתְּרוּמָה ·
כִּי צֵד · סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה · וְאַחֵר כֶּד נִפְלוּ
שְׁלֹשָׁה קַבִּין עֶרְלָה · אוֹ שְׁלֹשָׁה קַבִּין כֻּלָּאֵי הַכֶּרֶם · זֶה הִיא
שֶׁהַתְּרוּמָה מַעֲלָה אֶת הָעֶרְלָה · וְהָעֶרְלָה אֶת הַתְּרוּמָה:

^ג הָעֶרְלָה מַעֲלָה אֶת הַכֻּלָּאִים · וְהַכֻּלָּאִים אֶת הָעֶרְלָה ·
וְהָעֶרְלָה אֶת הָעֶרְלָה · כִּי צֵד · סָאָה עֶרְלָה שֶׁנִּפְלָה
לְמֵאֲתַיִם · וְאַחֵר כֶּד נִפְלָה סָאָה וְעוֹד עֶרְלָה · אוֹ סָאָה
וְעוֹד שֶׁל כֻּלָּאֵי הַכֶּרֶם · זֶה הִיא שֶׁהָעֶרְלָה מַעֲלָה אֶת
הַכֻּלָּאִים · וְהַכֻּלָּאִים אֶת הָעֶרְלָה · וְהָעֶרְלָה אֶת הָעֶרְלָה:

^ד כָּל הַמְּחֻמָּץ · וְהַמְּתַבֵּל · וְהַמְּדַמֵּעַ · בַּתְּרוּמָה וּבָעֶרְלָה ·
וּבְכֻלָּאֵי הַכֶּרֶם אֶסוֹר · בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים אֵף מִטְמֵא ·
וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים לְעוֹלָם אֵינּוּ מִטְמֵא עַד שִׁיְהֵא בּוֹ
כְּבִיצָה:

ה' דוֹסְתָאֵי אִישׁ כֶּפֶר יִתְמָה · הִיָּה מִתְלַמִּידֵי בֵּית שְׁמַאי ·
וְאָמַר שְׁמַעְתִּי מִשְׁמַאי הַזֶּקֶן שְׁאָמַר · לְעוֹלָם אֵינוֹ מְטִמָּא
עַד שִׁיְהֶא בּוֹ בְּפִיעָה:

י' וּלְמָה אָמְרוּ כָּל הַמַּחֲמֵץ וְהַמֶּתֶבֶל · וְהַמִּדְמַע לְהַחֲמִיר ·
מִן בְּמִינוֹ · לְהַקֵּל וְלְהַחֲמִיר · מִן בְּשֵׁאיֵנוּ מִינוֹ · כִּיצַד
שְׁאוּר שֶׁל חֲטִים שֶׁנִּפְּל לְתוֹךְ עֵיסֶת חֲטִים · וַיֵּשׁ בּוֹ כְּדֵי
לְחֻמֵּץ · בֵּין שֵׁישׁ בּוֹ לְעֵלוֹת בְּאֶחָד וּמֵאָה · וּבֵין שֵׁאיֵנוּ בּוֹ
לְעֵלוֹת בְּאֶחָד וּמֵאָה אֶסוּר · אֵין בּוֹ לְעֵלוֹת בְּאֶחָד וּמֵאָה ·
בֵּין שֵׁישׁ בּוֹ כְּדֵי לְחֻמֵּץ · בֵּין שֵׁאִין בּוֹ כְּדֵי לְחֻמֵּץ אֶסוּר:

י' לְהַקֵּל וְלְהַחֲמִיר מִן בְּשֵׁאיֵנוּ מִינוֹ · כִּיצַד · כְּגוֹן גְּרִיסִין
שֶׁנִּתְבַּשְׁלוּ עִם עֲדָשִׁים · וַיֵּשׁ בָּהֶם בְּנוֹתֵן טַעַם · בֵּין שֵׁישׁ
בָּהֶם לְעֵלוֹת בְּאֶחָד וּמֵאָה · וּבֵין שֵׁאִין בָּהֶם לְעֵלוֹת בְּאֶחָד
וּמֵאָה אֶסוּר · אֵין בָּהֶם בְּנוֹתֵן טַעַם · בֵּין שֵׁישׁ בָּהֶם
לְעֵלוֹת בְּאֶחָד וּמֵאָה · וּבֵין שֵׁאִין בָּהֶם לְעֵלוֹת בְּאֶחָד
וּמֵאָה מוֹתֵר:

ח' שְׁאוּר שֶׁל חוֹלִין שֶׁנִּפְּל לְתוֹךְ עֶסֶה · וַיֵּשׁ בּוֹ כְּדֵי לְחֻמֵּץ ·
וְאַחֵר כֶּךָ נִפְּל שְׁאוּר שֶׁל תְּרוּמָה · אוֹ שְׁאוּר שֶׁל כִּלְאֵי
הַכֶּרֶם וַיֵּשׁ בּוֹ כְּדֵי לְחֻמֵּץ אֶסוּר:

ט' שְׁאוּר שֶׁל חוֹלִין · שֶׁנִּפְּלָה לְתוֹךְ עֶסֶה וְחֻמְצָה · וְאַחֵר
כֶּךָ נִפְּל שְׁאוּר שֶׁל תְּרוּמָה · אוֹ שְׁאוּר שֶׁל כִּלְאֵי הַכֶּרֶם ·
וַיֵּשׁ בּוֹ כְּדֵי לְחֻמֵּץ אֶסוּר · רַבִּי שְׁמַעוֹן מַתִּיר:

י' תְּבַלִּין שְׁנִים וּשְׁלֹשָׁה שָׁמוֹת · מִמֵּין אֶחָד · אוֹ מִשְׁלֹשָׁה ·
אָסוּר וּמִצְטָרְפִין · רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר שְׁנִים וּשְׁלֹשָׁה שָׁמוֹת
מִמֵּין אֶחָד · אוֹ שְׁנֵי מִיָּנִין מִשֵּׁם אֶחָד · אֵינָן מִצְטָרְפִין:

י"א שְׁאוּר שֶׁל חוֹלִין וְשֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּפְּלוּ לְתוֹךְ עֵסָה · לֹא
בָּזָה כְּדִי לְחֻמֵּץ · וְלֹא בָּזָה כְּדִי לְחֻמֵּץ · נִצְטָרְפוּ וְחֻמְצוּ ·
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אַחֵר הָאֲחֵרוֹן אֲנִי בָּא · וְחֻכָּמִים
אוֹמְרִים בֵּין שְׁנֵפֶל (שְׁאוּר) בְּתַחֲלָה · בֵּין בְּסוֹף לְעוֹלָם
אֵינוֹ אוֹסֵר עַד שִׁיְהֵא בּוֹ כְּדִי לְחֻמֵּץ:

י"ב יוֹעֶזֶר אִישׁ הַבֵּירָה · הָיָה מִתְלַמֵּידֵי בֵּית שְׁמַאי וְאָמַר ·
שְׁאַלְתִּי אֶת רַבֵּן גַּמְלִיאֵל הַזֶּקֶן עוֹמֵד בְּשַׁעַר הַמְּזֻרָח
וְאָמַר · לְעוֹלָם אֵינוֹ אוֹסֵר עַד שִׁיְהֵא בּוֹ כְּדִי לְחֻמֵּץ:

י"ג כָּלִים שֶׁסָּכְנוּ בְּשֶׁמֶן טָמֵא · וְחֹזֵר וְסָכְנוּ בְּשֶׁמֶן טָהוֹר ·
אוֹ שֶׁסָּכְנוּ בְּשֶׁמֶן טָהוֹר · וְחֹזֵר וְסָכְנוּ בְּשֶׁמֶן טָמֵא · רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אַחֵר הָרֵאשׁוֹן אֲנִי בָּא וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים
אַחֵר הָאֲחֵרוֹן:

י"ד שְׁאוּר שֶׁל תְּרוּמָה וְשֶׁל כָּלִאי הַכֶּרֶם · שֶׁנִּפְּלוּ לְתוֹךְ
עֵסָה · לֹא בָּזָה כְּדִי לְחֻמֵּץ · וְלֹא בָּזָה כְּדִי לְחֻמֵּץ ·
וְנִצְטָרְפוּ וְחֻמְצוּ · אָסוּר לְזָרִים · וּמוֹתֵר לַכֹּהֲנִים · רַבִּי
שְׁמַעוֹן מִתִּיר לְזָרִים וְלַכֹּהֲנִים:

טו תְּבַלִּין שֶׁל תְּרוּמָה · וְשֶׁל כָּלִאי הַכֶּרֶם שֶׁנִּפְּלוּ בַּקֶּדֶרֶה ·
לֹא בָּאֵלוּ כְּדִי לְתַבֵּל · וְלֹא בָּאֵלוּ כְּדִי לְתַבֵּל · וְנִצְטָרְפוּ

וּתְבָלוּ · אָסוּר לְזָרִים · וּמוֹתֵר לַכֹּהֲנִים · רַבִּי שְׁמַעוֹן מֵתִיר
לְזָרִים וּלְכֹהֲנִים:

טז חֲתִיכָה שֶׁל קֹדֶשִׁי קִדְשִׁים · שֶׁל פָּגוּל · וְשֶׁל נוֹתֵר ·
(וְשֶׁל טָמֵא ·) שֶׁנִּתְבָּשְׁלוּ עִם הַחֲתִיכוֹת · אָסוּר לְזָרִים ·
וּמוֹתֵר לַכֹּהֲנִים · רַבִּי שְׁמַעוֹן מֵתִיר לְזָרִים וּלְכֹהֲנִים:

יז בָּשָׂר קֹדֶשִׁי קִדְשִׁים · וּבָשָׂר קִדְשִׁים קָלִים שֶׁנִּתְבָּשְׁלוּ
עִם בָּשָׂר הַתָּאֵה · אָסוּר לְטָמְאִים · וּמוֹתֵר לְטְהוֹרִים:

פרק ג

בִּגְדֵי שִׁצְבָּעוֹ בְּקִלְיֵי עֵרְלָה · יִדְלַק · נִתְעַרַב בְּאַחֲרִים ·
כָּלֶם יִדְלָקוּ · דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר · וְחֻכְמִים אוֹמְרִים
יַעֲלֶה בְּאַחַד וּמֵאֲתַיִם:

ב הצוּבֵעַ מֵלֹא הִסִּיט בְּקִלְיֵי עֵרְלָה וְאַרְגּוֹ בִּבְגָד · וְאִין
יָדוּעַ אֵיזָה הוּא · רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר יִדְלַק הַבְּגָד · וְחֻכְמִים
אוֹמְרִים יַעֲלֶה בְּאַחַד וּמֵאֲתַיִם:

ג הָאוֹרֵג מֵלֹא הִסִּיט מִצֶּמֶר הַבְּכוֹר בִּבְגָד · יִדְלַק הַבְּגָד ·
וּמִשְׁעַר הַנְּזִיר · וּמִפֶּטֶר חֲמוֹר · בִּשְׂקָה · יִדְלַק הַשֶּׂק ·
וּבִמְקֻדְשֵׁי מְקֻדְשֵׁי כָּל שָׁהֵן:

ד תְּבָשִׁיל שֶׁבִּשְׁלוֹ בְּקִלְיֵי עֵרְלָה · יִדְלַק · נִתְעַרַב
בְּאַחֲרִים · יַעֲלֶה בְּאַחַד וּמֵאֲתַיִם:

ה' תנור שהסיקוהו בקליפי ערלה · ואפה בו את הפת ·
תדלק הפת · נתערבה באחרות · תעלה באחד ומאתים:

י' מי שהיו לו חבילי תלתן · של כלאי הכרם ידלקו ·
נתערבו באחרים · (ואחרים באחרים) כלם ידלקו ·
דברי רבי מאיר וחכמים אומרים יעלו באחד ומאתים:

י' שהיה רבי מאיר אומר את שדרכו למנות מקדש ·
וחכמים אומרים אינו מקדש אלא ששה דברים בלבד ·
ורבי עקיבא אומר שבעה · ואלו הם · אגוזי פרך · ורמוני
בדן · וחביות סתומות · וחולפות תרדין · וקלסי כרוב ·
ודלעת יונית · רבי עקיבא אומר אף כפרות של בעל
הבית · הראוי לערלה · ערלה · לכלאי הכרם · כלאי
הכרם:

ח' (ביצד) נתפצעו האגוזים · נתפרדו הרמונים · נתפתחו
החביות · נתחתכו הדלועים · נתפרסו הכפרות · יעלו
באחד ומאתים:

ט' ספק ערלה · בארץ ישראל אסור · ובסוריא מותר ·
ובחוצה לארץ יורד ולוקח · ובלבד שלא יראנו לזקט ·
כרם גטוע ירק · וירק נמכר חוצה לו · בארץ ישראל
אסור · ובסוריא מותר · ובחוצה לארץ יורד ולזקט ·
ובלבד שלא ילקוט ביד · החדש אסור מן התורה בכל
מקום · והערלה הלכה · והכלאים מדברי סופרים: סליק

מסכת בכורים

פרק א

י"ש מביאין בכורים וקורין • מביאין ולא קורין • ויש
שאינן מביאין • אלו שאינן מביאין • הנוטע לתוך
שלו • והבריך לתוך של יחיד • או לתוך של רבים • וכן
המבריך מתוך של יחיד • או מתוך של רבים לתוך שלו •
הנוטע לתוך שלו • והבריך לתוך שלו • ודרך היחיד •
ודרך הרבים באמצע • הרי זה אינו מביא • רבי יהודה
אומר כזה מביא:

ב מאיזה טעם אינו מביא • משום שנאמר ראשית
בכורי אדמתך • עד שיהיו כל הגדולין מאדמתך •
האריסין והתכורות • והסקריקון והגזלן • אין מביאין
מאותו הטעם • משום שנאמר ראשית בכורי אדמתך:

ג אין מביאין בכורים חוץ משבעת המינים • לא מתמרים
שבהרים • ולא מפירות שבעמקים • ולא מזיתי שמן
שאינן מן המובחר • אין מביאין בכורים קודם לעצרת •
אנשי הר צבועים • הביאו בכוריהם קודם לעצרת • ולא
קבלו מהם • מפני הכתוב שבתורה וחק הקציר בכורי
מעשיך אשר תזרע בשדה:

ד אלו מביאין ולא קורין • הגר מביא ואינו קורא •
שאינו יכול לומר אשר נשבעת לאבותינו לתת לנו • ואם

הִיְתָה אָמוּ מִיִּשְׂרָאֵל • מְבִיא וְקוֹרֵא • וְכָשָׁהוּא מִתְפַּלֵּל
 בֵּינוּ לְבֵין עַצְמוֹ • אוֹמֵר אֱלֹהֵי אֲבוֹת יִשְׂרָאֵל • וְכָשָׁהוּא
 בְּבֵית הַכְּנֶסֶת • אוֹמֵר אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם • וְאִם הִיְתָה אָמוּ
 מִיִּשְׂרָאֵל אוֹמֵר אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ:

ה' רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר • אִשָּׁה בֵּת גֵּרִים לֹא
 תִּנָּשֵׂא לְכַהֲנָה עַד שֶׁתִּהְיֶה אִמָּה מִיִּשְׂרָאֵל • אֶחָד גֵּרִים •
 וְאֶחָד עֲבָדִים מְשֻׁחָרְרִים • וְאֶפִּילוּ עַד עֲשָׂרָה דוֹרוֹת • עַד
 שֶׁתִּהְיֶה אִמָּן מִיִּשְׂרָאֵל • הָאֶפֹּסְטְרוֹפֹס וְהַשְּׁלִיחַ • וְהָעֶבֶד
 וְהָאִשָּׁה • וְטוֹמְטוֹם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס • מְבִיאִין וְלֹא קוֹרִין •
 שְׂאִינִן יְכוֹלִין לוֹמַר • אֲשֶׁר נִתְּתָה לִי הַשֵּׁם:

י' הַקּוֹנֶה שְׁתֵּי אֵילָנוֹת בְּתוֹךְ שָׁל חֲבִירוֹ • מְבִיא וְאִינוּ
 קוֹרֵא • רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר מְבִיא וְקוֹרֵא • יֵבֶשׁ הַמַּעֲיִן •
 נִקְצֵץ הָאֵילָן • מְבִיא וְאִינוּ קוֹרֵא • רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מְבִיא
 וְקוֹרֵא • מַעֲצָרֶת וְעַד הַחֵג מְבִיא וְקוֹרֵא • מִן הַחֵג וְעַד
 חֲנֻכָּה • מְבִיא וְאִינוּ קוֹרֵא • רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בֶּתִירָא אוֹמֵר
 מְבִיא וְקוֹרֵא:

י' הַפְּרִישׁ בְּכוּרָיו • וּמִכָּר שְׂדֵהוּ • מְבִיא וְאִינוּ קוֹרֵא •
 וְהַשְּׁנִי • מֵאוֹתוֹ הַמִּין אִינוּ מְבִיא • מִמֵּין אַחֵר מְבִיא
 וְקוֹרֵא • רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אֵף מֵאוֹתוֹ הַמִּין מְבִיא וְקוֹרֵא:

ח' הַפְּרִישׁ בְּכוּרָיו • נִבְזָזוּ • נִמְזְקוּ • נִגְנְבוּ • נִאֲבְדוּ • אוֹ
 שְׁנִטְמְאוּ • מְבִיא אַחֲרֵים תַּחְתֵּיהֶם וְאִינוּ קוֹרֵא • וְהַשְּׁנִיִּים

אֵינָן חֵיבִין עֲלֵיהֶם חֲמֵשׁ • נִטְמָאוּ בַּעֲזָרָה נּוֹפֵץ וְאֵינוּ
קוֹרֵא:

ט וּמִנֵּין שֶׁהוּא חֵיב בְּאַחֲרֵיוֹתָן עַד שְׂיָבִיִּאֵם לְהַר הַבֵּית •
שֶׁנֶּאֱמַר רֵאשִׁית בְּכוּרֵי אֲדָמָתְךָ תָּבִיא בֵּית יי אֶלֶהֶיךָ •
מִלֵּמַד שְׁחֵיב בְּאַחֲרֵיוֹתָן עַד שְׂיָבִיִּאֵם לְהַר הַבֵּית • הָרִי
שֶׁהֵבִיא מִמֵּין אֶחָד וְקָרָא • וְחֹזֵר וְהֵבִיא מִמֵּין אֲחֵר אֵינוּ
קוֹרֵא:

י וְאֵלּוּ מְבִיאִין וְקוֹרִין • מִן הָעֶצֶרֶת וְעַד הַחֵג • מִשְׁבַּעַת
הַמִּינִים • מִפִּירוֹת שְׂבָהָרִים • מִתְּמָרוֹת שְׂבַעֲמָקִים •
וּמִזֵּיתֵי שֶׁמֶן • מִעֵבֶר הֵירֶדֶן • רַבִּי יוֹסִי הַגָּלִילִי אוֹמֵר אֵין
מְבִיאִין בְּכוּרִים מִעֵבֶר הֵירֶדֶן שְׂאִינָה אֶרֶץ זֶבֶת חֶלֶב
וּדְבַשׁ:

י"א הַקּוֹנֶה שְׁלֹשָׁה אֵילָנוֹת בְּתוֹךְ שָׁל חֲבִירוֹ מְבִיא וְקוֹרֵא •
רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר אֶפִּילוֹ שְׁנַיִם • קָנָה אֵילָן וְקִרְקָעוּ מְבִיא
וְקוֹרֵא • רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אֵף בְּעָלֵי אֲרִיסוֹת וְחֻכִּירוֹת
מְבִיאִין וְקוֹרִין:

יום ה

פרק ב

הַתְּרוּמָה וְהַבְּכוּרִים חֲיִבִּים עָלֵיהֶם מִיתָה וְחֹמֶשׁ
וְאַסּוּרִים לְזָרִים וְהֵם נִכְסֵי כֹהֵן וְעוֹלִין בְּאַחַד
וּמֵאָה וְטַעוֹנִים רְחִיצַת יָדַיִם וְהָעֶרֶב הַשְּׁמֶשׁ הָרִי אֵלּוּ
בַּתְּרוּמָה וּבַבְּכוּרִים מֵה שְּׂאִין כֵּן בַּמַּעֲשֶׂר:

ב יֵשׁ בַּמַּעֲשֶׂר וּבַבְּכוּרִים מֵה שְּׂאִין כֵּן בַּתְּרוּמָה
שֶׁהַמַּעֲשֶׂר וְהַבְּכוּרִים טַעוֹנִים הִבָּאת מְקוֹם וְטַעוֹנִים
וְדוּי וְאַסּוּרִין לְאוֹנָן רַבִּי שִׁמְעוֹן מִתִּיר וְחִיבִין
בְּבִיעוּר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר וְאַסּוּרִין כָּל שֶׁהֵן מִלֶּאֱכֹל
בִּירוּשָׁלַיִם וְגִדּוּלֵיהֶן אֲסוּרִים מִלֶּאֱכֹל בִּירוּשָׁלַיִם אֶף
לְזָרִים וְלִבְהֶמָּה רַבִּי שִׁמְעוֹן מִתִּיר הָרִי אֵלּוּ בַּמַּעֲשֶׂר
וּבַבְּכוּרִים מֵה שְּׂאִין כֵּן בַּתְּרוּמָה:

ג יֵשׁ בַּתְּרוּמָה וּבַמַּעֲשֶׂר מֵה שְּׂאִין כֵּן בַּבְּכוּרִים
שֶׁהַתְּרוּמָה וְהַמַּעֲשֶׂר אוֹסְרִין אֶת הַגִּזְרִין וַיֵּשׁ לָהֶם
שִׁיעוּר וְנוֹהֲגִים בְּכָל הַפִּירוֹת בְּפָנֵי הַבַּיִת וְשִׁלָּא בְּפָנֵי
הַבַּיִת וּבְאַרְסִין וּבַחֲכוּרוֹת וּבַסְקָרְקוֹן וּבַגִּזְלָן הָרִי אֵלּוּ
בַּתְּרוּמָה וּבַמַּעֲשֶׂר מֵה שְּׂאִין כֵּן בַּבְּכוּרִים:

ד וַיֵּשׁ בַּבְּכוּרִים מֵה שְּׂאִין כֵּן בַּתְּרוּמָה וּבַמַּעֲשֶׂר
שֶׁהַבְּכוּרִים נִקְנִין בְּמַחְבֵּר לְקַרְקַע וְעוֹשֶׂה אָדָם כָּל שִׁדְהוּ

בכורים • וְחַיֵּב בְּאַחֲרֵי־וְתָם • וְטֵעוּנִים קָרְבָּן • וְשִׁיר •
וְתִנּוּפָה • וְלִינָה:

ה' תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שָׁוָה לַבְּכוֹרִים בְּשִׁתֵּי דָרְכִים • וְלִתְרוּמָה
בְּשִׁתֵּי דָרְכִים • נִטְלָת מִן הַטְּהוֹר עַל הַטָּמֵא • וְשֵׁלֹא מִן
הַמֶּקֶף בַּבְּכוֹרִים • וְאוֹסֶרֶת אֶת הַגּוֹרֵן • וַיֵּשׁ לָהּ שִׁיעוֹר
בְּתִרּוּמָה:

י' אֶתְרוּג שָׁוָה לְאֵילָן בְּשִׁלְשָׁה דָרְכִים • וְלִירֶק בְּדֶרֶךְ אֶחָד •
שָׁוָה לְאֵילָן בְּעֶרְלָה • וּבִרְבִיעִי וּבִשְׁבִיעִית • וְלִירֶק בְּדֶרֶךְ
אֶחָד שְׁבַעֲשַׁע לְקִיטָתוֹ עֲשׂוּרוֹ דְּבָרֵי רֶבֶן גַּמְלִיאֵל • רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר שָׁוָה לְאֵילָן בְּכָל דָּבָר:

י' דָּם מֵהַלְכֵי שְׁתֵּים שָׁוָה לְדָם בְּהֶמָּה • לְהַכְשִׁיר אֶת
הַזֹּרְעִים • וְדָם הַשֶּׁרֶץ אֵין חֵיבִין עָלָיו:

ח' כּוֹי יֵשׁ בּוֹ דָרְכִים שָׁוָה לַחֲיָה • וַיֵּשׁ בּוֹ דָרְכִים שָׁוָה
לַבְּהֶמָּה • וַיֵּשׁ בּוֹ דָרְכִים שָׁוָה לַבְּהֶמָּה וְלַחֲיָה • וַיֵּשׁ בּוֹ
דָרְכִים שְׁאֵינוֹ שָׁוָה • לֹא לַבְּהֶמָּה • וְלֹא לַחֲיָה:

ט' כִּיצַד שָׁוָה לַחֲיָה • דָּמוֹ טָעוֹן כְּסוּי כְּדָם חֲיָה • וְאֵין
שׁוֹחֲטִין אוֹתוֹ בַּיּוֹם טוֹב • וְאֵם שְׁחָטוּ אֵין מְכַסִּין אֶת דָּמוֹ •
וְחָלְבוֹ מְטַמֵּא בְּטוֹמְאָת נְבִלָה כַּחֲיָה • וְטוֹמְאָתוֹ בְּסַפֵּק •
וְאֵין פּוֹדִין בּוֹ פֶּטֶר חֲמוֹר:

י' כִּיצַד שָׁוָה לַבְּהֶמָּה • חָלְבוֹ אֲסוּר כַּחֲלָב בְּהֶמָּה • וְאֵין
חֵיבִין עָלָיו כֶּרֶת • וְאֵינוֹ נִלְקָח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר לְאֹכּוֹל

בִּירוּשָׁלַיִם · וְחֵיב בְּזֵרוּעַ וּלְחַיִּים וְקָבָה · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר פּוֹטֵר
שֶׁהַמוֹצֵיא מִחֲבִירוֹ עָלָיו הָרֹאֶה:

א"כ כִּיצַד אֵינוֹ שָׁוֶה לֹא לַחֲתִיה וְלֹא לַבֵּהמָה · אָסוּר מִשּׁוּם
כְּלָאִים · עִם הַחֲתִיה וְעִם הַבֵּהמָה · הַכּוֹתֵב חֲתָנוֹ וּבִהמָתוֹ
לְבָנוֹ · לֹא כָתַב לוֹ אֶת הַכּוֹי · אִם אָמַר הֲרִינִי נָזִיר · שְׁזָה
חֲתִיה אוֹ בֵּהמָה · הֲרִי הוּא נָזִיר · וְשֹׁאֵר כָּל דִּרְכָּיו שְׁוִים
לַחֲתִיה וְלַבֵּהמָה · וְטָעוֹן שְׁחִיטָה כְּזָה וְכְזָה · וּמִטְמֵא מִשּׁוּם
נִבְלָה · וּמִשּׁוּם אֶבֶר מִן הַחֵי · כְּזָה וְכְזָה:

פרק ג

כִּיצַד מְפָרִישִׁין הַבְּכוּרִים · יוֹרֵד אָדָם בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ
וְרוֹאֶה תֵּאנָה שְׁבֻכָּרָה · אֲשָׁכּוֹל שְׁבֻכֵּר · רִמּוֹן
שְׁבֻכֵּר · קוֹשֶׁרוֹ בְּגָמִי · וְאוֹמֵר הֲרִי אֵלּוֹ בְּכוּרִים · רַבִּי
שִׁמְעוֹן אוֹמֵר אֵף עַל פִּי כֵן חוֹזֵר וְקוֹרֵא אוֹתָם בְּכוּרִים ·
מֵאַחֵר שִׁיתְּלָשׁוּ מִן הַקֶּרֶקַע:

ב כִּיצַד מַעְלִין אֶת הַבְּכוּרִים · כָּל הָעִירוֹת שְׁבַמְעָמָד ·
מִתְכַּנְסוֹת לְעִיר שֶׁל מַעְמָד · וְלִנְיָן בְּרַחוּבָה שֶׁל עִיר · וְלֹא
הָיוּ נִכְנָסִין לְבֵתָיִם · וְלִמְשָׁכִים הָיָה הִמָּמוּנָה אוֹמֵר · קוּמוּ
וְנַעֲלָה צִיּוֹן אֶל (בֵּית) יְיָ אֱלֹהֵינוּ:

ג הַקְּרוֹבִים מְבִיאִין הַתֵּאנִים וְהָעֲנָבִים · וְהַרְחוּקִים מְבִיאִין
גְּרוּגְרוֹת וְצִמּוּקִים · וְהַשּׁוֹר הוֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם · וְקִרְנָיו מְצַפּוֹת
זֶהָב · וְעֵטְרָת שֶׁל זֵית בְּרֹאשׁוֹ · הַחֲלִיל מִכָּה לִפְנֵיהֶם

עד שְׁמַגִּיעִים קָרוֹב לִירוּשָׁלַיִם · הִגִּיעוּ קָרוֹב לִירוּשָׁלַיִם ·
שָׁלְחוּ לַפְּנִיָּהֶם וְעָטְרוּ אֶת בְּכוֹרֵיהֶם · הַפְּחוֹת הַסָּגָנִים
וְהַגְּזָבְרִים · יוֹצְאִים לְקִרְאָתָם · לְפִי כְבוֹד הַנִּכְנָסִים
הָיוּ יוֹצְאִים · וְכָל בַּעֲלֵי אוֹמְנוֹת שְׁבִירוּשָׁלַיִם עוֹמְדִים
לַפְּנִיָּהֶם · וְשׂוֹאֲלִין בְּשִׁלּוּמָם · אַחִינוּ · אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם פְּלוֹנִי
בְּאַתָּם לְשִׁלּוֹם:

ד' הַחֲלִיל מִכָּה לַפְּנִיָּהֶם עד שְׁמַגִּיעִין לְהֵר הַבַּיִת · הִגִּיעוּ
לְהֵר הַבַּיִת · אָפִילוּ אֲגָרִיפֶס הַמֶּלֶךְ · נוֹטֵל הַסֵּל עַל
כֶּתֶפוֹ · וְנִכְנָס עד שְׁמַגִּיעַ לְעֶזְרָה · הִגִּיעַ לְעֶזְרָה וְדָבְרוּ
הַלְלוֹם בְּשִׁיר · אֲרוּמָמָךְ יי כִּי דָלִיתָנִי וְלֹא שִׁמַּחְתָּ אִיבִי
לִי:

ה' הַגּוֹזְלוֹת שְׁעַל גְּבֵי הַסֵּלִים הָיוּ עוֹלוֹת · וּמָה שְׁבִידָם
נוֹתְנִים לַפְּהָגִים:

ו' עוֹדָהּ הַסֵּל עַל כֶּתֶפוֹ קוֹרָא מֵהַגְּדָתִי הַיּוֹם לַיְי אֱלֹהֶיךָ עד
שְׁגוֹמֵר כָּל הַפְּרָשָׁה · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עד אֲרָמִי עוֹבֵד
אָבִי · הִגִּיעַ לְאֲרָמִי אוֹבֵד אָבִי · מוֹרִיד הַסֵּל מֵעַל כֶּתֶפוֹ ·
וְאוֹחֲזוֹ בְּשִׁפְתוֹתָיו · וְכֵהֵן מַנִּיחַ יָדוֹ תַּחְתָּיו וּמַנִּיפוֹ · וְקוֹרָא
מֵאֲרָמִי אוֹבֵד אָבִי · עד שֶׁהוּא גּוֹמֵר כָּל הַפְּרָשָׁה · וּמַנִּיחוֹ
בְּצֵד הַמִּזְבֵּחַ וְהַשְׁתַּחֲוָה וְיֹצֵא:

ז' בְּרֵאשׁוֹנָה כָּל מִי שִׁיזִידַע לְקִרְוֹת קוֹרָא · וְכָל מִי שֶׁאִינוֹ
יֹזִידַע לְקִרְוֹת · מִקְרִין אוֹתוֹ · נִמְנָעוּ מִלְּהִבִּיא · הַתְּקִינוּ
שִׁיְהוּ מִקְרִין אֶת מִי שִׁיזִידַע · וְאֶת מִי שֶׁאִינוֹ יֹזִידַע:

ה' העשירים מביאין בכוריהם בקלותות של כסף וזהב ·
והעניים מביאין אותם בסלי נצרים של ערבה קלופה ·
והסלים והבכורים נתנים לכהנים:

ט' רבי שמעון (בן גנסי) אומר מעטרין את הבכורים ·
חוץ משבעת המינים · רבי עקיבא אומר אין מעטרין את
הבכורים אלא משבעת המינים:

' רבי שמעון אומר שלשה מדות בבכורים · הבכורים ·
ותוספת הבכורים · ועטור הבכורים · תוספת הבכורים
מין במינו · ועטור הבכורים מין בפאינו מינו · תוספת
הבכורים נאכלת בטרה · ופטורה מן הדמאי · ועטור
הבכורים חייב בדמאי:

א' אימתי אמרו תוספת הבכורים בבכורים · בזמן שהיא
מן הארץ · ואם אינה באה מן הארץ · אינה בבכורים:

ב' למה אמרו הבכורים כנגסי כהן שהוא קונה מהם
עבדים וקרקעות · ובהמה טמאה · ובעל חוב נוטלן
בחובו · ואשה בכתובתה כספר תורה · ורבי יהודה
אומר אין נותנין אותם אלא לחבר בטובה · וחכמים
אומרים נותנין אותם לאנשי משמר · והם מחלקין
ביניהם · בקדשי המקדש:

ברייתא

אֲנֵדְרוּגִינוֹס יֵשׁ בּוֹ דְּרָכִים שְׁוֶה לְאֲנָשִׁים . וְיֵשׁ בּוֹ
 דְּרָכִים שְׁוֶה לְנָשִׁים . וְיֵשׁ בּוֹ דְּרָכִים שְׁוֶה
 לְאֲנָשִׁים וְלְנָשִׁים . וְיֵשׁ בּוֹ דְּרָכִים אֵינוֹ שְׁוֶה . לֹא לְאֲנָשִׁים
 וְלֹא לְנָשִׁים:

^ב בִּיצֵד שְׁוֶה לְאֲנָשִׁים . מְטֵמֵא בְּלוֹבֵן כְּאֲנָשִׁים . וְנוֹשֵׂא
 אֶבֶל לֹא נֹשֵׂא כְּאֲנָשִׁים . וְאֵינוֹ מְתַיַּחַד עִם הַנָּשִׁים
 כְּאֲנָשִׁים . וְאֵינוֹ נִזּוֹן עִם הַבָּנוֹת כְּאֲנָשִׁים . וּמִתְעַטֵּף
 וּמִסְתַּפֵּר כְּאֲנָשִׁים . וְעוֹבֵר עַל בֵּל תְּקִיף . וְעַל בֵּל
 תִּשְׁחִית . וְעַל בֵּל תִּטְמֵא לַמֵּתִים כְּאֲנָשִׁים . וְחֵיב בְּכָל
 מִצְוֹת הָאֲמֻרוֹת בַּתּוֹרָה כְּאֲנָשִׁים:

^ג בִּיצֵד שְׁוֶה לְנָשִׁים . מְטֵמֵא בְּאוֹדֵם כְּנָשִׁים . וְאֵינוֹ מְתַיַּחַד
 עִם הָאֲנָשִׁים כְּנָשִׁים . וְאֵינוֹ זוֹקֵק לַיָּבוֹם כְּנָשִׁים . וְאֵינוֹ
 חוֹלֵק עִם הַבָּנִים כְּנָשִׁים . וְאֵינוֹ חוֹלֵק בְּקִדְשֵׁי קֳדָשִׁים
 כְּנָשִׁים . וְאֵינוֹ מֵאֲכִיל בַּתְּרוּמָה כְּנָשִׁים . וּפְסוּל לְכָל יְעוּדוֹת
 שֶׁבַּתּוֹרָה כְּנָשִׁים . וְאִם נִבְעֵל בַּעֲבִירָה כְּנָשִׁים . וְנִפְסָל מִן
 הַכֹּהֵנָה כְּנָשִׁים:

^ד בִּיצֵד שְׁוֶה לְאֲנָשִׁים וְלְנָשִׁים . חֵיבִים עַל מִכְתּוֹ . וְעַל
 קִלְלָתוֹ וְעַל נִזְקוֹ כְּאֲנָשִׁים וְכְנָשִׁים . וְהַהוֹרְגוֹ שׁוֹגֵג גּוֹלָה
 וּמִזִּיד נִהְרָג כְּאֲנָשִׁים וְכְנָשִׁים . וְאִמּוֹ יוֹשֶׁבֶת עָלָיו דָּם טָמֵא
 וְדָם טָהוֹר כְּאֲנָשִׁים וְכְנָשִׁים . וּמִבִּיאָה עָלָיו קֶרֶבֶן כְּאֲנָשִׁים
 וְכְנָשִׁים . וְחוֹלֵק בְּקִדְשֵׁי הַגָּבוֹל כְּאֲנָשִׁים וְכְנָשִׁים . וְנוֹחַל

בְּכֹל הַנְּחָלוֹת כְּאֲנָשִׁים וְכַנָּשִׁים • וְהָאוֹמֵר הָרִינִי נָזִיר שְׁזָה
אִישׁ וְאִשָּׁה הָרִי זֶה נָזִיר:

ה' בִּיצַד אֵינוֹ שָׁוֶה לֹא לְאֲנָשִׁים וְלֹא לְנָשִׁים • אֵין חִיבִין
עַל טְמֵאָת מִקְדָּשׁ וּמִקְדָּשִׁיו לֹא כְּאֲנָשִׁים וְלֹא כַנָּשִׁים • וְלֹא
שׁוֹרְפִין עָלָיו אֶת הַתְּרוּמָה לֹא כְּאֲנָשִׁים וְלֹא כַנָּשִׁים • וְאֵינוֹ
נִעְרָד לֹא כְּאֲנָשִׁים וְלֹא כַנָּשִׁים • וְאֵינוֹ נִמְכָּר לְעֶבֶד עֲבָרִי
לֹא כְּאֲנָשִׁים וְלֹא כַנָּשִׁים • וְהָאוֹמֵר הָרִינִי נָזִיר שְׁזָה לֹא
אִישׁ וְלֹא אִשָּׁה הָרִי זֶה נָזִיר • רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר אֲנִדְרוֹגִינוֹס
בְּרִיָּה בִּפְנֵי עֲצֻמָּה הוּא וְלֹא יָכֹלוּ חֲכָמִים לְהַכְרִיעַ עָלָיו •
אִם הוּא אִישׁ אוֹ אִשָּׁה • אָבֵל טוֹמְטוֹם אֵינוֹ בֶּן פְּעֻמִּים
שֶׁהוּא אִישׁ • פְּעֻמִּים שֶׁהוּא אִשָּׁה: סליק

אחר השלמת כל מסכתא ומסכתא יאמר זה שלש פעמים

ויועיל לשכחה בעזרת השם יתברך

הדרן עלך מסכת (פלוני) והדרך עלן דעתן עלך מסכת (פלוני)
ודעתך עלן לא נתנשי מינך מסכת (פלוני) ולא תתנשי מינן לא
בעלמא הדין ולא בעלמא דאתי:

ואחר כל יאמר

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שתהא תורתך אומנותנו
בעולם הזה ותהא עמנו לעולם הבא חנניה בר פפא רמי בר
פפא נחמן בר פפא אחאי בר פפא אבא מרי בר פפא רפרם
בר פפא רכיש בר פפא סרחב בר פפא אדא בר פפא דרו
בר פפא:

הערב נא יי אלהינו את דברי תורתך בפינו ובפיפיות עמך בית
ישראל ונהיה אנחנו בלנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל יראי
שמך ולומדי תורתך מאיבי תחכמי מצותך כי לעולם היא לי יהי
לבי תמים בחקיקך למען לא אבוש לעולם לא אשכח פקודיך כי
בם חייתי ברוך אתה יהוה למדני חקיקך:

חתימת חלק ראשון מהמשנה

להודות להלל לשבח לפאר לרומם להדר ולנצח על כל דברי שירות
ותשבחות דוד בן ישי עבדך משיחך בעצתך תנחני ואחר כבוד
תקחני והוא רחום יכפר עון ולא ישחית והרבה להשיב אפו ולא
יעיר כל חמתו אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו:
ואני בחסדך בטחתי יגל לבי בישועתך אשרה ליי כי גמל עלי שוש
אשיש ביי תגל נפשי באלהי כי הלבישני בגדי ישע מעיל צדקה
יעטני כחתן יכהן פאר וכפלה תעדה כליה ויבטחו בד יודעי שמך
כי לא עזבת דרשיו יהוה שמחו ביהוה וגילו צדיקים והרגינו כל
ישרי לב: נר לרגלי דברך ואור לנתיבותי: אודך כי עניתני ותהי לי
לשועה:

ואומר השיר שהיו הלויים אומרים על הדוכן בכל יום

ביציאתו מבית המדרש אומר

מוֹדָה אֲנִי לִפְנֵיךָ יְיָ אֱלֹהֵי שְׁמֹתָ חֲלָקֵי מִיּוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ וְלֹא
 שְׁמֹתָ חֲלָקֵי מִיּוֹשְׁבֵי קִרְנוֹת שְׁאֲנִי מְשֻׁכִּים וְהֵם מְשֻׁכִּימִים אֲנִי מְשֻׁכִּים
 לְדַבְרֵי תוֹרָה וְהֵם מְשֻׁכִּימִים לְדַבְרֵי בְטָלִים אֲנִי עֹמֵל וְהֵם עֹמְלִים אֲנִי
 עֹמֵל וּמִקְבֵּל שְׂכָר וְהֵם עֹמְלִים וְאֵינָם מִקְבָּלִים שְׂכָר אֲנִי רֵץ וְהֵם רָצִים
 אֲנִי רֵץ לַחַיִּי הָעוֹלָם הַבָּא וְהֵם רָצִים לַבָּאֵר שְׁחַת · שְׁנֵאמַר וְאַתָּה
 אֱלֹהִים תּוֹרְדֵם לַבָּאֵר שְׁחַת אֲנָשֵׁי דָמִים וּמְרָמָה לֹא יַחֲצוּ יְמֵיהֶם וְאֲנִי
 אֲבֹטַח בָּךְ:

תם ונשלם ספר ראשון
 שבחי תודה לאל עליון

